

Friluftsliv og klasse

*En kvantitativ undersøkelse av
Osloungdoms deltakelse i
friluftslivsaktiviteter*

Lars Sjøløkken

Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

21. juni 2010

Sammendrag

Temaet for oppgaven er Osloungdoms deltakelse i friluftslivsaktiviteter.

Forskningsspørsmålet er om ungdom med ulik klassebakgrunn har ulike grad av friluftslivsdeltakelse, og i så fall hva ulikheten kan komme av. Tidligere undersøkelser her til lands er dominert av en deskriptiv tilnærming til friluftsliv og klasse. Ved å undersøke fire forskjellige sider som henger sammen med ungdommenes klassebakgrunn, er ambisjonen med oppgaven å kaste nytt lys over friluftslivsforskningen i Norge. De tre første dimensjonene som undersøkes nærmere er ungdommenes landbakgrunn, tilgang på økonomiske ressurser samt tilgang på kulturelle ressurser. Den fjerde dimensjonen består av ulike forhold ved ungdommenes tilværelse som kan tenkes å nyansere den classeskjeve deltakelsen ytterligere. Forholdene er (1) organisasjonsmedlemskap, (2) ungdommenes skoleprestasjoner, og (3) ungdommenes utdanningsambisjoner.

Jeg tar for meg Osloungdoms deltakelse i tre aktiviteter: (a) fottur i skog og mark, (b) skitur i skog og mark, og (c) alpinbakkeaktiviteter. I kartleggingen av Osloungdoms friluftslivsdeltakelse benytter jeg meg av ulike analysemetoder med utgangspunkt i den representative tverrsnittundersøkelsen Ung i Oslo 2006. I denne undersøkelsen deltok over 11000 ungdom i alderen 14-17 år, det vil si elevene i ungdomsskolens to siste klasser og første klasse i videregående skoler i Oslo. Undersøkelsen ble gjennomført våren 2006 og var et samarbeidsprosjekt mellom Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Oslo kommune og Barne- og Familiedepartementet.

Et hovedfunn i oppgaven er at det er store classeskiller i friluftslivsdeltakelse blant Osloungdom. Med utgangspunkt i et classeskjema som bygger på Goldthorpes teori, er ungdom i øvre serviceklasse overrepresentert i samtlige av aktivitetene. I den andre enden av skalaen, det vil si klassen ufaglærte arbeidere, finner man færrest aktive ungdom.

Videre viser mine undersøkelser at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere og underrepresentert i friluftslivsdeltakelse. Selv når det kontrolleres for ungdommenes landbakgrunn er friluftslivsdeltakelsen fremdeles sterkt klassesdelt. Utover en opphopning av økonomiske ressurser i øvre serviceklasse, nyanseres deltakelsen ytterligere ved å kontrollere for ungdommenes økonomiske ressurstillgang.

Ungdom som er aktive i alpinbakken har, i tillegg til bakgrunn i øvre serviceklasse, høyest tilgang på økonomiske ressurser. Kulturell ressurstilgang i hjemmet korrelerer også som forventet positivt med ungdommenes klassebakgrunn. Her skiller mønsteret seg noe fra det økonomiske forholdet. Ungdom i øvre serviceklasse, som skårer høyt på kulturell ressurstilgang, er overrepresentert i aktivitetene fottur og skitur i skog og mark. Videre er det en positiv sammenheng mellom organisasjonsmedlemskap og friluftslivsdeltakelse, samtidig som ungdom fra øvre serviceklasse har den klart høyeste andelen organisasjonsmedlemmer. Disse er igjen de mest aktive i samtlige av friluftslivsaktivitetene som undersøkes her.

Ungdom som er deltakende i friluftslivsaktiviteter får også de beste karakterene på skolen. Her er det forskjell mellom deltakerne. Det er de som er aktive på skitur i skog og mark som får de beste karakterene. Videre er det kontrollert for ungdommenes utdanningsambisjoner. For det første er det flere ungdom i øvre serviceklasse som tenker seg en høyere akademisk utdanning sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. For det andre er det en positiv korrelasjon mellom ungdoms utdanningsambisjoner og deltakelse på fottur og skitur i skog og mark. Her skiller de aktive i alpinbakken seg ut. For denne gruppen er det en negativ korrelasjon mellom deltakelse og utdanningsambisjoner.

Forord

Så har tiden endelig kommet. Masteroppgaven er ferdigstilt. Det finnes mange som fortjener en takk for at oppgaven endelig har gått i trykken. Først og fremst ønsker jeg å takke min veileder Olve Krange. Uten hans kyndige veiledning gjennom hele skriveprosessen kan jeg ikke forestille meg at min tekstproduksjon hadde endt opp med denne oppgaven. Takk for at kontordøra alltid stod på gløtt!

En takk rettes også til min biveileder, Anders Bakken, som har vært til stor hjelp med sine metodiske betraktninger.

Jeg ønsker også å rette en takk til Norsk institutt for naturforskning (NINA) for kontorplass, hyggelige kollegaer og fredagskake. Takk til kollegaer i kontorfellesskapet, særlig til Helene Figari, Marte Knutsson, Pål Skaufjord og Stefan Blumentrath. Takk til min gode venn og tidligere kollega på NINA, Anja Sletten. Sosiologi blir morsommere med morsomme folk! Torvald Tangeland og Marianne Evju har vært behjelpelige i de små og store metodiske krisene som har dukket opp gjennom skrivingen. Takk for hjelpen!

Mine kollokviekamerater fortjener også å bli nevnt. Patrick Lie Andersen, Ole-Anders Stensen, Lars Roar Frøyland og Are Skeie Hermansen. Takk for kollokvietiden tidlig i skrivingen. En ekstra stor takk til Are Skeie Hermansen, som i en hektisk tid har gitt verdifull tilbakemelding på oppgavens metodekapittel.

En takk til Anders Sjøløkken, min tvillingbror. Du har hjulpet meg med å holde motet oppe. Statuskonkurransen fortsetter! Takk til min mor, som har bidratt med økonomisk støtte i innspurten.

Sist men ikke minst ønsker jeg å takke min lille familie. Min kone, Caroline, som har vært utrolig tålmodig gjennom hele perioden, på tross av hektisk innspurt i egen utdanning. Takk for korrekturlesningen! Og til min sønn, Gustav, som har vært den klart viktigste kilden til avkobling fra oppgaveskrivingen det siste året.

Lars Sjøløkken

Oslo, 21. juni, 2010

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	iii
Forord	v
Tabelloversikt	vii
Figuroversikt	ix
1 Innledning	1
1.1 Friluftsliv som sosiologisk fenomen.....	2
1.2 Friluftslivsaktivitetene	5
1.3 Forskingsspørsmål	5
1.4 Samtidige årsaksrelasjoner	6
1.5 Oppgavens struktur.....	7
2 Tidligere forskning og teori	9
2.1 Friluftslivsforskning	9
2.2 Klasseteori	16
3 Data og metode	29
3.1 Om Ung i Oslo 2006.....	29
3.2 Beskrivelse og operasjonalisering av variablene.....	30
3.2.1 Avhengige variabler	30
3.2.2 Uavhengige variabler	32
3.3 Analysemetoder	38
4 Deskriptiv analyse	43
5 Friluftslivsdeltakelse etter landbakgrunn, økonomiske ressurser og kulturelle ressurser	49
5.1 Friluftsliv og innvandrerungdom.....	49
5.2 Friluftsliv og økonomiske ressurser	53
5.3 Friluftsliv og kulturelle ressurser.....	59
6 Friluftslivsdeltakelse: livsstil, fritid og fremtid	65
6.1 Organisert fritid	65
6.2 Karakterer, utdanningsambisjoner og friluftsliv.....	69
7 Full modell for friluftsliv	77

8	Avslutning	83
8.1	Diskusjon	84
	Litteraturliste.....	95
	Vedlegg	103

Tabelloversikt

Tabell 3.1 Fordeling etter aktivitetsnivå. Prosent.	31
Tabell 3.2 Fordeling etter aldri/nesten aldri aktive og aktive i friluftslivsaktiviteter. Prosent.	31
Tabell 3.3 Organisasjonsmedlemskap.....	37
Tabell 7.1 Logistisk regresjon: deltakelse i friluftslivsaktiviteter etter klasse, landbakgrunn, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidig utdanningsambisjon ..	79
Tabell A Logistisk regresjon: deltakelse på fottur i skog og mark etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner	103
Tabell B Logistisk regresjon: deltakelse på skitur i skog og mark etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner	104
Tabell B Logistisk regresjon: deltakelse i alpinbakkeaktiviteter etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner.....	105

Figuroversikt

Figur 2.1 Full versjon av Erikson og Goldthorpes klasseskjema (Erikson og Goldthorpe, 1992: 38), Flemmens (2008) oversettelse.	20
Figur 3.2 Foreldrenes klasseposisjon. Prosent.	34
Figur 3.3 Norsk bakgrunn eller innvandrerbakgrunn. Prosent.	35
Figur 4.1 Fottur i skog og mark mot klasse. Prosent.	44
Figur 4.2 Skitur i skog og mark mot klasse. Prosent.	45
Figur 4.3 Alpinbakkaktiviteter mot klasse. Prosent.	46
Figur 5.1 Klasse og landbakgrunn. Prosent.	50
Figur 5.2 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og landbakgrunn.	52
Figur 5.3 Klasse og fordeling av økonomiske ressurser (skala fra 0-5). Prosent.	55
Figur 5.4 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og tilgang på økonomiske ressurser (skala fra 0-5).	56
Figur 5.5 Klasse og fordeling av kulturelle ressurser (skala fra 0-5). Prosent.	60
Figur 5.6 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og tilgang på kulturelle ressurser (skala fra 0-5).	61
Figur 6.1 Prosentandel som er medlem av en organisasjon etter klasse.	66
Figur 6.2 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og organisasjonsmedlemskap.	67
Figur 6.3 Beregnete gjennomsnittskarakterer i ulike klasser.	70
Figur 6.4 Beregnete gjennomsnittskarakterer etter friluftslivsdeltakelse og klasse.	71
Figur 6.5 Klasse og fremtidig utdanning. Prosent.	73
Figur 6.6 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og fremtidig utdanningsambisjon.	74

1 Innledning

Lørdag 20. februar 2010 skriver Aftenposten at nordmenn flest ikke går på ski, at skigåing først og fremst er en aktivitet for eliten. I nyhetssaken *Født med klasseskilte på bena* kan avisen vise til tall fra Norsk Monitor som forteller at det er de med høy økonomisk og kulturell kapital, og deres barn, som dominerer skisporet. En 13 år gammel gutt som intervjues sier han ble dratt med på skitur i marka av sine foreldre fra han var liten, ”... og det er jeg ikke akkurat lei meg for nå. Ski er kjempegøy, smiler han, før han hiver seg ut i traseen i energisk dobbeltdans” (Lundgaard, 2010). Guttens foreldre har høyere akademisk utdanning og god inntekt, samtidig som de er opptatt av sunn livsstil. Folk fra de lavere klassene derimot, glimrer med sitt fravær. I samme intervju kan professor Gunnar Breivik ved Norges idrettshøgskole fortelle at det er tre ganger så mange høytlønnede som lavtlønnede å se med ski på bena. Skiløypene fremstår kort og godt som en tumleplass for landets elite.

Aftenpostens oppslag finner gjenklang i forskningen. I 2008 leverte Alf Odden sin doktoravhandling *Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004*. Her er et av funnene at samfunnets øverste klassesjikt har dominert i aktiviteter som fottur og skitur i skog og mark, helt fra de første målingene på 1970-tallet (Odden, 2008 s 108-110). Videre viser Odden at inntoget av nye aktiviteter, som blant annet alpinbakkeaktiviteter, et godt stykke på vei har erstattet barn og unges deltakelse i ”tradisjonelle” aktiviteter som fottur og skitur i skog og mark (Odden, 2008 s 130-136).

I denne oppgaven rettes søkelyset mot ungdoms deltakelse i friluftsliv, nærmere bestemt Osloungdommens friluftslivsdeltakelse. Oppgavens hovedfokus er å undersøke hvordan friluftslivsdeltakelse blant Osloungdom er differensiert etter klassebakgrunn. Videre er ambisjonen, og her kommer en foregripelse av mine forskningsfunn, å komme frem til forklaringer på hva som gjør at friluftslivsdeltakelse er differensiert etter ungdommenes klassebakgrunn. I oppgaven undersøkes derfor ulike sider ved ungdommenes klassetilhørighet, som kan bidra til å kaste nytt lys over den norske friluftslivsforskningen.

1.1 Friluftsliv som sosiologisk fenomen

Det er ikke innlysende at ungdoms deltakelse i friluftslivsaktiviteter trenger å undersøkes av sosiologer, men det finnes både praktisk politiske, samt sosiologisk teoretiske grunner for at nettopp friluftslivsdeltakelse blant ungdom bør vies større oppmerksomhet.

For det *første* er friluftsliv et etablert område i den norske forvaltningen, underlagt Miljøverndepartementet. Miljøverndepartementet har tre uttalte politiske målsettinger knyttet til friluftsliv: (1) forbedring av helse, (2) miljømessig bevissthet, samt (3) bevisstgjøring av den nasjonale identiteten (Miljøverndepartementet 1987, 2001). At økt deltakelse i friluftsliv kan bidra til forbedret fysisk og psykisk folkehelse virker innlysende. Som det oppsummeres om friluftslivets effekter i en ny rapport fra Miljøverndepartementet,

... er det et politisk ønske å utvikle friluftslivets potensial til også å nå andre viktige samfunnsmessige mål, så som en bærekraftig utvikling, bedre folkehelse, mer kvalitet og trivsel i skolen, bedre fysiske vilkår for barn og unges oppvekst (...) Naturen som "apotek", "klasserom", "arena" eller "katedral" har det fortrinn at den er overalt, tilgjengelig for de fleste, døgnåpen – og i hovedsak gratis (Miljøverndepartementet, 2009 s 30)

Sett i en historisk sammenheng er det også lett og forstå at friluftsliv benyttes som nasjonal identitetsmarkør. Helt fra 1800-tallet ble friluftslivet og særlig langrenn – kronaktiviteten innen friluftsliv her til lands – benyttet som et viktig element i konstruksjonen av den norske identiteten:¹ "Friluftstradisjonane i Noreg er svært sterke. Friluftslivet har vore og vil framleis vere ein viktig del av vår kulturarv – samstundes som kulturminne og kulturlandskap har stor verdi for utøvinga av friluftsliv i moderne tid" (Miljøverndepartementet, 2001). For å nå de politiske målsettingene om forbedret helse, miljømessig bevissthet og bevisstgjøring av den nasjonale identiteten, har regjeringen foreslått å bruke 114,5 millioner kroner i 2010 på ulike tiltak som knyttes direkte til friluftsliv.² I tillegg overføres hvert år et titalls millioner kroner fra Kulturdepartementets fordeling av spillemidler til ulike tiltak knyttet til friluftslivsaktiviteter (Odden, 2008 s 4; www.frifo.no, lesedato 13. januar 2010). Videre har Miljøverndepartementet en uttalt målsetting om å motivere barn og unge til å være mer aktive

¹ Det historiske og idéhistoriske bakteppet for denne identitetskonstruksjonen er tema for mange bøker. Et par eksempler er Tor Bomann-Larsens *Den evige sne: en skihistorie om Norge* (2005), og Rune Slagstads (*Sporten*): *En idéhistorisk studie* (2008). Eller som Christensen så treffende skriver i antologien *Jakten på det norske: perspektiver på utviklingen av en norsk identitet på 1800-tallet*: "Mer enn i dag var Norge den gang en utkant, et fattig og veiløst land mot eksistensens yttergrense, nesten uten byer eller (oppdagede) kulturskatter. Å lykkes med å skape en attraktiv identitet ut av dette var som å gjøre brød av stein. Allikevel var det nettopp noe slikt som skjedde" (Christensen, 2007 s 62). Friluftslivet generelt og skigåing spesielt, blir byggmasse i norsk identitetskonstruksjon.

² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md.html?id=668> lesedato 18. mars, 2010.

i friluftsliv,³ og synes med dette å dele forskningens bekymring om at ungdom svikter ”tradisjonelt” friluftsliv (Odden, 2008). Det er Direktoratet for naturforvaltning (DN) som er Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende fagorgan, og som DN skriver på sine hjemmesider: ”Vi arbeider for å bevare og styrke naturmangfoldet og legge til rette for friluftsliv. En viktig oppgave for oss er å kombinere vern og bærekraftig bruk av naturen”.⁴ Gjennom Miljøverndepartementets uttalte målsettinger samt direktoratets mandat står friluftsliv som et eget politisk felt i Norge, med mange aktører på alle nivåer i forvaltningen som daglig arbeider for å tilrettelegge for og motivere folk til å bruke naturen.⁵

For det *andre* bør friluftsliv være interessant for alle som er opptatt av forholdet mellom klasse og kultur. Selv om det ikke nødvendigvis er et problem at friluftslivsdeltakelse er skjevfordelt etter Oslo-ungdommens klassebakgrunn, kan det tenkes å være sånn at de ulike klassenes kulturelle repertoar gir ulike konsekvenser for ungdommenes fremtid. Å være interessert i de ”riktige” tingene på fritiden, kan tenkes å være utslagsgivende for om du er interessant å ha som arbeidskollega i den jobben du søker på. I dag synes det å være slik at friluftsliv, og da mer spesielt skigåing, er en aktivitet som har økt i popularitet blant norske bedriftsledere. Et eksempel fra dagspressen som støtter dette kan hentes fra avisen Dagens Næringsliv,⁶ den største avisen for finansnæringen i Norge, som de siste årene har vist større interesse for skiløp som Birkebeinerrennet, hvor avisen bruker betydelig plass på treningstips, smøretips, ekspertenes motivasjonsråd, de beste skiene for rennet etc. Ifølge Dagens Næringsliv tilhører deres lesere et høyere sjikt i samfunnet; en lesergruppe som består av 64 prosent menn med høyere utdanning innenfor økonomi, tekniske fag eller samfunnsfag. Denne gruppen har høyere inntekt og høyere forbruk sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen.⁷ Helt siden Veblens banebrytende studie av Den arbeidsfrie klasse fra 1899 (Veblen, 1976), har fritidsvaner og smaksnormer vært tema for sosiologisk forskning. Et nyere og velbrukt bidrag i norsk friluftslivsforskning (se f.eks. Gåsdal, 1995; Odden, 2008; Strandbu, 2000) er bidraget til Bourdieu. Hans teoretiske tilskudd dreier seg blant annet om hvordan folk i de øvre klassene reproducerer sine posisjoner gjennom

³ ”Barn og unge skal gis mulighet til å utvikle ferdigheter i friluftsliv”
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/friluftsliv.html?id=1091>, 18. mars 2010.

⁴ <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=816> lesedato 18. mars, 2010.

⁵ Bare i DN er det rundt 300 ansatte som jobber med ulike temaer knyttet til dette forvaltningsarbeidet (<http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=816>, 18. mars 2010).

⁶ Det kan legges til at Finansavisen også har kastet seg ut i konkurransen om leserne blant aktive i næringslivet, og kan skilte med et 64 siders billag om sport og fritid (med fokus på ski og sykkel) den 12. mars 2010. Uka før Birkebeinerrennet.

⁷ <http://www.dn.no/idn/idndn/> lesedato 27. mai, 2010.

distingverende praksiser, hvor kulturelt forbruk og smakspreferanser blir omgjort til en kapitalform på lik linje med økonomi i klassehierarkiet (1984). I hvilken grad friluftslivsdeltakelse kan forstås som et kulturelt symbol man bør konsumere for å få bordplass ved den fremtidige elitens bankett, vil denne oppgaven prøve å svare på.

Et annet viktig poeng som bør være av interesse for alle som er opptatt av klasse og kultur, er at tidligere forskning har kartlagt at graden av deltagelse i friluftslivsaktiviteter følger klassebakgrunn, både blant ungdom og voksne, i Oslo og i landet for øvrig (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008; Strandbu, 2000). Den norske friluftslivsforskningen er dominert av en deskriptiv tilnærming til fenomenet. Oftest har man rapportert bivariate sammenhenger mellom friluftsliv og ulike bakenforliggende variabler som klasse, kjønn og etnisitet. En årsak til at fenomenet ikke har blitt viet større oppmerksomhet og grundigere analyser kan være at et fokus på en fritidsaktivitet som friluftsliv oppfattes som "... too trivial to merit serious attention" (Olszewska og Roberts, 1989 s 1). Studier av friluftsliv kan oppfattes som litt på siden av kjerneområdet for forskning på sosial ulikhet. Den sosiologiske forskningen bør også kunne si noe om forhold knyttet til folks fritid. Å rette fokuset mot det "... som ikke betraktes som et 'problem', verken i en allmenn eller snevrere sosiologisk forstand" (Thrane, 2001 s 3) kan nettopp være å rette fokus mot forhold som oppleves som viktig for folk. Tar man i tillegg med i betraktning at nordmenn har fått mer fritid enn noen gang tidligere (Vaage, 2002), og de fleste er aktive innen friluftsliv minst en gang i løpet av året, er fenomenet verdt en grundigere undersøkelse.⁸ Ambisjonen med oppgaven blir dermed å bruke sosiologisk klasseteori som ansats til å si hvordan friluftslivsdeltakelse er sosial differensiert. Samtidig som mitt bidrag forsøker å lodde dypere enn en rent deskriptiv analyse ved å undersøke ulike årsaker til den classeskjeve deltakelsen blant Osloungdom. Finner vi igjen et lignende mønster blant ungdomsbefolkningen i Oslo, eller er det sånn at ungdomsbefolkningen er mer interessert i fart og spenning i alpinbakken enn skitur i marka? Befolkningens fritidsinteresser har ikke stått stille de siste hundre årene, og særlig ikke ungdomsbefolkningens interesser. Hvilken plass har friluftsliv i ungdommenes livsstil i dag?

⁸ 90 prosent av den norske befolkningen har de siste 30 årene vært involvert i en friluftslivsaktivitet minst en gang per år (Odden, 2008 s 3).

1.2 Friluftslivsaktivitetene

Friluftsliv består av en rekke aktiviteter, og noen eksempler kan være bær og sopptur, fiske, jakt, båttur og sykkelstur. I Oddens avhandling listes opp nordmenns deltakelse i et femtitalles aktiviteter som SSB har kartlagt fra 1970 og frem til 2004 (Odden, 2008 s 47). I denne oppgaven rettes fokuset mot tre av dem, nemlig (1) fottur i skog og mark, (2) skitur i skog og mark, og (3) alpinbakkeaktiviteter. Det er flere grunner til at disse aktivitetene er valgt ut. Fottur og skitur i skog og mark representerer det ”enkle” friluftslivet. Å ta turen ut i marka, sommer som vinter, fremstår nærmest som en ”naturlig” del av nordmenns omgang med naturen. Det er nettopp det enkle friluftslivet som løftes frem når friluftsliv omtales i offentlige dokumenter, slik det blant annet er formulert i *Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*: ”Målsetjinga med friluftslivspolitikken har gjennom dei siste tiåra vore å fremje det enkle friluftslivet – for alle, i dagleglivet og i harmoni med naturen”. Alpinbakkeaktiviteter står på sett og vis i en motsetning til det enkle friluftslivet. Besøker man en hvilken som helst alpinbakken i dag ser man at det bedrives en rekke aktiviteter, som for eksempel slalåm, twintip, snøbrett, og telemark. I tillegg til at bakken er full av folk som driver med ulike aktiviteter, er alpinbakken et tilrettelagt anlegg med varmerestuer, kafeer, snøkanoner, snøbrettparker, terrengparker, heistrasseer, skiutleie, etc. Alpinbakkeaktivitetene er svært utstyrskrevene og etableringen av nye alpinbakker krever at man gjør store inngrep i naturen. Dette står i en kontrast til det enkle friluftslivet, som her representert med deltakelse på fottur og skitur i skog og mark.

1.3 Forskingsspørsmål

Oppgavens hovedfokus er å finne ut mer om hvordan det står til med Osloungdommens friluftslivsdeltakelse. Først vil jeg beskrive klasseforskjeller i friluftslivsdeltakelse blant ungdom i Oslo. Videre undersøkes fire forskjellige grunner til den classeskjeve deltakelsen. For å tydeliggjøre oppgavens overordnede forskningsspørsmål, er de stilt opp på følgende måte:

1. *Har Osloungdom med ulik klassebakgrunn ulik grad av deltakelse i friluftslivsaktiviteter?*

Og i så fall

2. *Hva kan det komme av?*

Første forskningsspørsmål kartlegger det bivariate forholdet mellom ungdommenes klassebakgrunn og deres friluftslivsdeltakelse. Med utgangspunkt i Goldthorpes (1992) klassemodell er ambisjonen å tegne opp et *deskriptivt* bilde av deltakelse i friluftslivsaktiviteter blant ungdom i Oslo. Dette vil gi en god mulighet til å undersøke i hvilken grad mitt bidrag samsvarer med tidligere friluftslivsforskning på ungdom her til lands (se f.eks. Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000). Videre er spørsmålet en nødvendig ansats for andre forskningsspørsmål, hvor ambisjonen er å redegjøre for ulike årsaker til at friluftslivsdeltakelse er klassesdelt blant ungdomsbefolkningen i Oslo. For det *første* trekkes økonomiske ressurser inn. Klassebegrepet er historisk knyttet til økonomi. Den første antagelsen er at ungdommenes classeskjeve deltakelse kan forklares gjennom ungdommenes ulike økonomiske ressurstilgang. For det *andre* undersøkes det om ungdommenes kulturelle ressurstilgang kan fange opp en side ved Oslos klassesamfunn som kan bidra til å forklare den classeskjeve deltakelsen. Studier av klassekultur er etablert som et eget forskningsfelt. Feltet har blant annet vært opptatt av at folk i ulike klasser konsumerer ulik kultur, et konsum som benyttes når folk skal skille seg fra andre folk i andre klasser. For det *tredje* undersøkes hvordan klasse og friluftsliv henger sammen med ungdommenes landbakgrunn. Det er veldokumentert at innvandrerbefolkningen er overrepresentert i de lavere klasser (Østby, 2004, 2010), noe som kan bidra til å forklare hvorfor disse klassene er underrepresentert i friluftslivsdeltakelse. For det *fjerde* undersøkes sammenhengene mellom friluftslivsdeltakelse og de unges (1) organisasjonsmedlemskap, (2) skoleprestasjoner og (3) utdanningsambisjoner. Disse forholdene er trukket inn som ulike dimensjoner ved ungdomstilværelsen som kan bidra til å nyansere den classeskjeve friluftslivsdeltakelsen ytterligere.

1.4 Samtidige årsaksrelasjoner

Datamaterialet som benyttes i analysen er tverrsnittundersøkelsen Ung i Oslo 2006. Et grunnleggende problem med tverrsnittundersøkelser er at de ulike årsaksvariablene som trekkes inn ofte kan være *samtidige* med fenomenet en ønsker å si noe om. Sagt med andre ord kan det være vanskelig å trekke kausalpilen mellom de aktuelle variablene i en bestemt retning. Selv om for eksempel variabel X skulle vise seg å korrelere sterkt med fenomen Y, kan vi ikke uten videre si at X er *årsak* til Y. En måte å håndtere dette på, som i litteraturen ofte refereres til som Humes asymmetrikriterium (Skog, 2004), er å behandle forklaringsvariablene nettopp som samtidige variabler; det er korrelasjonsmønstrene mellom

variablene som danner grunnlaget for analysene. Videre må grunnen til at variablene som trekkes inn være substansielt forankret i både teori og tidligere forskning, ikke valgt ut etter statistiske overveielser. Statistikk og metode er først og fremst praktiske verktøy som kan belyse sammenhengen mellom ulike fenomener; det som måles her er forsøk på å operasjonalisere teoretiske ansatser av ulike sider ved Osloungdommens tilværelse.

1.5 Oppgavens struktur

I kapittel 2 gjennomgås eksisterende friluftslivsforskning på klasse og friluftsliv. Deretter gjennomgås forskning som undersøker innvandreres friluftslivsdeltakelse, samt sosialisering og friluftsliv. Videre vil jeg ta for meg den teoretiske ansatsen som brukes i besvarelsen av forskningsspørsmålene. Her står klasseteoriene til Goldthorpe og Bourdieu sentralt. I kapittel 3 presenteres datamaterialet som benyttes i besvarelsen. I tillegg gjennomgås de avhengige og uavhengige variablene, samt analysemetodene som brukes videre. I kapittel 4 undersøkes det deskriptive forholdet mellom Osloungdoms klassebakgrunn og deres deltakelse i friluftslivsaktiviteter. I kapittel 5 granskes tre ulike komplementære dimensjoner som kan bidra til å forklare eventuelle klasseforskjeller slik de fremkommer av kapittel 4. De tre samtidige uavhengige variablene som trekkes inn er ungdommenes landbakgrunn, økonomiske ressurstilgang, samt kulturelle ressurstilgang. I kapittel 6 undersøker jeg om ulike sider ved ungdomstilværelsen kan bidra til å forklare classeskjev friluftslivsdeltakelse. Her fokuseres det på ungdommenes organisasjonsdeltakelse, deres skolekarakterer, og endelig deres fremtidige utdanningsambisjon. I kapittel 7 undersøker jeg hvordan samtlige av de uavhengige variablene ”virker” i forhold til hverandre. Det vil si hvilken total effektendring de øvrige uavhengige variablene har på klassebakgrunn som forklaringsvariabel på Osloungdoms friluftslivsdeltakelse. I oppgavens kapittel 8 diskuteres hovedfunnene ut i fra den tidligere forskningen på friluftsliv, samt teoriene som er trukket inn i oppgaven. Mer spesifikt diskuterer jeg funnene som kommer frem av de ulike årsakene til at friluftslivsdeltakelse er differensiert etter ungdommenes klassebakgrunn. Funnene benyttes i en ex post-diskusjon om hvorvidt friluftslivsaktivitetene inngår i en ”livsstilspakke” som har kulturell forankring i Oslos øvre samfunnssjikt, og hvilken betydning det eventuelt har for ungdommenes fremtid.

2 Tidligere forskning og teori

Det er to formål med dette kapitlet. Først presenteres noe av den tidligere forskningen på friluftslivsdeltakelse. Mer konkret vil jeg gå gjennom forskning som knytter friluftsliv og klasse sammen, så forskning som ser på minoriteters friluftslivsdeltakelse og til slutt forskning som tar for seg hvordan barn og unge sosialiseres inn i slike aktiviteter. Det andre formålet er å redegjøre for relevant teori. Først legges frem et par klassikere innen klasseteorien. Deretter redegjøres det for den klasseteoretiske ansatsen som benyttes i oppgaven. Videre diskuteres hvordan forholdet mellom klasse og kultur må forstås ut i fra bidragene, og hvor jeg står i forhold til denne diskusjonen. Til slutt redegjøres det for teori som kan forklare minoriteters deltakelse i friluftsliv, og teoretiske bidrag som kan knyttes til hvordan reproduksjon av friluftslivsaktiviteter kan forklares.

2.1 Friluftslivsforskning

Friluftsliv betraktes ofte som et ungt forskningsområde både nasjonalt og internasjonalt (Odden, 2008 s 7). Selv om det i litteraturen er mulig å spore rapporter om planlegging av friluftslivsområder i forbindelse med byutvikling i nåværende USA allerede på 1700-tallet, og i Australia på 1800-tallet (Jenkins og Pigram, 2006), er den sosiologiske forskningen om friluftsliv av langt nyere dato. Som nevnt finnes det noe forskning på friluftsliv i Norge, samt noe forskning på friluftslivsaktiviteter blant Osloungdom. Internasjonalt er friluftsliv viet større oppmerksomhet.⁹ Her vil det gjennomgås forskning som er relevant i forhold til oppgavens målsetting om å kartlegge friluftslivsdeltakelse slik det er beskrevet i problemstillingene innledningsvis, det vil si forskning som tar for seg friluftslivsdeltakelse differensiert etter klasse. En del forskning på friluftsliv vil derfor falle utenfor denne rammen. Kvantitativt datamateriale er sjeldent av så høy kvalitet at det er mulig å fange opp *meningen* folk måtte legge i friluftslivsdeltakelse. Dette har imidlertid vært et område mye av den kvalitative forskningen har vært opptatt av (se f.eks. Bischoff, 2003; Figari, Haaland og

⁹ I den internasjonale litteraturen benyttes begrepet "outdoor recreation" om aktiviteter som ligner det norske friluftslivet. En diskusjon om eventuelle forskjeller mellom begrepene faller utenfor rammene for denne oppgaven. Her forstås og benyttes begrepene om hverandre.

Krange, 2009; Tordsson, 2003). Slike bidrag holdes utenfor presentasjonen av tidligere forskning.¹⁰

Klasse og friluftsliv

Det finnes flere studier som undersøker forholdet mellom klasse og friluftsliv. Her vil jeg først presentere forskning som undersøker hvordan friluftslivsdeltakelse er differensiert etter klasse. I avhandlingen *Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004* (Odden, 2008), trekker Odden opp noen utviklingsmønstre knyttet til friluftsliv, med utgangspunkt i 13 landsomfattende undersøkelser fra 1970 til 2004. I Oddens analyser av endring i deltakelse i friluftslivsaktiviteter de siste 34 årene hvor også klasse er inkludert, mener jeg det særlig er ett klart mønster som er verdt å trekke frem. Deltakelse blant de med høyere utdanning er systematisk høyere i aktivitetene fottur, skitur og bruk av alpinanlegg, sammenlignet med delen av befolkningen med lavere utdanning (Odden, 2008 s 106-119).¹¹ Det finnes med andre ord et veldokumentert grunnlag for å hevde at forskjellen i friluftslivsdeltakelse blant lavere og høyere klasser, er stabil og høy på landsbasis. Et lignende klassesdelt mønster i friluftslivsdeltakelse finner vi også igjen i flere internasjonale studier (se f.eks. Stamps og Stamps, 1985; Walker og Kiecolt, 1995). Et annet bidrag er Christer Thranes avhandling *Fritid og sosial differensiering* (Thrane, 2001), hvor han ser på fritid som sosiologisk fenomen i Norge. Thrane forsøker blant annet å svare på i hvilken grad deltakelse i ulike fritidsaktiviteter, deriblant friluftslivsaktiviteter, er differensiert etter kjønn, klasse og alder. Videre er Thrane opptatt av "... hvordan denne sosiale differensieringen kan forstås og forklares" (Thrane, 2001 s 1). Thrane konkluderer blant annet med at sosial klasse "... har en moderat, positiv effekt på fritidsdeltakelse generelt sett" (Thrane, 2001 s 35-36). Odd Gåsdal gjennomfører en rekke kvantitative analyser av blant annet folks ulike motiv for å drive med friluftslivsaktiviteter i avhandlingen *Deltakelse i friluftsliv – sosiale mål og fysiske hindringer* (Gåsdal, 1995). Her bekreftes "... at tilfanget av kulturkapital er positivt korrelert med antall fotturer" (Gåsdal, 1995: 168). Samtidig skriver Gåsdal at datamaterialet benyttet til denne koblingen ikke er godt nok til å fange opp *naturinnlevelsesmotivet* (Gåsdal, 1995 s 140), det vil si motivasjonsfaktoren som gjør at folk med høy tilgang på kulturell kapital har et høyere

¹⁰ Et unntak er Strandbus rapport fra 2000, som benytter seg av både kvantitative og kvalitative metoder.

¹¹ Selv om Odden analyserer aktivitetsnivået i friluftsliv blant ungdom, undersøkes det ikke hvordan ungdommenes friluftslivsdeltakelse er differensiert etter deres klassebakgrunn. Alder og klasse er trukket inn som to separate forklaringsvariabler.

aktivitetsnivå innen enkelte typer av friluftslivet, sammenlignet med folk med lavere tilgang på kulturell kapital.

Tar man for seg forskning på barn og ungdoms deltakelse i friluftsliv, der deltakelsen differensieres etter deres klassebakgrunn, finnes det noen studier her til lands. I rapporten *Mosjon, friluftsliv og kulturaktiviteter: Resultater fra Levekårsundersøkelsene fra 1997 til 2007* (Vaage, 2009), rapporteres barn og unges deltakelse i en rekke friluftslivsaktiviteter, deriblant fottur, skitur og alpinbakkeaktiviteter. Vaage viser at deltakelsen blant barn og unge i alderen 6-15 år med foreldre med høyere akademisk utdanning (4 år+), er systematisk høyere sammenlignet med barn og unge med foreldre på et lavere utdanningsnivå (grunnskole) (Vaage, 2009 s 75). Andelen unge med høyt utdannede foreldre som har deltatt på fottur, er på 97 prosent. Dette er omtrent 20 prosentpoeng høyere sammenlignet med unge med foreldre som kun har grunnskoleutdanning. Tilsvarende tall finner vi for aktiviteten skitur. Her har 94 prosent av unge med høyt utdannede foreldre gått minst en skitur det siste året, som er nærmere dobbelt så høy andel sammenlignet med unge som har foreldre med grunnskole som høyeste utdanning. Ser vi på unge som har kjørt i alpinanlegg, er tallene noe lavere. Her har om lag hver sjuende blant de unge med høyt utdannede foreldre vært i alpinbakken minst en tur det siste året, en andel som er nærmere 40 prosentpoeng høyere enn unge med foreldre med grunnskole som høyeste utdanning. Hvordan friluftslivsdeltakelse fordeler seg blant ungdom i Oslo, er kartlagt i Åse Strandbus rapport *Storbyungdom og natur: En undersøkelse av Osloungdoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer* (Strandbu, 2000). Strandbu kartla hvordan deltakelse i friluftslivsaktiviteter blant annet fordelte seg etter klassebakgrunn, med utgangspunkt i Ungdomsundersøkelsen i Oslo 1996. Strandbu viser at ungdom med bakgrunn i over- og middelklassen oftere var på fottur i skog og mark, sammenlignet med de øvrige klassene. Samtidig fant hun en klar sammenheng mellom høyt aktivitetsnivå på fottur i skog og mark og høy tilgang på kulturelle ressurser i hjemmet (Strandbu, 2000 s 52). I tillegg til kvantitative deskriptive analyser, benytter Strandbu seg av intervjuer av Osloungdom for å fange opp deres motivasjon for å være på tur i skog og mark. Spenning, mestring, lære naturen å kjenne, helsebringende og hyggelig samvær med andre, er noen av motivasjonsfaktorene Strandbu fant i disse intervjuene (Strandbu, 2000 s 65). Olve Krange og Åse Strandbu skrev rapporten *Ungdom, idrett og friluftsliv: Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002* (Krange og Strandbu, 2004), hvor funnene i grove trekk kan sies å være i tråd med Oddens (2008) og Strandbus (2000)

forskning. Ved siden av at høy klassetilhørighet¹² betyr større sannsynlighet for deltakelse, viser forskerne at høy tilgang på kulturelle ressurser også er av stor betydning for sannsynligheten for deltakelse på fottur i skog og mark. I rapporten *Ungdom og tradisjonell bruk av naturen* (Strandbu og Øia, 2004) tar forfatterne utgangspunkt i to landsomfattende ungdomsundersøkelser¹³, og ser på ungdoms deltakelse i friluftsliv langs tre dimensjoner: kjønn, bosted og sosial klasse. Strandbu og Øia utfordrer forestillingen om skillet mellom *landsbygdas friluftsliv* (naturen som kilde til matauk) og *byens friluftsliv* (naturen som kilde til inspirasjon og rekreasjon). Ved å undersøke ulike former for friluftsliv, deriblant fottur, skitur og snøbrettkjøring, konkluderer forskerne med at "... det har skjedd en sammenblanding av de to tradisjonelle formene for friluftsliv og et inntog av nye former som foreløpig bare delvis inngår i meningsrammene til de to tradisjonelle formene" (Strandbu og Øia, 2004 s 51). Strandbu og Øia trekker ikke et klasseskille mellom ungdom som på *den ene siden* er aktive innenfor "tradisjonelle" aktiviteter som fottur og skitur i skog og mark, og på *den andre siden* ungdom som er aktive innenfor nye friluftslivsgrener som for eksempel snøbrettkjøring. Selv om forskerne kun viser oss sammenhengen mellom høy klassebakgrunn og deltakelse i de "tradisjonelle" aktivitetene, og ikke mellom klasse og deltakelse på snøbrett, viser de oss at ungdom som er mest aktive i skiløypa også er de mest aktive i alpinbakken.

Innvandrere og friluftsliv

Her benyttes ungdommenes minoritetsstatus som en mulig forklaring på klasseskjev deltakelse i friluftslivsaktiviteter. I Norsk sammenheng finnes tre bidrag, så vidt meg bekjent, som undersøker sammenhengen mellom innvandrere og friluftsliv. I NOVA-rapporten *Storbyungdom og natur: en undersøkelse av Osloungdoms forhold til friluftsliv* (Strandbu, 2000), undersøker Strandbu blant annet betydningen av ungdommenes klasse- og landbakgrunn, for deltakelse på fottur i skog og mark. Funnene baserer seg på tall fra Ungdomsundersøkelsen i Oslo 1996, forløperen til undersøkelsen som benyttes i denne oppgaven. Strandbu konkluderer med at klassebakgrunn ikke har signifikant betydning for innvandrerungdommenes deltakelse. Når hun i tillegg til landbakgrunn kontrollerer for

¹² Krange og Strandbu benytter Skogens (1999) klassemodell, som er bygget på et annet teoretisk fundament enn klassemodellen benyttet her i oppgaven. Jeg ser det som uproblematisk å sammenligne mine funn med funn fra forskning som benytter denne klassemodellen, da yrkeskodene for de mest relevante klassene i begge modeller, i grove trekk er sammenfallende (for en grei oversikt over hvordan yrkeskodene er klassifisert i Skogens modell, se f.eks. Krange og Strandbu, 2004 s 32).

¹³ Ung i Norge 1992 og Ung i Norge 2002.

ungdommenes kulturelle ressurstilgang, observerer hun at jo høyere kulturell ressurstilgang innvandrerungdommene har, dess større andel deltakelse på fottur i skog og mark (Strandbu, 2000 s 88). I en annen rapport finner Krange og Strandbu at minoritetsungdom, særlig ungdom med ikke-vestlig bakgrunn, er underrepresentert i friluftslivsdeltakelse (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000). Rapportene viser at majoritetsungdom går på fottur i skog og mark mellom to og tre ganger oftere enn ikke-vestlig minoritetsungdom, noe som sammenfaller med Strandbus funn fra 2000. I NOVA-rapporten *Møter i det flerkulturelle* (2007), som bygger på det samme datamaterialet som benyttes i denne oppgaven, finner Øia og Vestel at 16,3 prosent av innvandrerungdommene er på fottur i skog og mark minst en gang i måneden, som er halvparten av majoritetsungdommens aktivitetsnivå; 12,5 prosent av innvandrerungdommene går på ski minst en gang i måneden, mot 38,1 prosent av majoritetsungdommene; 21 prosent av innvandrerungdommene er månedlig i alpinbakken, mot 56,8 prosent av majoritetsungdommene (Øia og Vestel, 2007 s 135-137). Forskerne har derimot ikke kontrollert for ungdommenes klassebakgrunn. I en amerikansk studie fant forskere at afroamerikanere og hvite med bakgrunn i middelklassen stort sett hadde det samme deltakermønsteret i friluftsliv, mens det i arbeiderklassen var større forskjeller mellom gruppene: her var afroamerikanerne klart underrepresentert i deltakelse (Floyd, McGuire, Shinew og Noe, 1994). En annen studie finner ulikt deltakermønster i friluftslivsaktiviteter mellom latinamerikanere og hvite amerikanere, hvor den sistnevnte gruppen hadde høyere aktivitetsnivå innenfor alle aktiviteter (Baas, Ewert og Chavez, 1993). I en tredje studie ser forskere sammenheng mellom etnisk bakgrunn og tilgang på økonomiske ressurser mot deltakelse i friluftslivsaktiviteter: jo høyere tilgang på økonomiske ressurser i begge grupper, dess større sannsynlighet for deltakelse (Scott og Willits, 1998). Det som går igjen i flere av internasjonale friluftslivsforskningsfunnene, er at minoritetsbefolkningen og majoritetsbefolkningen med lav tilgang på økonomiske ressurser, deltar sjeldnere sammenlignet med minoritets- og majoritetsbefolkningen med god økonomi, som oftere er deltakere i friluftsliv (for en oversikt over denne forskningen, se f.eks. Floyd, Bocarro og Thompson, 2008).

Sosialisering og friluftsliv

At unge har ulik grad av deltakelse i friluftslivsaktiviteter, knyttes av forskere ofte til sosialisering: mestring og verdsetting av friluftslivet overføres fra foreldrene til barna. Det finnes, så vidt meg bekjent, få bidrag som legger klassespesifikk sosialiseringspraksis til

grunn i tidligere friluftslivsforskning. Her vil jeg derfor også trekke frem noen bidrag av det som finnes av tidligere forskning som tar for seg sosialisering og friluftsliv. Odden (2008) trekker frem familien som viktigst for at barn og unge blir involvert i friluftslivsaktiviteter. For han overføres interessen for friluftsliv over generasjoner ved at de unge, gjennom å lære seg de ulike aktivitetene, også lærer seg å like friluftslivsaktiviteter av sine foreldre. Friluftsliv inngår dermed i et bestemt kulturelt repertoar som reproduseres gjennom foreldrenes sosialiseringsspraksis. Et sentralt begrep i Oddens teoretiske diskusjon av sosialiseringens betydning for unges friluftslivsdeltakelse, er Bourdieus begrep om *habitus*: foreldrenes overføring av en bestemt kulturell praksis til barna. Habitus synes for Odden å være det avgjørende for at interessen for friluftsliv vedvarer over tid (Odden, 2008 s 232-233). I en rapport for UNGforsk ser Skogen en sammenheng mellom ungdom med bakgrunn i middelklassen som innehar medlemskap i naturvernorganisasjoner, og høyt aktivitetsnivå på blant annet fottur og skitur i skog og mark (Skogen, 1993). Skogen viser hvordan denne koblingen inngår i en *abstraksjonsorientert kultur* som preger over- og middelklassen, som er en "... individorientert kultur som bygger opp under fleksibilitet og evne til strategisk tekning og planlegging. Den har sin basis i samfunnssektorer hvor den sentrale virksomhet er manipulering av symboler og ikke ting" (Skogen, 1993 s 304). I sin doktorgradsavhandling undersøker Skogen (1999) blant annet hvordan deltakelse i ulike aktiviteter er forbundet med ulike klasser, og demonstrerer en reproduksjon av klassekulturelle mønstre ved å knytte de klasespesifikke aktivitetene til ungdommenes fremtidige utdanningspreferanser. Utdanningspreferansene benyttes som en grov indikator på sannsynligheten for å oppnå samme klasses tilhørighet som deres foreldre (Skogen, 1999 s 203-206). I en longitudinell panelstudie finner Scott og Willits (1998) ut at ungdom som er deltaker i ulike fritidsaktiviteter (blant annet fottur og organisasjonsdeltakelse), også er mer aktive i voksen alder. Forskerne fremhever blant annet foreldrenes engasjement som en viktig faktor for at ungdommene beholdt interessen og aktivitetsnivået også senere i livet. Sofranko og Nolan finner en sammenheng mellom respondentens deltakelse i friluftslivsaktivitetene jakt og fiske som ung, og deltakelse i aktivitetene når respondentene nådde voksen alder. Forskerne viser også hvordan foreldrene er de viktigste bidragsyterne for at barna deres begynner med, og opprettholder interessen for friluftslivsdeltakelse (Sofranko og Nolan, 2009).

Oppsummering

Gjennomgangen av forskningen som finnes på friluftsliv de siste årene, gir et godt grunnlag for hva som kan forventes av denne oppgaven. Først og fremst er det rimelig å anta at deltakelse i friluftslivsaktivitetene jeg undersøker, korrelerer positivt med ”høy” klassetilhørighet. Ambisjonen med den første problemstillingen er å undersøke om friluftslivsdeltakelse blant ungdom i Oslo følger det samme deltakermønsteret som tidligere forskning på friluftsliv og klasse har vist oss. Klasseskjemaet jeg benytter i mine analyser er ikke benyttet i tidligere forskning på friluftsliv her til lands. Her vil det være interessant å se om klasseforskjellen i deltakelse samsvarer med tidligere forskning hvor andre klassemodeller benyttes, eller om klasseskjemaet jeg benytter gir et annerledes bilde av deltakerne. Utover en ren deskriptiv analyse av friluftslivsdeltakelse blant Osoulungdom, er ambisjonen å utvide friluftslivsforskningen med fire ulike forklaringer på hva det kan komme av at friluftslivsdeltakelse er skjevfordelt etter klasse. En slik nyansering mangler i norsk sammenheng.

2.2 Klasseteori

Det finnes ikke et enhetlig teoretisk rammeverk som dominerer i friluftslivsforskningen. Selv om ulike bidrag har (mer eller mindre) ulike teoretiske ankerpunkt, er det slående hvor mye av denne litteraturen som inkluderer et klasseteoretisk perspektiv (se f.eks. Gåsdal, 1995; Odden, 2008; Strandbu, 2000). Hva som ligger i klassebegrepet i de ulike bidragene, varierer. Odden (2008) benytter lengde på utdanning som klasseindikator, Gåsdal (1995) bruker økonomiske og kulturelle ressurser. Strandbu (2000) benytter også kulturell ressurstilgang som indikator på klasse. Min teoretiske ansats er Goldthorpes klasseskjema (Erikson og Goldthorpe, 1992), som stratifiserer etter ansettelsesforholdet den enkelte har med sin arbeidsgiver. For å forstå hvordan klassebegrepet benyttes videre, vil det være hensiktsmessig å redegjøre kort for de mest relevante klassiske bidragene.

Klassikerne

Klassebegrepet brukt i sosiologiske analyser og diskusjoner gjennom hele sosiologiens historie, kan i all hovedsak forankres til Marx og Webers teoretiske bidrag. Selv om det er en del ulikheter mellom Marx og Webers klassebegrep, har de til felles at de viser til ulik fordeling av økonomiske goder i samfunnet, hvor hovedlinjen i deres klasseteorier trekkes mellom eiere og ikke-eiere i det kapitalistiske systemet (Marx, 1992; Weber, 2000). Noen forskjeller er det, som gjør at det er greit med en kort redegjørelse av begge bidragene.

Marx skiller som sagt mellom eiere og ikke-eiere av produksjonsmidler. Produksjonsmidler kan for eksempel forstås som de redskapene, råstoffene og fabrikkene som trengs for å produsere varer til markedet. Kort sagt er det slik at om du eier disse produksjonsmidlene, tilhører du borgerskapet (kapitalistene), eier du ikke, tilhører du arbeiderklassen (proletariatet). Selv om både Marx og nyere marxistisk klasseteori tegner et mer komplekst bilde av hvordan samfunnet er ordnet, kan alle forhold tilbakeføres til konflikten eller motsetningsforholdet mellom disse to klassene (Flemmen, 2008). Videre er *utbytting* et sentralt begrep for Marx når det er snakk om fordeling av økonomiske goder i et samfunn. Kapitalistene sitter igjen med en større del av *merverdien* av varen eller tjenesten som produseres, enn arbeiderne etter at den er solgt på markedet (Wright, 1997).

Weber tar også utgangspunkt i et skille mellom eier og ikke-eier av produksjonsmidler i sin klasseteori, og snakker om klasse når

- 1) et flertall av mennesker har til felles at deres sjanser i livet er bestemt av samme årsakskomponent, for så vidt som
- 2) denne komponent utelukkende består av økonomiske interesser i forbindelse med erverv eller eiendom, og
- 3) disse økonomiske interesser er betinget av markedet for økonomiske goder og arbeidskraft ("klassesituasjon") (Weber, 2000 s 54).

Webers hovedfokus ligger derimot ikke på utbytting, slik som hos Marx. Weber knytter klasse til menneskers *livssjanser*. Begrepet livssjanser må forstås som "... sjansen et individ har for deling av sosialt konstruerte økonomiske og kulturelle 'goder' som vanligvis eksisterer i alle typer samfunn" (Wright, 2005 s 32).¹⁴ I det kapitalistiske samfunnet er det markedet som fungerer som den største regulanten av menneskers livssjanser, men Weber går lenger når han skal forklare sosial ulikhet. Han inkluderer to andre aspekter når fordeling av livssjanser skal forstås, nemlig *stand* og *parti*. Der klasse svarer til de *økonomiske* forholdene, svarer stender til de *kulturelle* og *symbolske* forholdene: "I motsetning til klassene består *stendene* vanligvis av mennesker som føler samhørighet med hverandre, selv om denne samhørighet ofte er uten noen fast struktur" (Weber, 2000 s 60). Den siste dimensjonen til ulikhet mellom mennesker, knytter Weber til begrepet parti, som refererer til politikk og maktkamp (Flemmen, 2008). Forholdet mellom klasse, stand og parti beskrives slik av Richard Breen: "The distinction between them concerns the different resources that each can bring to influence the distribution of life chances. While membership of each will overlap, none of these dimensions can be wholly reduced to the other" (Wright, 2005 s 33). Weber åpner med andre ord både for at forholdet mellom disse skillene, samt egenskaper ved hvert enkelt forhold, er av betydning i fordelingen av livssjanser. Som jeg snart vil vise er det klasse og stand (status) i arven fra Weber som er de mest relevante begrepene i denne oppgavens sammenheng. For Weber skriver om standtilhørighet, og ikke klassetilhørighet slik som Marx. For Weber er det nemlig ikke *nødvendigvis* slik at "... klassen selv er *kjennetegnet* ved subjektivt følt tilhørighet" (Weber, 2000 s 57). Det er her Weber bidrar med noe nytt: at mennesker kan være koblet sammen (føle tilhørighet til hverandre) i statusgrupper (stender), i motsetning til Marx' antagonistiske klasseteori. Weber snakker altså om en "standssituasjon"

¹⁴ Min oversettelse.

der mennesker opplever at de har en felles tilhørighet med hverandre (Weber, 2000 s 60), som ofte kan stå i skarp motsetning til ”klassesituasjonen”: folk fra ulike klasser vil ofte kunne føle tilhørighet med hverandre ut i fra gruppens bestemte *livsførsel* eller livsstil (Weber, 2000 s 61). Skillet mellom klasse og status forfølges også av nyere bidrag, hvor Goldthorpe må kunne sies å være en av de mest innflytelsesrike (Chan og Goldthorpe, 2007c; Erikson og Goldthorpe, 1992).¹⁵

Klasseteori i friluftsliv

Over til klasseteori benyttet i friluftslivsforskningen. Først ut er en bidragsyter som er viet særlig stor oppmerksomhet, nemlig Bourdieu (1984). Bourdieus klasseteoretiske bidrag er teorien om *det sosiale rommet* (Bourdieu, 2006). Det sosiale rommet er en multidimensjonal konstruksjon bygget opp av en rekke klasseindikatorer (Bourdieu, 1984 s 127), som er avgjørende for individets posisjon i rommet. Posisjoneringen foregår langs flere dimensjoner, hvor det i denne sammenhengen er viktigst å fremheve to av dem: *kapitalmengde* og *kapitaltype*. Kapitalmengde er kort fortalt den totale mengde av ulike kapitaltyper individet har tilgang på. Kapitaltype svarer til aktørers ulike tilgang på ulike typer kapital, hvor *økonomisk* og *kulturell* kapital må sies å være de viktigste formene (Bourdieu, 1984; Skogen, 1999; Thrane, 2001). Økonomisk kapital svarer grovt sett til fordelingen av økonomiske goder, som eiendom, inntekt etc. Bourdieus begrep om økonomisk kapital kan sies å sammenfalle med Webers og Marx definisjon av klassebegrepet. Ved å inkludere kulturell kapital som egen dimensjon i klassebegrepet skiller Bourdieu seg fra klassikerne. Det er begrepet om kulturell kapital som er brukt i stor utstrekning i friluftslivsforskningen (se f.eks. Odden, 2008; Strandbu, 2000; Thrane, 2001). Bourdieu skiller mellom tre former for kulturell kapital, hvor to av dem er viktig her: *kroppsliggjort kulturell kapital* og *objektivert kulturell kapital*. Kroppsliggjort kulturell kapital dreier seg i korte trekk om ”... varige disposisjoner i bevissthet og kropp” (Bourdieu, 2006 s 8); en klassespesifikk innprenting av bestemte kulturelle tegn og uttrykk.¹⁶ Et av de viktigste poengene hos Bourdieu er nettopp hvordan det å studere ulike kulturelle symboler kan bidra til å forstå sosial og materiell ulikhet i vårt moderne samfunn. Den andre typen kulturell kapital er den objektiverte formen, som henviser til materielle objekter som for eksempel bøker, bilder, instrumenter og maskiner (Bourdieu,

¹⁵ Goldthorpes klasseskjema omtales ofte som et nyweberiansk klasseteoretisk bidrag (Wright, 2005).

¹⁶ At ulike kulturelle symboler benyttes av de høyere sosiale lagene for å signalisere kulturell ”avstand” fra de lavere samfunnslagene, ble kartlagt av Veblen allerede i 1899. Bourdieus bidrag er derimot mest anvendt i nyere sosiologisk forskning.

2006 s 13). Objektivert kulturell kapital må sees i sammenheng med den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen, samtidig som den kroppsliggjorte må sees i sammenheng med den objektiverte. På den *ene* siden er den objektiverte kulturelle kapitalen en forutsetning for at den kroppsliggjorte skal ”virke”. Forklart ved to eksempler: for å bli glad i/flink til å lese (kroppsliggjort), må man ha tilgang på bøker (objektivert); for å bli glad i å gå på ski (kroppsliggjort), må man ha skiutstyr (objektivert). På den *annen* side kan vi si at kroppsliggjort kulturell kapital forutsetter objektivert kulturell kapital; en er avhengig av å inneha den rette kroppsliggjorte kulturelle kapitalen for å kunne benytte seg av den objektiverte kulturelle kapitalen. Det hjelper ikke å ha et flygel stående hvis det ikke kan brukes, på samme måte som det ikke hjelper å ha boden full av skiutstyr hvis det bare samler støv.

Et annet klasseteoretisk bidrag på friluftslivsdeltakelse, som så vidt meg bekjent ikke er benyttet tidligere i friluftslivsforskningen her til lands, er et bidrag utviklet av John H. Goldthorpe og kolleger (Erikson og Goldthorpe, 1992; R. Erikson, Goldthorpe og Portocarero, 1979).¹⁷ Det teoretiske bakteppet for EGP-skjemaet er skillet mellom eiere (sysselsettere) og ikke-eiere (sysselsatte) av produksjonsmidlene – som er på linje med Webers definisjon av klassebegrepet – hvor skjemaet skiller de sysselsatte etter *kontrakten* de har med eierne av produksjonsmidlene. Det er med andre ord ansettelsesforholdet den enkelte har på arbeidsmarkedet som definerer ens klassetilhørighet (Wright, 2005 s 37). Det kan grovt sett deles inn i to typer kontraktsforhold: aktører ansatt på *arbeidskontrakt* og aktører ansatt på *servicekontrakt* (John H. Goldthorpe, 2000 s 209). Det er et relativt omfattende klassifiseringsarbeid som ligger bak Goldthorpes skjema, men her er det tilstrekkelig å gå igjennom de to viktigste forholdene som benyttes når kontraktstypene skal bestemmes. På den ene siden er det arbeidstakerens kompetanse, på den andre siden er det eierens mulighet til å overvåke arbeidet som avgjør hvilken kontrakt den ansatte har. Kombinasjonen lav kompetanse og et arbeid som er lett å overvåke, betyr arbeidskontrakt. Kombinasjonen høy kompetanse og et arbeid som er vanskelig å overvåke, betyr servicekontrakt.¹⁸ De overnevnte forhold danner grunnlaget for Goldthorpes klasseskjema. Som jeg kommer tilbake til i metodekapitlet, finnes skjemaet også i modererte versjoner. Her presenteres fullversjonen.

¹⁷ Forkortes ofte med EGP-skjemaet.

¹⁸ For en fullstendig oversikt over hvordan spisskompetanse og graden av overvåkning av arbeidet deler de sysselsatte inn i ulike klasser, se for eksempel Wright, 2005 s 40.

Figur 2.1 Full versjon av Erikson og Goldthorpes klasseskjema (Erikson og Goldthorpe, 1992: 38), Flemmens (2008) oversettelse.

Klasse:

I	Profesjonelle på høyere nivå, administratorer, embetsmenn; ledere i større industribedrifter, store eiendomsbesittere
II	Profesjonelle på lavere nivå, administratorer og embetsmenn; teknikere på høyere nivå; ledere i små industribedrifter; ledere av ikke-manuelle ansatte
IIIa	Rutinefunksjonærer, høyere nivå (administrasjon og handel)
IIIb	Rutinefunksjonærer, lavere nivå (salg og tjenester)
IVa	Små eiendomsbesittere, håndverkere osv., med ansatte
IVb	Små eiendomsbesittere, håndverkere osv., uten ansatte
IVc	Bønder og småbrukere; andre selvsysselesatte arbeidere i primærproduksjon
V	Teknikere på lavere nivå; ledere av manuelle ansatte
VI	Faglærte manuelle arbeidere
VIIa	Delvis faglærte og ufaglærte manuelle arbeidere (ikke i jordbruk, osv.)
VIIb	Jordbruksarbeidere og andre ansatte i primærproduksjon

Goldthorpes klasseskjema bygger altså på et økonomisk forhold hvor klasses tilhørigheten defineres av kontrakten den enkelte sysselsatte (ikke-eier) har med sin arbeidsgiver (eier). I de senere år har Goldthorpe viet sitt vitenskapelige arbeid til å gå opp et analytisk skille mellom klasse og status. Der klasse beskriver sosiale relasjoner som et rent økonomisk anliggende, svarer statusbegrepet til

... a structure of relations of perceived, and in some degree accepted, social superiority, equality, and inferiority among individuals. This does not reflect personal qualities, but rather the degree of 'social honor' attached to certain of their positional or perhaps purely ascribed attributes (e.g., birth or ethnicity) (Chan og Goldthorpe, 2007c s 514).

Goldthorpe ligger her på linje med Webers definisjon av status: "Status honor is normally expressed by the fact that above all else specific *style of life* can be expected from those who wish to belong to the circle" (Wright, 2005 s 84). For eksempel vil et bestemt kulturelt forbruk kunne være et uttrykk for en bestemt livsstil, som Goldthorpe knytter til status (se f.eks. Chan og Goldthorpe, 2007a). Chan og Goldthorpe argumenterer for et skille mellom høyt og lavt kulturelt forbruk, eller "omnivore" (kulturelt altetedende) og "univore" (begrenset kulturorientering). Som de skriver:

.... the omnivore-univore argument, while recognizing that cultural consumption is still stratified, holds that this is not now on an 'elite-versus-mass' basis but is revealed through the consumption of individuals in higher strata being both greater in amount and much wider in range than that of individuals in lower strata-comprising, that is, not only more 'high-brow' culture but in fact more 'middle-brow' and more 'low-brow' culture as well (Chan og Goldthorpe, 2007d s 67).

Gjennom flere omfattende studier viser Chan og Goldthorpe hvordan kulturelt forbruk (eller livsstil) er koblet til deres operasjonalisering av status (se f.eks. Chan og Goldthorpe, 2004,

2005; Chan og Goldthorpe, 2007b). Selv om det er empiriske begrensninger for en lignende statusoperasjonalisering i Ung i Oslo 2006, vil det allikevel være mulig å undersøke Osloungdommens friluftslivsinteresser etter begrepene om kulturelt altetende og de med begrenset kulturorientering.

Klasse og kultur

Ulikheten mellom Bourdieu og Goldthorpe er flere, men den viktigste forskjellen som vil belyses her ligger i hva som skal *forstås* som klasse. Som vist er Goldthorpe inspirert av Weber, og skiller mellom klasse (økonomiske forhold) og status (livsstil, kulturelt forbruk). Bourdieu inkluderer kulturell kapital som egen dimensjon i sitt klasseteoretiske bidrag (Bourdieu, 1984). Goldthorpe kobler altså kulturelt forbruk til status og ikke til klasse, i motsetning til Bourdieu, hvor livsstil forstås som det symbolske aspektet ved klasse (Bourdieu, 1984 s xii; Chan og Goldthorpe, 2007c s 513). For Bourdieu er det utenkelig å snakke om klassespesifikke interesser uten å trekke inn kultur, det er med andre ord et eller annet av kulturell karakter som er avgjørende i konstitueringen av de ulike klassene. Bourdieu forklarer denne strukturelle føringen med klassespesifikke praksiser som er knyttet – og knytter – aktørene i det sosiale rommet til bestemte posisjoner og bestemte livsstiler. Praksisen tas i bruk av de ”øvre” klasselagene, både i definisjonen av ”god smak” og som reproduksjonsstrategi, og som kan gi dem en et fortrinn på formelle arenaer som utdanning og arbeidsmarked (Bourdieu, 1984; Lareau, 2003). Bourdieu åpner altså for å undersøke ulike klassers smakspreferanser når sosiale forskjeller skal forstås. Grepert Bourdieu tar møter bred kritikk fra flere. For eksempel uttrykker Skogen dette om Bourdieu og Bourdieuinspirert klasseforskning:

I fully acknowledge the weight of Bourdieu`s contribution to the investigation and analysis of cultural practices, patterns and class-related cultural conglomerates. (...) However, I do not think that the extended – and I would say ambiguous – class concepts introduced by these authors are very helpful. (...) I think there is a frustrating arbitrariness to the concept of class if it is not tied specifically to the conflicting interests arising from the generation an appropriation of surplus, or at least from some core economic processes (Skogen, 1999 s 105)

Tross kritikk av Bourdieus sammenkobling av klasse og kultur, skriver Skogen at “... norms and cultural patterns will indeed reflect material and social conditions and provide interpretations of them which are tenable to a given group of people” (Skogen, 1999 s 102).

Chan og Goldthorpe retter også kritikk til Bourdieus kobling av klasse og kultur. Som vist tidligere i kapitlet står deres skille mellom de kulturelt altetende og de som har begrenset

kulturorientering. Disse knyttes til status og ikke til klasse, som Bourdieu gjør i sitt bidrag. Selv om Chan og Goldthorpe tar avstand fra Bourdieus bidrag, åpner de allikevel for at ulike kulturelle uttrykk kan rangeres. Som de skriver:

...omnivores may still show discrimination, either in the uses that they make of mass or popular culture – e.g. often 'ironic' or otherwise condescending uses – or in still rejecting some of its particular forms, such as ones with an especially close association with low-status groups (Chan og Goldthorpe, 2006 s 3).

Det kan virke som de kulturelt altetende står i en dobbelt gunstig posisjon, hvor de på den ene siden har en livsstil preget av et bredere kulturelt forbruk, og på den andre siden står i posisjon til å rangere ulike kulturelle uttrykk fra høy til lav. Likheten med Bourdieus teori er på dette punktet slående.

Når friluftslivsdeltakelse blant unge i Oslo her skal forstås teoretisk, er det særlig to grunner til at både Bourdieus og Goldthorpes bidrag er med. For det *første* ser jeg det lite fruktbart å låse seg til *et* overordnet teoretisk rammeverk. Her er jeg enig med Savage og Butler: "... the concept of social class retains much of its interest because of its ability to allow bridges to be built between different research traditions, conceptual approaches and methodological perspectives..."(Butler og Savage, 1995 s 345). Tross teoretiske ulikheter utfyller bidragene hverandre, hvor Goldthorpe på den ene siden opererer med et objektivt¹⁹ klasseskjema hvor ansettelsesforholdet definerer (foreldrenes) kassetilhørighet (Butler og Savage, 1995; Erikson og Goldthorpe, 1992; J. H. Goldthorpe, 2008), og hvor Bourdieus bidrag er med på å fange opp klassenes ulike normative og kulturelle bakteppe (Bourdieu, 1978, 1984; Skogen, 1999). At friluftslivsdeltakende ungdom har et bestemt kulturelt bakteppe som blant annet kan være konstituert av deres klassebakgrunn, synes å være en rimelig antagelse. For det *andre* sitter jeg ikke på det empiriske materialet til å avgjøre om det er Bourdieu eller Goldthorpe som egner seg best til å bruke. Andre, som åpenbart har hatt muligheten til å undersøke ulike teoretiske tilnærminger grundigere, konkluderer:

In sum, we doubt that status has been operationalized effectively. We contend that Chan and Goldthorpe's findings are as easily accommodated to an account of the intersection of economic, cultural and network resources as they are to Weberian categories (Le Roux, Rouanet, Savage og Warde, 2008 s 1053).

Å benytte seg av ulike klasseteoretiske bidrag virker som et godt utgangspunkt for en diskusjon om hvordan friluftslivsdeltakelse blant de unge i Oslo best kan forstås og forklares.

¹⁹ Som Goldthorpe skriver: "I do not believe that we can in any way derive an 'ought' from an 'is'. And as a sociologist, I am concerned about the 'ises', not the 'oughts' that concern me as a citizen" (J. H. Goldthorpe, 2008 s 352).

Innvandrere og friluftsliv: to hypoteser

En mulig forklaring på den klasseskjeve friluftslivsdeltakelsen vi finner igjen i den tidligere forskningen, kan være at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i de lavere klassene. Det finnes god dokumentasjon på at innvandrerbefolkningen i Norge er overrepresentert i samfunnets lavere klasser (se f.eks. Østby, 2004; Østby, 2010). I sitt bidrag til antologien *Klassebilder: ulikhet og sosial mobilitet i Norge*, drøfter Bringsrud Fekjær forholdet mellom klasse og innvandrerbakgrunn i Norge i dag, og konkluderer blant annet med at "... klasse- og innvandrerbakgrunn er tett sammenvevd. Samtidig er det klart at innvandrerbakgrunn har betydning også utover klassespørsmålet" (Fekjær, 2010 s 97).

Innenfor den internasjonale forskningen om etnisitet og "outdoor recreation", dominerer to hypoteser som grovt sett svarer til Fekjærs konklusjon om forholdet mellom klasse- og innvandrerbakgrunn. Den første er *marginaliseringshypotesen*; "... by occupying a subordinate class position, minorities have had limited access to society's major institutions which negatively affects life-chances and lifestyles, which is reflected in reduced participation in certain forms of leisure" (Floyd, m.fl., 1994 s 158). Sagt på en annen måte: innvandrerbefolkningen er underrepresentert i friluftslivet fordi de ikke innehar de klassespesifikke ressursene som kreves for deltakelse. Lignende resultater er også å finne igjen i andre studier (Giles-Corti og Donovan, 2002; Lee, Scott og Floyd, 2001; van Lenthe, Brug og Mackenbach, 2005). Den andre hypotesen kalles ofte *etnisitetshypotesen*: "This explanation suggests that regardless of socioeconomic standing, cultural processes are more important in explaining variation between blacks and whites in leisure participation patterns" (Floyd, m.fl., 1994 s 158). Her er antagelsen at forskjellene mellom majoritet og minoritet i deltakelse i friluftsliv skyldes gruppenes ulike kulturer og tradisjoner, et perspektiv som også får støtte i nyere forskning (Shinew, et al., 2006). Det er særlig sistnevnte hypotese som har gitt retning til norsk forskning når minoriteters deltakelse i friluftslivsaktiviteter skal forstås og forklares (Strandbu, 2000). Det er ikke vanskelig å forstå grunnen til dette: friluftsliv kan sees på som et særnorsk fenomen som ligger langt unna den kulturelle "arven" til innvandrere fra for eksempel Pakistan eller Vietnam. På den annen side etterlyses et klasseperspektiv på forholdet mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen av forskere som jobber med "kulturell kompleksitet i det nye Norge":²⁰

²⁰ CULCOM: et tverrfaglig forskningsprosjekt ved Universitetet i Oslo, som avsluttes i disse dager. Ledet av Thomas Hylland Eriksen.

... vi [må] ikke glemme at klasseforskjeller er og blir en vesentlig årsak til avmektighet og ydmykelse, og at både etnifisering og strategisk bruk av nasjonal identitet og religion som politiske identitetsmarkører, henger sammen med klasseforskjeller, selv om det ikke finnes noen enkel årsakssammenheng (Fuglerud og Eriksen, 2007 s 331)

Kan noe av klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse blant ungdom i Oslo forklares ved at minoritetsungdom er overrepresentert i klassene som er underrepresentert i deltakelse? Min ansats inkluderer på sett og vis begge disse hypotesene, da jeg bruker ungdommenes landbakgrunn til å forklare klasseforskjeller i deltakelse. Slik klassebegrepet benyttes her, tenkes det å være både *økonomiske* og *kulturelle* ressursforskjeller i de ulike klassene. Jeg undersøker hvordan ungdom med innvandrerbakgrunn kommer ut av denne ressursfordelingen. Den kulturelle dimensjonen benyttes med andre ord som en del av klassebegrepet, og er ment å fange opp et klassekulturelt klima som først og fremst forbindes med middelklassehjem. Den er derimot ikke ment som en indikator på majoritetskultur og minoritetskultur, selv om grensdragningen kan være vanskelig hvis minoritetsungdommene også i min studie skulle vise seg å være overrepresentert i de lavere klassene.

Sosialisering

Som jeg var inne på innledningsvis da jeg omtalte klasseteori i friluftsliv, benyttes Bourdieus kulturelle kapital ofte når reproduksjon av klassespesifikk friluftslivsinteresse skal forstås (Odden, 2008). Den formen for kulturell kapital som det oftest refereres til når begrepet er i bruk, er den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen, som dreier seg om tillærte disposisjoner for et bestemt kulturelt repertoar (og ikke et annet). Disposisjonene Bourdieu snakker om, er tillærte og overføres fra foreldre til barn via det *primære pedagogiske arbeidet* (Bourdieu, Passeron, Bundgård og Esmark, 2006). Det primære pedagogiske arbeidet dreier seg om foreldrenes kulturelle overføringer til barna, hvor de ulike, dagligdagse gjøremål blir innprentet som ”naturlige” praksisformer, som til slutt blir en del av barnas egne smakspreferanser. I tidligere friluftslivsforskning er klassespesifikt deltakelsesmønster koblet til kroppsliggjort kulturell kapital, hvor friluftslivspraksisen overføres som en del av en klassespesifikk sosialiseringsspraksis (Odden, 2008). Som Bourdieu skriver i Distinksjonen: ”There are more hidden entry requirements, such as family tradition and early training (...) and socializing techniques...” (Bourdieu, 1984 s 217), og sikter nettopp til en bestemt kroppsliggjort disposisjon, som gjør at noen kulturelle uttrykk og aktiviteter fremstår som mer ”naturlige” å interessere seg for enn andre. Barn og ungdoms deltakelse (eller manglende deltakelse for den saks skyld) i friluftslivsaktiviteter tenkes å henge sammen med foreldrenes

egne interesser, holdninger og vaner. I henhold til Bourdieus teoretiske bidrag, samt eksisterende friluftslivsforskning (Gåsdaal, 1995; Odden, 2008), spiller sosialisering altså en avgjørende rolle for barn og unges interesse for friluftslivet. Sosialisering handler om læring og overføring av blant annet holdninger og verdier mellom aktører i et samfunn. Eller som Bø formulerer seg om sosialisering:

Med sosialisering tenker man på den vekstprosessen som fører til at individet gradvis vokser seg inn i et fellesskap med andre og blir en del av dette. Prosessen skjer i et dynamisk samspill med de sosiale og kulturelle omgivelsene hvor sosial læring, imitasjon og identifikasjon inngår som sentrale elementer (Bø, 2000 s 25).

Familien ansees for å være den viktigste bidragsyteren til barn og unges interesse for friluftslivet, en interesse det er nærliggende å tenke seg at blir til blant annet ved at barna blir dratt ut på søndagstur i skog og mark (Odden, 2008; Ringerike, 2006). De unge sosialiseres inn i en bestemt kultur hvor det å være ute i skog og mark er en viktig del. I ulike klasser verdsettes ulike kulturer. Friluftsliv kobles som oftest til det øvre klassesjikt, som betyr at barn og unge sosialiseres inn i en klassespesifikk kultur. Murdock skriver:

The specialized knowledge and skills involved in competences are part of a wider patterns of collective meaning and response developed by particular class segments – they are embedded in specific class cultures. Differential patterns of cultural consumption and leisure participation are therefore rooted in the differential distribution of cultural competences and class-based meaning systems. This distribution, in turn, is anchored and reproduced through class-based differentials in family socialization (Murdock, 1988 s 93) .

Et annet teoretisk bidrag som kobler ulike sosialiseringspraksiser til ulike klasser, er bidraget til Lareau. Hun skriver "... individuals of different social locations are socialized differently. This socialization provides children, and later adults, with a sense of what is comfortable or what is natural ... (Lareau, 2003 s 275). Lareau skiller mellom arbeiderklassens og middelklassens sosialiseringsstrategier, hvor et av nøkkelementene i dette skillet er knyttet til *organiseringen av dagliglivet (fritiden)* (Andersen, 2009 s 34; Lareau, 2003 s 31). For Lareau ligger altså en del av klasseulikheten i hvilken grad deres fritid er preget av å være organisert. Lareau kobler graden av organisering av fritid til reproduksjon av sosial ulikhet. Foreldrenes iver for at deres avkom skal delta på en (eller helst flere) organisert aktivitet, strekker seg med andre ord også *utover* selve aktivitetene. Det inngår i en *strategi*, ifølge Lareau, som er med på å gi barna fortrinn på mer formelle arenaer som for eksempel fremtidig utdanning og til slutt på arbeidsmarkedet (Lareau, 2003; Lareau og Weininger, 2003). Selv om kulturell reproduksjon av sosial ulikhet står helt sentralt i Bourdieus og Lareaus bidrag, er det ikke sånn at arbeidersklassebarn ikke kan være interessert og deltakende i "typiske middelklasseaktiviteter". Eller for den saks skyld, gjennom muligheten til høyere utdanning,

bevege seg til topps i klassehierarkiet. Klassemobilitet vil alltid forekomme, men det overordnede mønsteret er ifølge Bourdieu at kultur er en dimensjon ved de ulike klassene som reproduseres. Friluftslivsdeltakelse kan forstås som en del av en kulturell reproduksjon, hvor ungdommene sosialiseres inn i de ulike klassenes kulturelle repertoar.

Ungdomstid og identitet

Hovedfokuset for oppgaven er hvordan friluftslivsdeltakelse blant ungdomsbefolkningen i Oslo er differensiert etter deres klassebakgrunn, men ungdom er noe utover det å være barn av sine foreldre, foreldre som har ulike posisjoner i Oslos klassesamfunn. For de aller fleste preges ungdomstiden av forandring, både biologiske, psykologiske og sosiale. I teoretisk forstand finnes flere begreper som forsøker å fange opp sider ved ungdomstilværelsen, og et av de vanligste i ungdomsforskningen er *identitet*. Begrepet har røtter i psykologien og blir først og fremst forbundet med Erikson, som for over førti år siden tok i bruk begrepet i ungdomsforskningen (E. H. Erikson, 1968). Begrepet har også blitt tatt i bruk av sosiologer, som vanligvis opererer med to definisjoner av identitet. På den *ene* side svarer det til selvbevissthet og selvets kontinuitet, på den *annen* side svarer begrepet til noe kollektivt, kulturelt og sosialt (Krange, 2004 s 141). Ungdommenes klassebakgrunn er et eksempel på den sistnevnte dimensjonen, og et bidrag som knytter ungdommenes identitet til klassebakgrunn, fremmes av Wyn og White: ”The subjectivity(ies) of individuals – their beliefs, value, emotions and desires – are at one and the same time manifestations of material processes and experiences as a ‘gendered’ subject, a ‘class’ subject, a ‘race’ subject and so on” (Wyn og White, 1997 s 81) (min kursivering). Ungdommenes ulike klassebakgrunn gir ulikt grunnlag for hvordan ungdom forstår seg selv. Det vil si at ungdommenes klassebestemte ressurstilgang gir ungdommene ulike handlingsrom i konstruksjonen av egen (sosiale) identitet. Ungdommenes identitetsdannelse foregår på flere arenaer. Skolen er et eksempel på en arena som er preget av både lek og alvor. Ved siden av å være en arena hvor venner møtes for spill og lek i skolegården, er det også en arena som preget av alvor: i skolen dannes grunnlaget for ungdommenes fremtid. Hvilke karakterer ungdommene får og hvilke utdanningsambisjoner de har, er bidrag som også inngår i deres identitetsdannelse. På fritiden er det også en rekke arenaer ungdom inngår i, hvor deres identiteter utvikles. Enten fritiden er fylt opp med organiserte aktiviteter som trening eller organisasjonsarbeid, eller uorganiserte aktiviteter som å henge med venner i sentrum, eller stå snøbrett i Tryvann eller på Hafjell. Selv om ungdommenes identitetsdannelse på en side dreier seg om individuelle valg og

preferanser, er det også slik at ungdommenes klassebakgrunn er avgjørende for hvilke karakterer man får, hvilke utdanningspreferanser man har, og hvilke interesser man har på fritiden. Tilbake til friluftslivet. Å være aktiv på ulike områder i friluftslivet, kan også sees på som sider av ungdommenes identitetskonstruksjon. Om ungdommene er med sine foreldre på fottur i marka, eller om de er i alpinbakken med venner, bidrar til dannelsen av ungdommenes identitet.

3 Data og metode

Formålet med kapitlet er å gå igjennom datamaterialet, målene og de metodiske analyseverktøyene som brukes i analysen. I kapittelets første del beskriver jeg utvalget, samt hvordan de ulike målene som benyttes er operasjonalisert. Videre benyttes deskriptiv statistikk i presentasjonen av oppgavens sentrale variabler. Til slutt går jeg igjennom de metodiske verktøyene som brukes.

3.1 Om Ung i Oslo 2006

Søkelyset rettes mot Osloundoms deltakelse i friluftsliv. Ved å benytte kvantitative analyser undersøker jeg betydningen av ungdommenes klassebakgrunn for deres deltakelse i tre ulike friluftslivsaktiviteter: (a) fottur i skog og mark, (b) skitur i skog og mark, samt (c) alpinbakkeaktiviteter. Det empiriske datamateriale for besvarelsen av oppgavens spørsmål, er den representative tverrsnittundersøkelsen Ung i Oslo 2006.²¹ En undersøkelse besvart av over 11000 ungdom i alderen 14-17 år, det vil si alle elever ved ungdomsskolenes to siste klasser og første klasse ved alle videregående skoler i Oslo. Undersøkelsen ble gjennomført våren 2006, som et samarbeidsprosjekt mellom Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Oslo kommune og Barne- og Familiedepartementet. Ungdommene besvarte spørreskjemaet i skoletiden, som ga en svarprosent på hele 93. NOVAs målsetting med denne undersøkelsen var å gi en ”oversikt og fordeling av sentrale levekårs- og risikokomponenter i ungdomsbefolkningen” (Øia, 2007 s 3).

Det er styrker og svakheter med tverrsnittundersøkelser. En styrke er at tverrsnittundersøkelsene som oftest består av mange ulike spørsmål, som gjør det mulig å undersøke korrelasjonsmønstre mellom flere variabler som kan tenkes å ha en teoretisk tilknytning til hverandre. Bredden i en slik undersøkelse kan også forstås som en svakhet. I en undersøkelse som Ung i Oslo 2006, med over 400 forskjellige spørsmål knyttet til de fleste sider ved ungdommenes tilværelse, vil det alltid være en fare for å overse interessante og

²¹ Elstad (2010a) bruker undersøkelsen i en generell kritikk av representativiteten i tverrsnittundersøkelser. Elstad peker på en rekke fallgruver (høyt antall spørsmål, tidspress under besvarelsen, etc.) som kan føre til sosial skjevhet i frafall av besvarelsen (innvandrerdødelighet og ungdom fra lavere klasselag faller av), som igjen kan forringe kvaliteten på analysene i etterkant av slike undersøkelser. Fallgruvene Elstad peker på vil som oftest alltid være til stede i så omfattende undersøkelser som Ung i Oslo 2006.

kanskje viktige korrelasjonsmønstre selv om en i prinsippet har muligheten til å kontrollere for alle tenkelige (og utenkelige) forhold ved fenomenet en ønsker å si noe om. For å unngå å se på en rekke mer eller mindre korrelerte variabler, er det derfor viktig å forankre valgene i etablert teori. En annen generell svakhet med tverrsnittundersøkelser, er forbundet med kausalitet: i mange tilfeller vil det ikke være mulig å si at X kommer før Y i tid. En ser da egentlig på korrelasjon mellom to eller flere variabler, uten å trekke kausalpilen i en bestemt retning.²² I tillegg nevnes det i litteraturen en tredje svakhet, nemlig at sammenhengen mellom variablene som undersøkes kan være konfundert eller spuriøs (Bryman og Cramer, 1994; Skog, 2004). For eksempel kan det tenkes at det er en bakkenforliggende variabel (Z) som påvirker både årsaksvariabelen (X) og fenomenet en ønsker å si noe om (Y). Igjen er det viktig at variablene som benyttes har en substansiell tilknytning til hverandre. I tillegg kan det nevnes at enkelte analysemetoder, som logistisk regresjon, kan benyttes for å teste sammenhengen mellom flere variabler. Ved å benytte logistisk regresjon, vil en ha muligheten til å finne eventuelle spuriøse sammenhenger mellom to eller flere variabler. Mer om multivariate metoder senere i kapitlet.

3.2 Beskrivelse og operasjonalisering av variablene

3.2.1 Avhengige variabler

Friluftslivsaktiviteter

I denne oppgaven er jeg interessert i å finne ut hvorvidt deltakelse i friluftslivsaktiviteter følger ungdommenes klassebakgrunn. I Ung i Oslo 2006 er det tre friluftslivsvariabler som vil benyttes. Disse er (a) fottur i skog og mark, (b) skitur i skog og mark, og (c) kjører snøbrett eller står slalåm. Ungdommene fikk spørsmålet: "Hvor ofte pleier du å gjøre følgende ting? Tenk på den tida på året da det er sesong for de ulike aktivitetene". De fikk fem svaralternativer: (1) Flere ganger i uka, (2) Omtrent en gang i uka, (3) En eller et par ganger i måneden, (4), Sjeldnere enn en gang i måneden, og (5) Aldri eller nesten aldri. Fordelingen på de tre ulike aktivitetene er som følger:

²² Tverrsnittstudier kalles også for *correlational designs* (Bryman og Cramer, 1994 s 14).

Tabell 3.1 Fordeling etter aktivitetsnivå. Prosent.

Aktivitetsnivå	Fottur i skog og mark	Skitur i skog og mark	Alpinbakkeaktiviteter
Flere ganger i uka	4,1	5,3	7,4
En gang i uka	7,2	8,1	11,0
En/to ganger pr. måned	16,1	16,6	27,5
Sjeldnere	25,6	19,9	22,0
Aldri/nesten aldri	46,9	50,1	32,2
Totalt:	100,0	100,0	100,0

Basistall: Fottur i skog og mark: N=10790. Skitur i skog og mark: N=10828. Alpinbakkeaktiviteter: N=10774.

Ambisjonen med denne oppgaven er å tegne et overordnet bilde av deltakelse innenfor de utvalgte friluftslivsvariablene. Det er med andre ord ingen grunn til å skille på deltakere som går flere turer på ski i uka fra deltakere som går en skitur i måneden. Kuttpunktet er satt opp slik at de som oppgir at de er aktive minst en til to ganger i måneden, inngår i kategorien aktive. Ungdom som oppgir at de sjeldnere enn en til to ganger i måneden, samt aldri eller nesten aldri er deltakende i nevnte friluftslivsaktiviteter, inngår i kategorien inaktive. Det er to grunner til at de avhengige variablene kodes om. For det *første* er målet med oppgaven å fange opp bredden i friluftslivsdeltakelsen, som ikke gjør det interessant å skille mellom ungdom som er aktive flere ganger i uka og ungdom som tar en tur i marka eller alpinbakken en gang i blant. For det *andre* er omkodingen på linje med hvordan SSB og tidligere forskning på friluftsliv i Norge har definert friluftslivsdeltakelse (se f.eks. Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008; Vaage, 2009; Øia og Vestel, 2007). Omkodingen vil derfor gjøre det lettere å sammenligne funnene i analysen med eksisterende forskning. Etter omkoding ser fordelingen slik ut:

Tabell 3.2 Fordeling etter aldri/nesten aldri aktive og aktive i friluftslivsaktiviteter. Prosent.

Aktivitetsnivå	Fottur i skog og mark	Skitur i skog og mark	Alpinbakkeaktiviteter
Aldri/nesten aldri	72,6	70,0	54,2
Aktive	27,4	30,0	45,8
Totalt	100,0	100,0	100,0

Basistall: Fottur i skog og mark: N=10790. Skitur i skog og mark: N=10828. Alpinbakkeaktiviteter: N=10774.

Som det fremkommer av tabell 3.2 er de uavhengige variablene kodet om til dikotome variabler: de som aldri/nesten aldri er deltakende (=0) og de som er aktive (=1). Dette gir muligheten til å benytte analysemetoden logistisk regresjon. Noe av det mest slående i tabell 3.2 er den lave deltakelsen, særlig innen fottur og skitur i skog og mark. Ser man på fottur i

skog og mark, finner man at nesten halvparten aldri eller nesten aldri går tur. Når det gjelder skitur, rapporterer over halvparten at de aldri eller nesten aldri spenner på seg skiene og tar en tur i marka. For alpinbakkeaktiviteter er mønsteret litt annerledes. Her svarer om lag hver tredje ungdom at de aldri eller nesten aldri utøver alpinbakkeaktiviteter. Skillet mellom aktivitetene blir enda tydeligere hvis vi ser på de som deltar. I underkant av 30 prosent av Osoulungdommen går minimum en fottur i måneden, og 30 prosent går en skitur minimum en gang i måneden. Aktivitetsnivået er høyere hvis vi ser på deltakelse i alpinbakken. Ca. 46 prosent av ungdommene er å se i alpinbakken minst en gang i måneden. Tabell 3.2 tegner et bilde av friluftslivsdeltakelse blant ungdom som går igjen i forskningen. Når ungdom først velger å drive med en friluftslivsaktivitet, foretrekker Osoulungdommen alpinbakkeaktiviteter fremfor de mer ”tradisjonelle” aktivitetene som fottur og skitur i skog og mark (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008).

3.2.2 Uavhengige variabler

Det er flere forhold som kan tenkes å forklare ulikhet i friluftslivsdeltakelse. I denne oppgaven ligger hovedfokuset på om det finnes klasseforskjeller i friluftslivsdeltakelse, og således en klassevariabel som danner grunnlaget for de deskriptive analysene. Videre benyttes en rekke andre uavhengige variabler i forklaringen på den classeskjeve deltakelsen, variabler som blir gjennomgått i kommende avsnitt.

Sosial klassebakgrunn

Ungdommene blir delt inn i sosiale klasser etter hva de oppgir som fars yrke. I de tilfeller hvor fars yrke mangler, ligger mors yrke til grunn for målingen.²³ Det kan være vanskelig å stille de rette spørsmålene for å få frem foreldrenes yrkes- og utdannelsesnivå. Mange av ungdommene mangler trolig oversikt over foreldrenes utdanning (Strandbu og Bakken, 2007). For å få frem informasjon om foreldrenes yrkesdeltakelse, har det i tillegg blitt stilt spørsmål om hva foreldrene gjør når de er på jobb (Bakken, 1998). Kodingen av sosial klassebakgrunn er i dette datamaterialet seksdelt og følger yrkesklassifiseringssystemet ISCO-

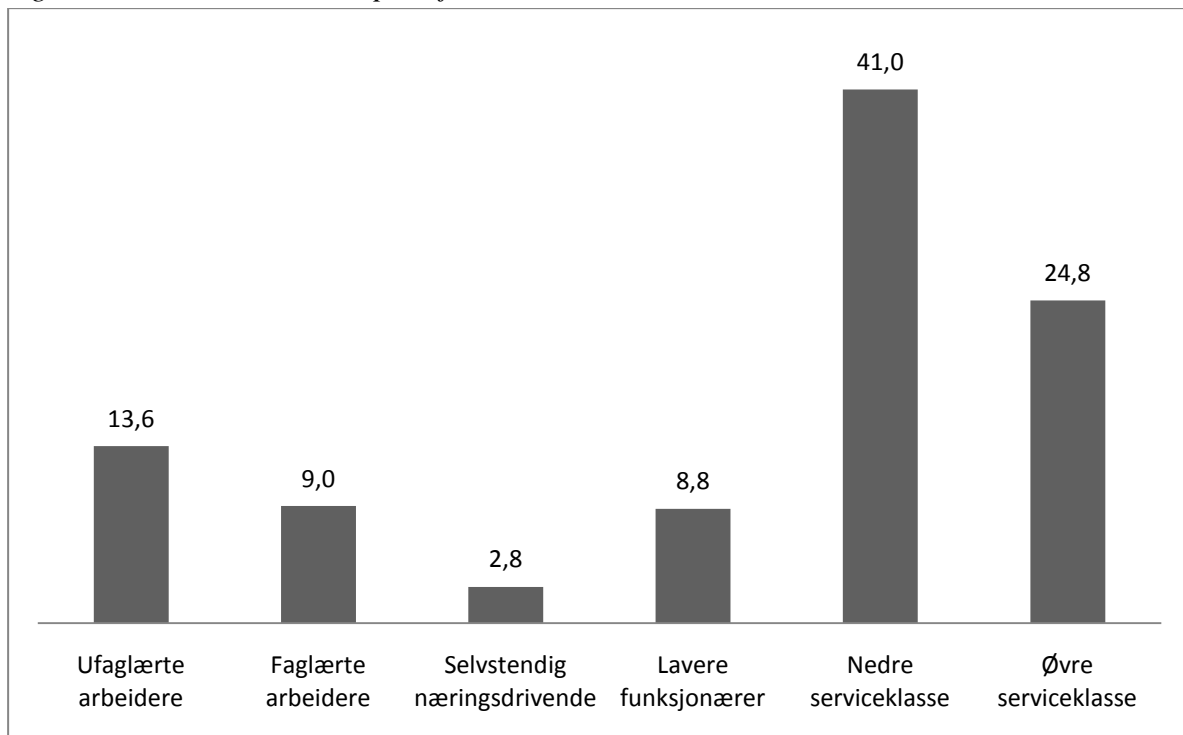
²³ Debatten om kjønn og klasse er ikke et tema for oppgaven, men bør allikevel nevnes. Modellen som benyttes her, bygger på det Birkelund kaller en *konvensjonell klasseanalyse*: ”tradisjonelle kjønnsroller foreskriver at ektemenn er hovedforsørgere, mens kvinnen er hovedansvarlig for omsorgs- og husarbeid (Birkelund, 2010 s 59). Det kunne vært interessant å undersøke om en klassemodell som for eksempel bygget på den dominerende i husholdningen (dvs. den av mor og far som hadde sterkest arbeidslivstilknytning) (Birkelund, 2010 s 60) hadde gitt et annet utfall, men klassemodellen slik den presenteres her har ikke vært tilgjengelig for omkoding.

88 (Bakken, 1998; Skogen, 1996; Strandbu, 2000). Klassevariabelen som benyttes i denne oppgaven er en modifisert klassemmodell som bygger på Goldthorpes klasseskjema (Bakken, 2008; Erikson og Goldthorpe, 1992). Erikson og Goldthorpe argumenterer for at klasseskjema kan benyttes i modifisert form i de tilfeller ”where cell counts would otherwise have become unreliably low” (Erikson og Goldthorpe, 1992 s 37). I datasettet som benyttes her, har denne modifikasjonen vært nødvendig (Strandbu og Øia, 2007a). Klassene som benyttes er (1) ufaglærte arbeidere, det vil si yrker som ikke krever faglært kompetanse; (2) faglærte arbeidere, det vil si håndverkere med fagutdanning; (3) selvstendig næringsdrivende, det vil si eiere av små bedrifter; (4) lavere funksjonærer, det vil si sekretærer, kundebehandlere og andre rutinefunksjonærer i liknende yrker; (5) nedre serviceklasse, det vil si ledere på mellomnivå, ingeniører, lærere og folk i liknende yrker; og til slutt (6) øvre serviceklasse, det vil si direktører, leger, professorer og folk med yrker som har høy status, høy lønn og stor grad av selvstendighet i yrkesutøvelsen (Strandbu og Øia, 2007a). Klassevariabelen tilgjengelig i Ung i Oslo 2006 er altså en modifisert utgave av Goldthorpes fullversjon slik den er presentert i oppgavens teorikapittel. I samtlige av Goldthorpes modifiserte versjoner finner vi klassen for bønder, småbrukere og andre selvsysselsatte arbeidere i primærproduksjon (klasse IVc) (Erikson og Goldthorpe, 1992 s 38). Selv om det antageligvis finnes et fåtall ungdom med foreldre i primærnæringen i Oslo, er disse inkludert i nedre serviceklasse (Strandbu og Øia, 2007a).

Figur 3.2 viser hvordan klassefordelingen ser ut blant Osloungdom. Nedre serviceklasse er den klart største klassen, etterfulgt av øvre serviceklasse. Over 65 prosent av respondentene tilhører de to øverste sosiale klassene, som er vesentlig høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet hvor en lignende modell benyttes (Ringdal, 1994).

En grunn til dette kan være at det er et høyere inntektsnivå i Oslo sammenlignet med landsgjennomsnittet (Vrålstad, Løvbak og Mørk, 2009), som kan bety at flere faller inn i de øverste klassekategoriene. En annen grunn kan være at ungdommene ikke har full oversikt over hvilke yrke foreldrene har, eller hva de gjør når de er på jobb. Selv om ”tullesvar” (far temmer tigre og bjørner, mor er glamourmodell) er fjernet (Elstad, 2010a), kan det være at informasjonen ungdommene har gitt har vært vanskelig å tolke, som igjen øker sjansen for at yrkene ender opp i feil kategori i yrkeskodingen. Slike problemer vil alltid eksistere i spørreskjemaundersøkelser hvor – som i dette tilfelle – ungdommene selv står for rapporteringen av foreldrenes yrke og arbeidsoppgaver.

Figur 3.2 Foreldrenes klasseposisjon. Prosent.

Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1317. Faglærte arbeidere: N=875. Selvstendig næringsdrivende: N=273. Lavere funksjonærer: N=860. Nedre serviceklasse: N=3987. Øvre serviceklasse: N=2407.

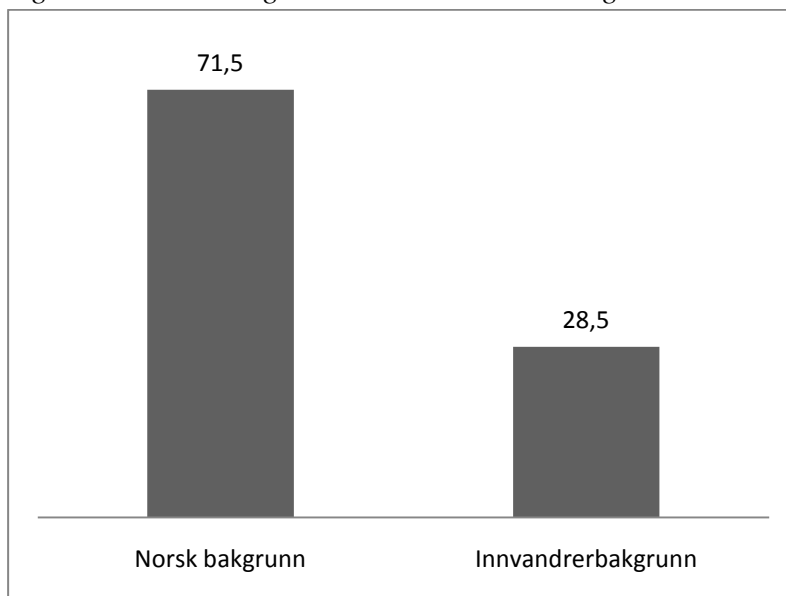
Tross mulige svakheter knyttet til rapportering og klassifisering av foreldrenes yrker, tegner klassevariabelen presentert i figur 3.2 et rimelig plausibelt bilde av klasseforskjeller i Oslo. I kapittel 4 benyttes klassemodellen i sin helhet, men for å besvare forskningsspørsmålene i kapittel 5 på best mulig måte, benyttes kun ytterkantene i klassemodellen. Omkodingen samsvarer med omkodingen i en tidligere studie som benytter en lignende klassemodell (Elstad, 2010b): klassen ufaglære arbeidere (=0) og øvre serviceklasse (=1).

Ungdom med innvandrerbakgrunn

Her benyttes et grovt skille mellom ”ungdom med norsk bakgrunn” og ”ungdom med innvandrerbakgrunn”. Ungdom med norsk bakgrunn har to norskfødte foreldre, ungdom med innvandrerbakgrunn har to utenlandskfødte foreldre. Ungdom med en forelder med norsk bakgrunn og en med innvandrerbakgrunn er tatt ut av operasjonaliseringen. Videre skilles det ikke mellom første og andre generasjon innvandrere (*Sosialt utsyn* 2000 s 23; Øia og Vestel, 2007 s 26), og heller ikke mellom ungdom med ”ikke-vestlig” bakgrunn fra ungdom med ”vestlig” bakgrunn. Det kan være store forskjeller i deltakelse hvis vi kontrollerer for

generasjon, og det er lett å peke på det kulturelle spennet i innvandringskategorien mellom for eksempel ungdom med foreldre fra USA og ungdom med foreldre fra Sri Lanka. En vil kunne kritisere enhver operasjonalisering som berører etnisitet og kultur i en eller annen forstand for å være *for* grovkornet, og "... man kan stille spørsmål om slike kategoriseringer overhode kan anses som faglig forsvarlig" (Øia og Vestel, 2007 s 31). Igjen: kategoriseringene bør vurderes ut i fra oppgavens problemstilling. Denne variabelen er først og fremst ment å fungere supplerende på oppgavens hovedfokus, nemlig friluftsliv og klasse. En grov klassifisering er tilstrekkelig for å undersøke om ungdom med innvandrerbakgrunn kan bidra til å nyansere eventuelle klasseforskjeller i friluftslivsdeltakelse.

Figur 3.3 Norsk bakgrunn eller innvandrerbakgrunn. Prosent.

Basistall: Norsk bakgrunn: N=8002. Innvandrerbakgrunn: N=3188.

Andelen med innvandrerbakgrunn er 10 prosent lavere sammenlignet med tallene Utdanningsetaten rapporterer.²⁴ Grunnen til dette er at Utdanningsetaten inkluderer ungdom hvor en av foreldrene har norsk bakgrunn og en har innvandrerbakgrunn i kategorien "innvandrerbakgrunn", som utgjør ca. 10 prosent av ungdomsbefolkningen i Oslo (Øia og Vestel, 2007).

²⁴ <http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/> Lesedato 22. april 2010.

Økonomiske ressurser

I Ung i Oslo 2006 benyttes indirekte mål på økonomiske ressurser de unge har tilgjengelig, fordi de færreste av ungdommene har oversikt over inntekten til sine foreldre. I målet på økonomiske ressurser benyttes en indeks som er konstruert av tre indirekte økonomiske rapporteringer, lik indeksen benyttet i en tidligere undersøkelse (Strandbu og Bakken, 2007). De tre variablene som danner grunnlaget for økonomisk ressursvariabel er (1) om de oppgir å ha eget soverom, (2) antall feriereiser de har vært på det siste året, samt (3) antall biler tilgjengelige i husholdningen. Hvis ungdommene ikke har eget soverom gir dette 0 poeng, eget soverom gir 1 poeng. Ingen feriereiser gir 0 poeng, en feriereise gir 1 poeng, to eller flere feriereiser gir 2 poeng. Ingen biler gir 0 poeng, en bil gir 1 poeng, to eller flere biler gir 2 poeng. I denne operasjonaliseringen av familieøkonomi strekker skalaen seg fra 0 til 5. Gjennomsnittet på skalaen er 2,64 og standardavviket er 1,42. Nærmere en tredjedel av ungdommene skårer 3 på ressursvariabelen. Omkring 10 prosent skårer 0 og 10 prosent skårer 5. Økonomisk ressursvariabel er med andre ord tilnærmet normalfordelt blant ungdommene.

Kulturelle ressurser

Med utgangspunkt i Bourdieus teori om kulturell kapital presentert tidligere i oppgaven, samt forskning som knytter ulik grad av deltakelse i friluftsliv til ulik tilgang på kulturelle ressurser (Strandbu, 2000), vil det være interessant å undersøke om forskjellen i kulturell ressurstilgang slår ut på Osloungdoms deltakelse i de ulike friluftslivsaktivitetene. Her benyttes en indeks konstruert av to variabler på familiens tilgang på kulturelle ressurser. Den første er tilgjengelighet på bokressurser i hjemmet, den andre er om familien holder aviser. Begge variablene jeg benytter meg av i operasjonalisering på kulturelle ressurser har vist seg å fungere godt i tidligere studier (Pape og Storvoll, 2005; Strandbu, 2000; Strandbu og Bakken, 2007; Strandbu og Skogen, 2000). Under 20 bøker gir 0 poeng, mellom 20-100 bøker og mellom 100-500 bøker gir 1 poeng, mellom 500-1000 og over 1000 bøker gir 2 poeng. Holder ikke familien avis gir dette 0 poeng, holder familien avis(er), gir dette 2 poeng. Skalaen går fra 0 til 5. Gjennomsnittet på skalaen er 3,23 og standardavviket 1,62. Nærmere 30 prosent av ungdommene skårer fem på kulturell ressursvariabel. Et fåtall av ungdommene skårer lavest på kulturelle ressurser. Gruppen som skårer 0 er på 7,5 prosent. Fordelingen er sterkt venstreskjev.

Organisasjonsdeltakelse

Organisasjonsdeltakelse er ment å fange opp i hvilken grad ungdommenes fritid er preget av å være organisert. Som nevnt i teorikapitlet hevder Lareau at det er en sammenheng mellom barn og unges klassebakgrunn og i hvor stor grad fritiden er preget av å være organisert (Lareau, 2003). Tidligere norske studier viser klasseforskjeller i organisasjonsmedlemskap, hvor ungdom med ”høy” klassebakgrunn har høyere andel deltakelse i organisasjoner sammenlignet med ungdom med ”lav” klassebakgrunn (Heggen og Øia, 2005; Øia, 1994). Variabelen er et samlemål basert på om ungdommene innehar medlemskap i en av sju forskjellig organisasjoner. Disse er (1) forening for dyrehold, (2) politisk organisasjon, (3) kristen forening, (4) annen religiøs forening, (5) miljøvernorganisasjon, (6) musikkorps/orkester og (7) ungdomslag/mållag.

Tabell 3.3 Organisasjonsmedlemskap

	Andel	N
Medlem	22,8	2612
Ikke medlem	77,2	8828
Total	100,0	11440

Tabellen gir et noe feilaktig inntrykk av Osoulungdoms organisasjonsmedlemskap. Det er kjent fra tidligere forskning at nærmere 70 prosent av ungdom i Oslo innehar et medlemskap i en eller flere organisasjoner, men da er blant annet idrettslag, jakt og fiskeforening og speideren inkludert (Strandbu, 2000). I utgangspunktet er organisasjonsdeltakelse *uavhengig* av type organisasjon som er interessant å fange opp her,²⁵ men sannsynligheten for å finne en spuriøs sammenheng (idrettslag – skitur i skog og mark, speideren – fottur i skog og mark, etc.) er så stor at disse organisasjonene er utelatt i min omkoding.

²⁵ Som Lareau også er inne på. Det er i utgangspunktet i *hvilken grad* fritiden er preget av å være organisert som er interessant, ikke – slik jeg måler organiseringen av fritid her – hvilke organisasjoner som står for struktureringen av ungdommenes fritid.

Karakterer

I analysen undersøker jeg hvilken betydning ungdommenes karakterer har for friluftslivsdeltakelse. Selv om karakterer også uttrykker ungdommenes kognitive ferdigheter, er det dokumentert at ungdom fra høyere sosiale lag får bedre karakterer enn ungdom fra lavere sosiale lag, for dermed å reprodusere sosiale forskjeller (Andersen, 2009). Målet som benyttes er ungdommenes gjennomsnittskarakter basert på deres egenrapporterte karakterer i fagene norsk, engelsk og matematikk. Skalaen går fra 1 til 6 (karakterpoeng), der gjennomsnittskarakter er 3,81 og standardavviket er 0,86. Gjennomsnittskarakteren er en kontinuerlig variabel på forholdstallsnivå, som betyr at variabelen er velegnet til mer sofistikerte analysemetoder.

Utdanningsambisjoner

Ungdommenes utdanningsambisjoner er den siste variabelen jeg inkluderer i analysen. Tidligere forskning viser at ungdom fra det øvre samfunnsjiktet oftere velger høyere utdanning sammenlignet med ungdom fra ”lavere” klasser (se f.eks. Hansen og Mastekaasa, 2003). I tillegg er det kjent at ungdom med høyere klassebakgrunn også er mer aktive i friluftslivet (Krange og Strandbu, 2004; Vaage, 2009). I Ung i Oslo 2006 ble ungdommene spurt om hvilken utdanning de tenkte seg å ta. Svaralternativene var (1) har ikke bestemt meg, (2) universitetet eller høyskoleutdanning av høyere grad, (3) universitet eller høyskole på mellomnivå, (4) videregående allmennfag/økonomiske administrative fag, (5) yrkesfaglig utdanning på videregående skole, (6) vil slutte etter grunnkurset, samt (7) annet. På grunn av at få informanter krysset av på de to siste alternativene, er disse fjernet fra variabelen slik den fremstilles i kommende analysekapittel. Videre har jeg konstruert en ”dummyvariabel” ut i fra klassevariabelen: (0) yrkesfaglig utdanning på videregående skole – (1) universitetet eller høyskoleutdanning av høyere grad.

3.3 Analysemetoder

For at forholdene mellom to eller flere variabler skal kunne sammenlignes, må man først finne ut hvilke type variabler man har med å gjøre. Variablene kan grovt sett deles inn i to typer: *kategoriske* variabler og *kontinuerlige* variabler. Kategoriske variabler har et begrenset antall verdier. Forholdet mellom verdiene på en kategorisk variabel har gjensidig utelukkende

kategorier, som viser til helt bestemte egenskaper som ikke kan rangeres logisk. Klassebakgrunn er et eksempel på kategorisk variabel. Kontinuerlige variabler kan rangeres. De har i tillegg til å ha verdier som er gjensidig utelukkende, samtidig som det er lik avstand mellom verdiene. Karakterer er et eksempel på en kontinuerlig variabel. Jeg benytter meg av begge typene variabler, de kategoriske og kontinuerlige. Det vil være nødvendig å benytte flere ulike analyseformer som er tilpasset kvaliteten på de ulike variablene.

Krysstabellanalyse

Krysstabellanalyse er en enkel og oversiktlig analyseform. I de tilfeller en har å gjøre med få variabler (2-3) med relativt få verdier, vil krysstabellanalyse som oftest være tilstrekkelig. I det første analysekapitlet ser jeg se på forholdet mellom to variabler, eller en *bivariat* analyse. Krysstabellanalyse benyttes også i kapittel 5, men her inkluderes et sett med tredje variabler, det vil si *trivariate* analyser. En åpenbar svakhet med bi- og trivariate krysstabellanalyser er at den sosiale virkeligheten aldri er så enkel at den kan gjengis ved hjelp av korrelasjonen mellom to eller tre variabler. På den andre siden gir mer kompliserte analysemetoder et mer komplisert og intuitivt vanskeligere funn å tolke. Det er derfor et poeng å finne analysemetoder som er best egnet til de forholdene som skal beskrives og forstås.

For å kunne kontrollere at sammenhengen mellom variablene i krysstabellene ikke er et utslag av tilfeldigheter, må man kjøre en signifikanstest. Det er kvaliteten på variablene som bestemmer hvilken signifikanstest som kan benyttes. Når man opererer med to kategoriske variabler bruker man en kjiqvadrattest (X^2). Testen tar utgangspunkt i at hvis nullhypotesen er korrekt, finnes ingen systematiske forskjeller mellom de inkluderte variablene i tabellen. Gjennom kjennskap til utvalget er det mulig å beregne en forventet fordeling mellom de to inkluderte variablene i tabellene, forutsatt at det ikke er noen sammenheng mellom variablene. Formelen for testen kan uttrykkes slik:

$$X^2 = \sum \frac{(\text{Observert antall} - \text{Forventet antall})^2}{\text{Forventet antall}}$$

I første analysekapittel vil X^2 -testen etterfølges av bokstaven p, som uttrykker signifikansnivået til testen. ”Desto lavere p, desto mer sikre kan en være på at resultatene

viser at det er forskjeller mellom grupper” (Bakken, 1998 s 41). Signifikansnivåene som vil benyttes er $p < 0,05$, $p < 0,01$ og $p < 0,001$. Tallene uttrykker at det er under fem prosent, under en prosent og under en promille sjanse for at forskjellene skyldes tilfeldig variasjon. Ikke-signifikante funn uttrykkes med NS. Når det gjelder X^2 -testen, vil antall respondenter ($N=11345$) kunne påvirke signifikansmålet. En bør derfor ikke feste for stor lit til disse testene, men se på prosentfordelingen mellom verdiene på de ulike variablene. Det vil med andre ord være prosentfordelingen som danner grunnlaget for analysene der jeg fremstiller funnene i krysstabeller.

Variansanalyse (ANOVA)

Variansanalyse er en multivariat analyseform som egner seg til å sammenligne gjennomsnittsverdiene i flere grupper samtidig (Skog, 2004). Ved hjelp av en toveis variansanalyse kan man undersøke hvilken interaksjonseffekt kombinasjonen av de inkluderte uavhengige variablene gir på den avhengige variabelen. Man kan for eksempel finne gjennomsnittskarakterene for ungdom som er aktive i friluftsliv i ulike klasser.

For å kontrollere om forskjellene er signifikante i variansanalyse benyttes F-testen, som i korte trekk går ut på å teste observert variasjon med forventet variasjon *mellom og innenfor* gruppegjennomsnittene for de inkluderte variablene (Skog, 2004 s 197). Jo høyere F-verdi, dess større sannsynlighet er det at nullhypotesen er feil. Videre rapporteres signifikansnivået på lignende vis som ved X^2 -testen: $p < 0,05$ (*), $p < 0,01$ (**) og $p < 0,001$ (***). Ikke-signifikante funn uttrykkes igjen med NS.

Logistisk regresjon

Logistisk regresjon er en avansert analyseform som er velegnet dersom de avhengige variablene er kategoriske. Friluftslivsvariablene er dikotome, som betyr at variablene er kodet i to: ungdommene som har egenskapen (1 = aktive) og ungdom som ikke har egenskapen (0 = sjeldent/aldri aktive). Enkelt fortalt går logistisk regresjon i denne sammenheng ut på å finne andelen av ungdom som er aktive i friluftsliv (1), gitt en bestemt kombinasjon av de inkluderte uavhengige variablene. Selv om logistisk regresjon er et praktisk verktøy når vi skal undersøke variasjonen på friluftslivsdeltakelse i lys av flere uavhengige variabler, er det ikke dermed sagt at logistisk regresjon gir tall som er enkle å tolke. Her er det tilstrekkelig å

vis hvordan en ved hjelp av logistisk regresjon på en enkel måte kan regne seg til sannsynligheten for deltakelse, gitt en bestemt kombinasjon av de uavhengige variablene.

Verdiene i tabellene det først og fremst er verdt å legge merke til er oddsrater ($\text{Exp}(B)$). Oddsratene er enklere å tolke intuitivt enn parameterestimater (B): oddsratene sier for det *første* noe om hvor mye oddsen for at ungdommene deltar i de ulike friluftslivsaktivitetene øker eller minker, når verdien på en eller flere avhengige variabler stiger med 1 (Tuftes, 2000 s 27). Det vil si at oddsratene forteller oss noe om hvor mange ganger oddsen for deltakelse blir når den eller de uavhengige variabelen/variablene øker med 1 (Skog, 2004 s 365). Oddsen sier oss noe om hvor mye større eller mindre sannsynligheten for å delta i friluftslivsaktiviteter, enn sannsynligheten for *ikke* å delta. Når vi har odds og oddsrater, er det for det *andre* relativt enkelt å regne seg frem til sannsynligheten eller andelen for friluftslivsdeltakelse, gitt en bestemt kombinasjon av de uavhengige variablene.

I analysen rapporteres kun nøkkeltall fra fulle regresjonsmodeller, det vil si de modellene hvor alle uavhengige variabler er inkludert. Ved siden av at utvelgelsen er gjort ut i fra en teoretisk vurdering er det i tillegg basert på modellenes statistiske forklaringskraft. Et slikt mål kalles "goodness of fit", og her benyttes målet Nagelkerke R^2 (Pseudo- R^2). Det er imidlertid flere innvendinger mot å benytte et slikt mål, men som ikke er av noen større betydning for min anvendelse (se f.eks. Tuftes, 2000 s 48-50 for en grundigere gjennomgang av målet). Poenget er altså at rapporteringen også er fundamentert i modellenes statistiske forklaringskraft. Nagelkerke R^2 rapporteres i de multivariate modellene i oppgavens kapittel 7 og i oppgavens vedlegg. Videre rapporteres signifikansnivået (p) for estimatene. Dette gjøres på lignende vis som ved X^2 -testen og F-testen.

4 Deskriptiv analyse

Er det klassemessige forskjeller på friluftslivsdeltakelse blant Osloungdom? Hvis så er tilfelle, hva kan det komme av? Dette er spørsmålene jeg ønsker å besvare i denne oppgaven. Dette kapitlet tar for seg oppgavens første problemstilling: *Har Osloungdom med ulik klassebakgrunn ulik grad av deltakelse i friluftslivsaktiviteter?* I kapitlet gjennomføres en deskriptiv analyse av sammenhengen mellom klasse og deltakelse i aktivitetene fottur i skog og mark, skitur i skog og mark og alpinbakkeaktiviteter. For å få frem et tydeligst mulig mønster i deltakelsen er friluftslivsvariablene dikotome. Videre rapporteres kun statistikk over deltakelse, da oppgavens rammer begrenser seg til dette.

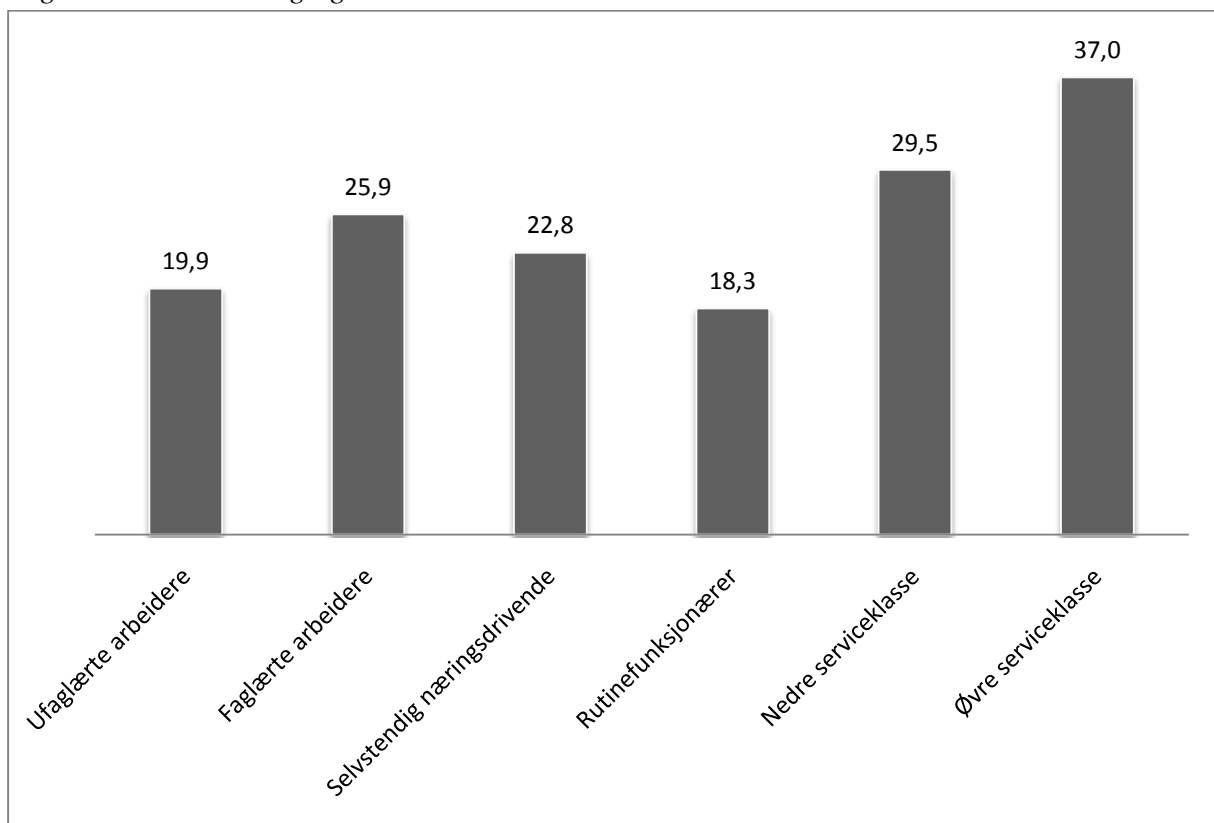
Tidligere forskning slår fast at friluftslivsdeltakelse og klasse henger sammen på landsbasis, både for ungdom og voksne (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008; Vaage, 2009). Samtidig er det lignende funn i studier gjort på Osloungdom (Strandbu, 2000). Utover Strandbus bidrag finnes det lite kvantitativ forskning som undersøker Osloungdommens friluftslivsdeltakelse. Strandbus bidrag er begrenset til aktiviteten fottur i skog og mark. Her vil det i tillegg undersøkes deltakelse på skitur i skog og mark og alpinbakkeaktiviteter. Videre finnes det ingen studier, så vidt meg bekjent, som legger Goldthorpes klassemodell til grunn for hvordan friluftslivsdeltakelse ser ut blant ungdom her til lands. Det vil derfor være interessant om analysene viser et lignende classeskille i et bredere spekter av aktiviteter, med utgangspunkt i en annen klassevariabel enn det som er benyttet tidligere. Med utgangspunkt i tidligere friluftslivsforskning som konstaterer klasseforskjell i friluftslivsdeltakelse blant ungdom, er det følgende hypotese som skal testes:

H1: Ungdom i øvre serviceklasse har en høyere andel deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom i de øvrige klassene.

I figur 4.1 er classeskjemaet krysset med aktiviteten fottur i skog og mark. Deltakelse i denne aktiviteten fremstår ikke som særlig populær, selv om det er kontrollert for ungdommenes klassebakgrunn. Når det er sagt, er det likevel relativt store forskjeller i deltakelse mellom ungdom med ulik klassebakgrunn. Ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse har den

høyeste andelen aktive. Det er over dobbelt så høy andel aktive i denne klassen sammenlignet med ungdom fra klassen rutinefunksjonærer, som er klassen med lavest andel deltakere. Forskjellen er også stor mellom aktive i øvre serviceklasse sammenlignet med klassen ufaglærte arbeidere. Her oppgir kun hver femte ungdom å være på fottur i marka minst en gang i måneden.

Figur 4.1 Fottur i skog og mark mot klasse. Prosent.

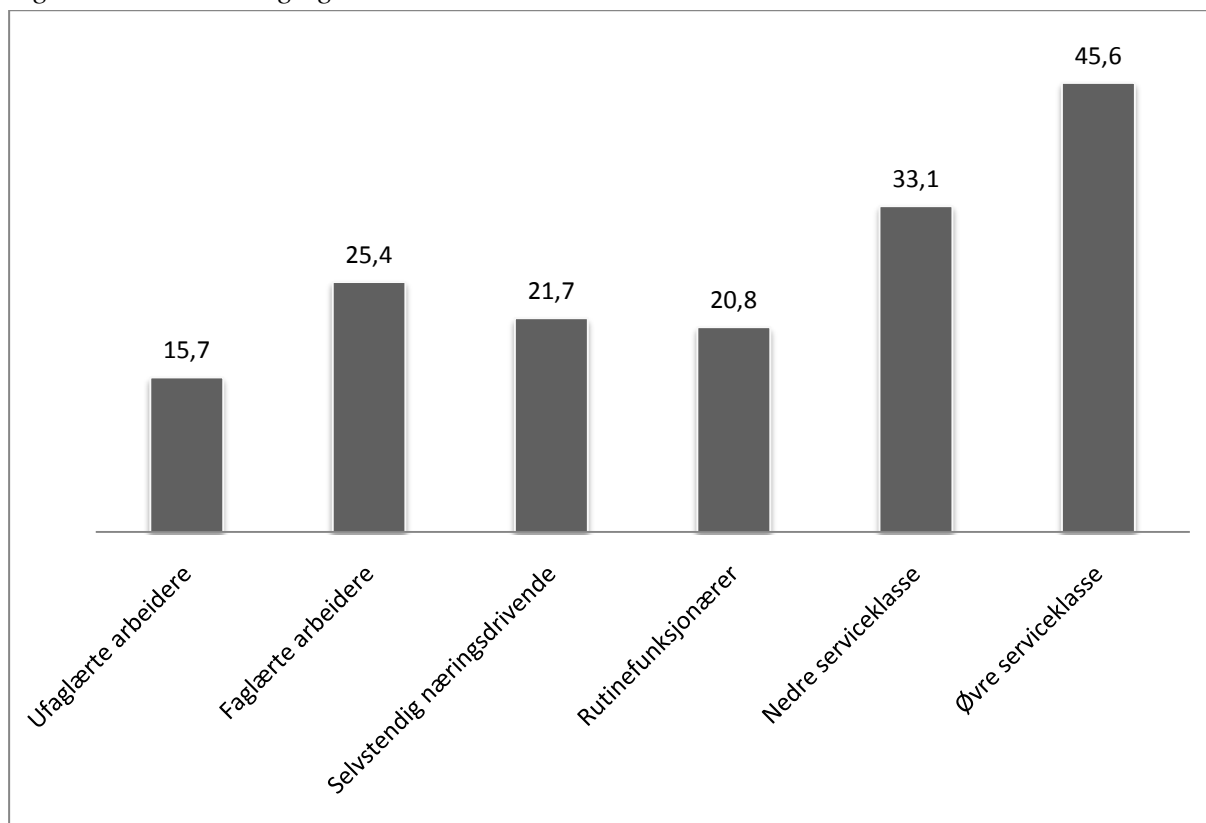
Signifikanstest: $X^2=178,56$, $p<0,001$.

Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1236. Faglærte arbeidere: N=823. Selvstendig næringsdrivende: N=263. Lavere funksjonærer: N=816. Nedre serviceklasse: N=3870. Øvre serviceklasse: N=2351.

I krysstabell 4.2 ser man lignende, om ikke enda sterkere, sammenheng mellom høy klassebakgrunn og aktivitetsnivå, sammenlignet med figur 4.1. Den største andelen aktive finnes i øvre serviceklasse. Her rapporterer nærmere halvparten at de har gått en skitur minst en gang i måneden det siste året. Ungdom i klassen ufaglærte arbeidere har den laveste andelen aktive skigåere. 15,7 prosent av ungdommene her går skitur minst en gang i måneden. Andelen aktive ungdom i øvre serviceklasse er 40 prosentpoeng høyere sammenlignet med andel aktive i klassen ufaglærte arbeidere. Ungdom fra klassene faglærte

arbeidere, selvstendig næringsdrivende og rutinefunksjonærer måler omtrent det samme aktivitetsnivået – mellom 20 og 25 prosent. Andelen aktive ungdom med bakgrunn i klassen faglærte arbeidere er noe høyere enn selvstendig næringsdrivende og rutinefunksjonærer.

Figur 4.2 Skitur i skog og mark mot klasse. Prosent

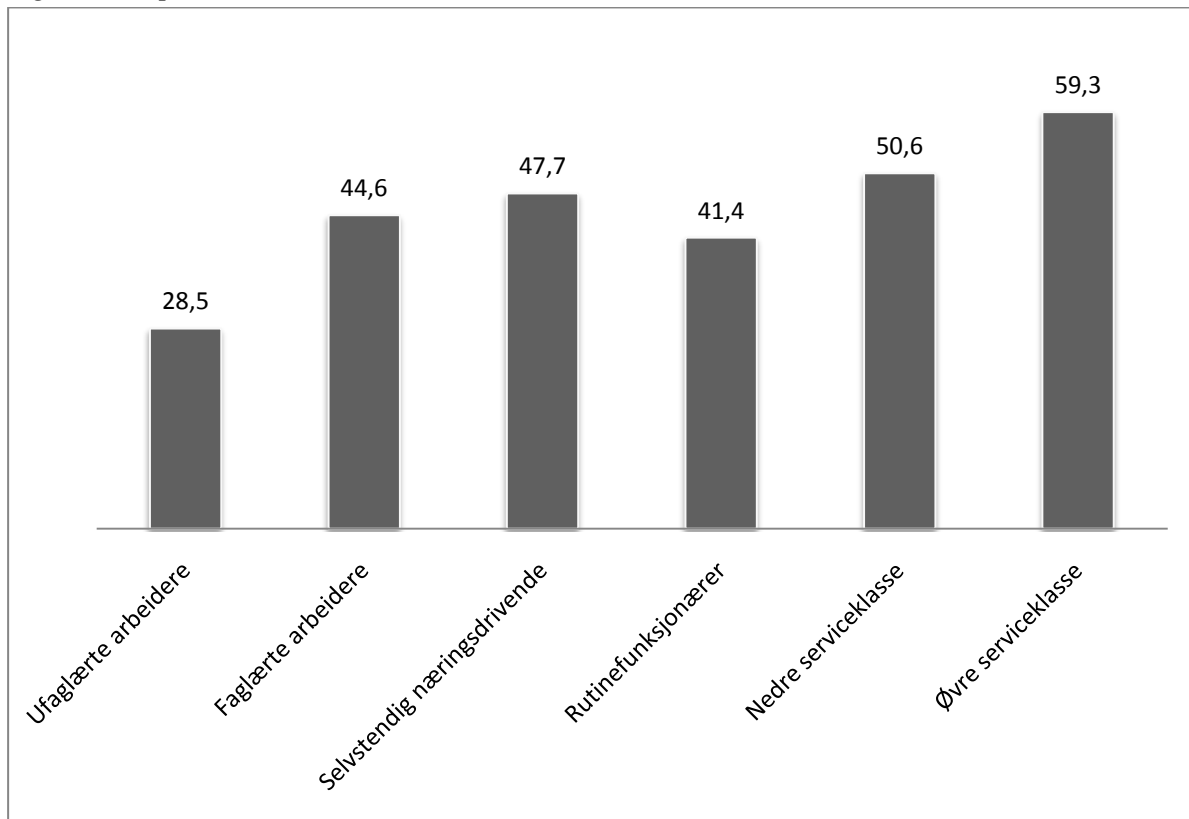
Signifikanstest: $X^2=431,89$, $p<0,001$.

Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1239. Faglærte arbeidere: N=824. Selvstendig næringsdrivende: N=263. Lavere funksjonærer: N=819. Nedre serviceklasse: N=3877. Øvre serviceklasse: N=2355

Som i de to foregående aktivitetene, er det ungdom i øvre serviceklasse som dominerer i alpinbakken. Figur 4.3 viser at nærmere 60 prosent av de med høyest klassebakgrunn er å finne i alpinbakken minst en gang i måneden. De som er sjeldnest å se i alpinbakken er ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere. Her er noe under 30 prosent månedlig i alpinbakken. Dette er halvparten av andel aktive sammenlignet med øvre serviceklasse. For de øvrige klassene er det relativt små forskjeller. Andelen aktive i nedre serviceklasse er litt over halvparten av ungdommene. Dernest følger klassen selvstendig næringsdrivende med ca. 48 prosent aktive, og ungdom med bakgrunn i klassen faglærte arbeidere med ca. 45 prosent aktive. Andelen ungdom med bakgrunn i klassen rutinefunksjonærer er på om lag 41 prosent.

Klassene som igjen skiller seg klart ut er klassen ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse. Kort oppsummert kan man si at ungdom i klassen ufaglærte arbeidere har størst andel av som aldri eller nesten aldri er aktive og minst andel svært aktive. På den annen side har ungdom i øvre serviceklasse den høyeste andelen svært aktive og færreste andel som aldri eller nesten aldri er aktive.

Figur 4.3 Alpinbakkaktiviteter mot klasse. Prosent.

Signifikanstest: $X^2=335,86$, $p<0,001$

Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1236. Faglærte arbeidere: N=821. Selvstendig næringsdrivende: N=264. Rutinefunksjonærer: N=816. Nedre serviceklasse: N=3863. Øvre serviceklasse: N=2355.

Diskusjon av foreløpige funn

Friluftslivsdeltakelse fordeler seg som forventet i oppgavens første analyse og gir støtte for hypotese 1. Øvre serviceklasse er overrepresentert i andel deltakere innen samtlige aktiviteter. Klasseskjema som er benyttet i de bivariante analysene bekrefter antagelsen om at friluftsliv er dominert av ungdom med foreldre i samfunnets øvre classesjikt, slik tidligere forskning med andre klassemodeller har vist (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008; Tordsson, 2003). Selv om mønsteret er mindre entydig når man ser på deltakelse i alpinbakkeaktiviteter,

sammenfaller mitt funn med funn fra levekårsundersøkelsen 2007, hvor det er det en klar sammenheng mellom barn og unges deltakelse i alpinbakkeaktiviteter og foreldrenes utdanningsnivå og inntekt (Vaage, 2009). Igjen ser man en tendens til at ungdom fra samfunnets øvre sjikt er de mest aktive, mens ungdom med bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere er de minst aktive. Dette sammenfaller med nevnte forskningsbidrag på friluftsliv i Norge.

Klasseskjemaet som har blitt benyttet så langt tegner et forenklet deltakerbilde. Å se hvordan klasse og friluftsliv henger sammen ved å benytte et klasseskjema slik det er gjort i dette kapitlet, gir ikke annet enn et apriorisk grunnlag for å si noe om denne sammenhengen. I tidligere forskning forankres sammenhengen i et teoretisk grunnlag, uten å gi en empirisk nyansering av *hvorfor* klassebakgrunn og friluftslivsdeltakelse henger sammen som det gjør. For hva er det med klasse som kan forklare ungdoms forskjellige deltakernivå innen friluftsliv? I det kommende analysekapitlet vil jeg se på flere mekanismer som kan bidra til å forklare det klasseskjeve bildet på deltakelse slik det er presentert i dette kapitlet.

5 Friluftslivsdeltakelse etter landbakgrunn, økonomiske ressurser og kulturelle ressurser

I det kommende kapitlet gjøres de første analysene av oppgavens andre overordnede spørsmål: hva kan bidra til å forklare klasseforskjellen i friluftslivsdeltakelse blant Oslo-ungdom? Her er det tre forhold som undersøkes, nemlig (1) landbakgrunn (2) økonomisk ressurstilgang, og (3) kulturell ressurstilgang. Landbakgrunn trekkes inn i analysen for å undersøke om ungdom med innvandrerbakgrunn kan være noe av årsaken til at de lavere klassene er underrepresentert i friluftslivsdeltakelse. Klassemodellen som så langt er benyttet stratifiserer ungdommenes foreldre i ulike klasser etter to forhold: yrke, samt hva slags arbeidsoppgaver foreldrene utfører på jobb. Klassemodellen skal i utgangspunktet fange opp de økonomiske forskjellene blant Oslobefolkningen. Den økonomiske ressursvariabelen er inkludert for å undersøke om klassemodellen fungerer tilfredsstillende, eller om det indirekte målet på ungdommenes økonomiske ressurstilgang nyanserer klasseforskjellen i deltakelse ytterligere. Den kulturelle ressursvariabelen er inkludert for fange opp ungdommenes klassekulturelle klima i hjemmet.

For å undersøke de tre nevnte forholdene ved Oslo-ungdommens klassebakgrunn, benyttes trivariate analyser. Analysene presenteres i krystabeller, som gir leseren en god oversikt over hvilken betydning de ulike inkluderte uavhengige variablene har for den classeskjevne deltakelsen.

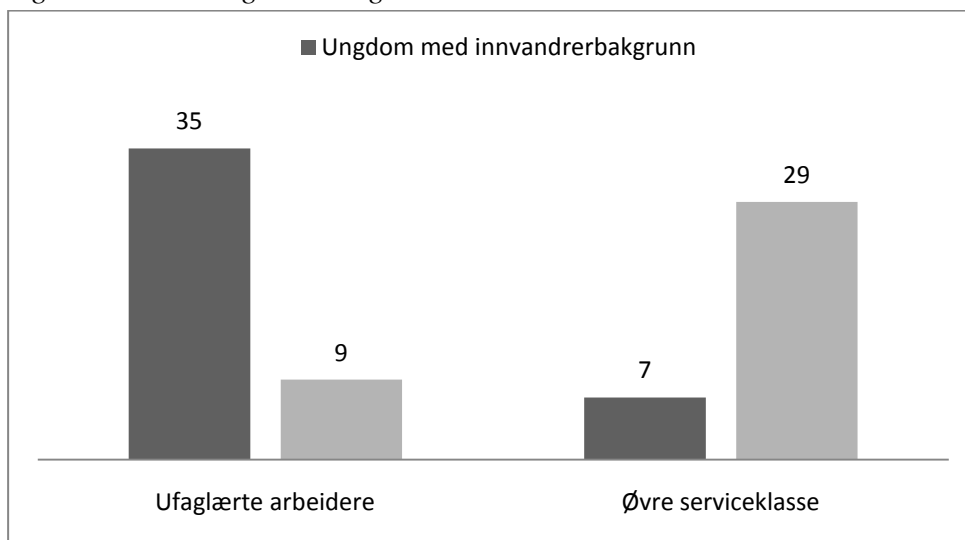
5.1 Friluftsliv og innvandrerungdom

I norsk sammenheng finnes det lite forskning som undersøker i hvilken grad innvandrerbefolkningen er aktive i friluftsliv. Enda færre undersøkelser studerer i hvilken grad ungdom med innvandrerbakgrunn er deltakende i friluftslivsaktiviteter. I litteraturen som finnes her til lands viser det seg at innvandrerungdom er klart underrepresentert (Strandbu, 2000; Øia og Vestel, 2007). I den internasjonale forskningslitteraturen på innvandrere og friluftsliv, dominerer to hypoteser som forklaring på gruppens manglende deltakelse. I marginaliseringshypotesen argumenteres det for at den lavere deltakelsen blant denne gruppen skyldes at de har lavere tilgang på nødvendige ressurser sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Sagt på annen måte er de overrepresentert i de lavere klasser. I den

andre hypotesen, etnisitetshypotesen, argumenteres det for at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i deltakelse fordi friluftsliv ikke er en del av deres kulturelle bakgrunn.

For å få et inntrykk av hvordan klassefordelingen ser ut i de to gruppene ungdom, den ene med innvandrerbakgrunn og den andre med norsk bakgrunn, er en moderert klassevariabel krysset med landbakgrunn i figur 5.1. Som figuren viser, er innvandrerbefolkningen overrepresentert i de lavere klassene. Dette samstemmer med tidligere undersøkelser (Østby, 2004, 2010). Hver tredje ungdom med innvandrerbakgrunn i Oslo er å finne i klassen ufaglærte arbeidere, mot hver tiende med norsk bakgrunn. Forholdet er nesten det omvendte hvis man ser på øvre serviceklasse. Litt under hver tiende ungdom med innvandrerbakgrunn har tilhørighet i øvre serviceklasse, mot hver tredje ungdom med norsk bakgrunn.

Figur 5.1 Klasse og landbakgrunn. Prosent.

Signifikanstest: $X^2=790,60$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1298$. Øvre serviceklasse: $N=2360$.

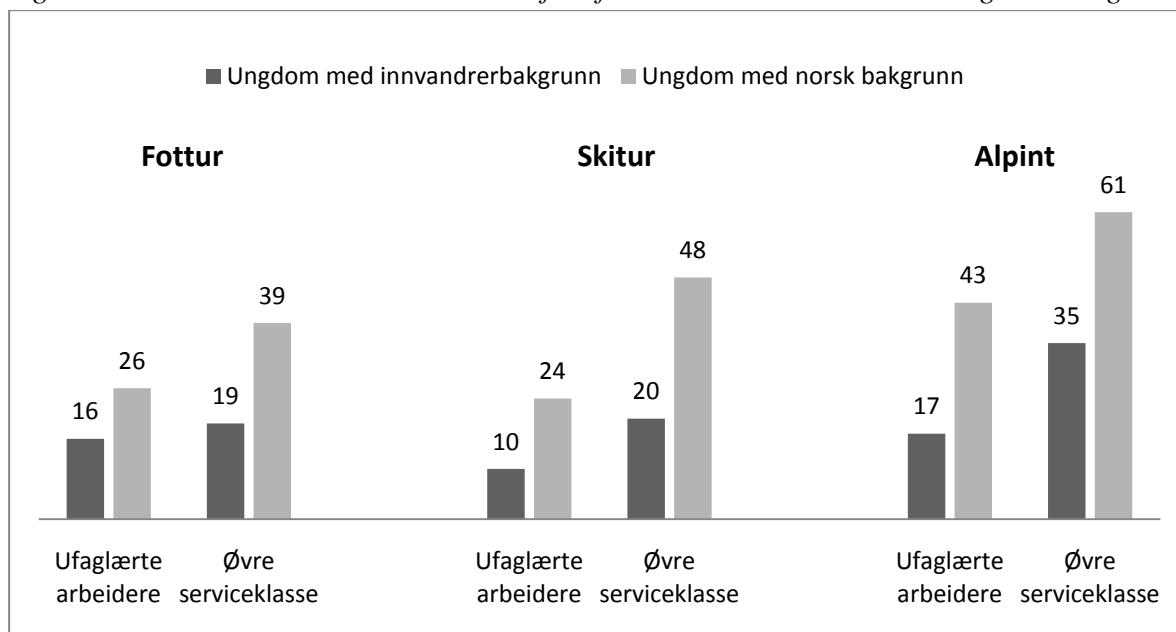
Med utgangspunkt i denne klassefordelingen vil det derfor være viktig å undersøke i hvilken grad det klasseskjeve bildet av friluftslivsdeltakelse kan forklares med at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere, som igjen er klassen med lavest deltakelse i samtlige av aktivitetene. Hypotesen som skal undersøkes her kan formuleres slik:

Hypotese 2: En årsak til at ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere er underrepresentert i friluftslivsaktiviteter i Oslo, kan være den relativt store andelen ungdom med innvandrerbakgrunn i denne klassen.

Figur 5.2 er en trivariat analyse, hvor det i tillegg til klasse og friluftsliv kontrolleres for ungdommenes landbakgrunn. Det er særlig to ting som kommer frem av figuren. For det *første* er det til dels store klassemessige forskjeller selv når det kontrolleres for landbakgrunn. For det *andre* er det stor forskjell mellom ungdom med innvandrerbakgrunn og ungdom med norsk bakgrunn i deltakelse i samtlige av aktivitetene.

Hvis man først tar for seg aktiviteten fottur i skog og mark, kan man observere at deltakelsen blant ungdom med innvandrerbakgrunn i øvre serviceklasse har en marginal høyere andel deltakere sammenlignet med innvandrerungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Blant ungdom med norsk bakgrunn er økningen betydelig større. Andelen aktive på fottur i øvre serviceklasse er 13 prosentpoeng høyere enn andelen i klassen ufaglærte arbeider. Videre kan vi observere at 17 prosent av innvandrerungdom i klassen ufaglærte arbeidere er på fottur minst en gang i måneden, noe som er ti prosent lavere sammenlignet med ungdom med norsk bakgrunn i samme klasse. I øvre serviceklasse er den relative forskjellen betydelig større. Her går om lag hver femte med innvandrerbakgrunn minst en fottur i måneden, mot en andel på 39 prosent av ungdom med innvandrerbakgrunn i samme klasse. Med andre ord er andelen turgåere blant ungdom med norsk bakgrunn 20 prosentpoeng høyere sammenlignet med ungdom med innvandrerbakgrunn i øvre serviceklasse.

Figur 5.2 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og landbakgrunn.

Signifikanstester: Fottur: $X^2=47,67$, $p<0,001$. Skitur: $X^2=96,66$, $p<0,001$. Alpint: $X^2=147,62$, $p<0,001$.
 Basistall: Ungdom med norsk bakgrunn: N=2701. Ungdom med innvandrerbakgrunn: N=957.

Hvis man studerer figuren for skitur i skog og mark, er forskjellene enda tydeligere sammenlignet med fotturfiguren. Den viser at det kun er hver tiende ungdom med innvandrerbakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere som går på ski. I øvre serviceklasse er det dobbelt så høy andel aktive blant innvandrerungdom. Man ser et betydelig klasseskille, også for ungdom med norsk bakgrunn. Her går om lag hver femte ungdom med bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere en skitur i blant, mot en andel på nærmere 50 prosent i øvre serviceklasse. Dette er dobbelt så mange som i klassen ufaglærte arbeidere. Videre går om lag hver tiende ungdom med innvandrerbakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere på skitur minst en gang i måneden, en andel som er 14 prosentpoeng lavere enn andelen aktive blant ungdom med norsk bakgrunn i samme klasse. Andelen øker også relativt mye hvis man studerer deltakelsen blant ungdom i øvre serviceklasse. Her går hver femte med innvandrerbakgrunn en skitur minst en gang i måneden, mens nærmere 50 prosent av ungdom med norsk bakgrunn i denne klassen gjør det samme. Dette er 28 prosentpoeng høyere enn ungdom med innvandrerbakgrunn.

Når det gjelder alpinbakkeaktiviteter er forskjellene mindre enn for de to foregående aktivitetene, hva gjelder etnisitet og klasse. 17 prosent av ungdom med innvandrerbakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere er å se i alpinbakken minst en gang i måneden, noe som er under halvparten av andelen aktive innvandrerungdom i øvre serviceklasse. For ungdom med norsk

bakgrunn er deltakelsen igjen gjennomgående høyere. 43 prosent av ungdom med norsk bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere er aktive i alpinbakken Dette er nærmere 20 prosentpoeng lavere andel enn ungdom med norsk bakgrunn i øvre serviceklasse. Studerer man figuren videre, finner man at andelen aktive i alpinbakken blant innvandrerungdom i klassen ufaglærte arbeidere er på 17 prosent Dette er under halvparten av andelen aktive med norsk bakgrunn i samme klasse. I øvre serviceklasse stiger andelen deltakere for begge grupper. Her er 35 prosent av ungdom med innvandrerbakgrunn å se i alpinbakken minst en gang i måneden, mot litt over 60 prosent av ungdom med norsk bakgrunn. Andelen aktive blant norsk ungdom i øvre serviceklasse er 35 prosentpoeng høyere sammenlignet med innvandrerungdom med samme klassebakgrunn.

Etnisk kultur eller klassekultur?

Analysene gir støtte for hypotese 2. Funnene viser at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere og underrepresentert i friluftslivsaktiviteter. Noe av forklaringen ligger i at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere. Dette samsvarer med tidligere forskning (Krange og Strandbu, 2004; Øia og Vestel, 2007). I tillegg demonstreres det i analysen at innvandrerungdom i øvre serviceklasse i større grad er aktive i samtlige aktiviteter sammenlignet med innvandrerungdom i klassen ufaglærte arbeidere, selv om andelen deltakere i øvre serviceklasse er betydelig mindre for innvandrerungdom enn for ungdom med norsk bakgrunn. Er ungdom med innvandrerbakgrunn underrepresentert i friluftslivsdeltakelse fordi det følger klassemessige beskrankninger til klassen ufaglærte arbeidere, eller fordi innvandrerungdommene ikke har samme kulturelle tradisjon for å bruke naturen som ungdom med norsk bakgrunn? Funnene er ikke entydige. Selv om man kontrollerer for landbakgrunn, er det fremdeles slik at ungdom i øvre serviceklasse overrepresentert i samtlige av aktivitetene.

5.2 Friluftsliv og økonomiske ressurser

Som vist i forrige kapittel henger ungdommenes deltakelse i friluftslivsaktivitetene sammen med deres klassebakgrunn; jo høyere opp i klassehierarkiet, dess høyere andel deltakere i samtlige aktiviteter. Her inkluderes den økonomiske ressursvariabelen i et forsøk på å nyansere den classeskjeve deltakelsen som vist i kapittel 4. Hvilken økonomisk situasjon

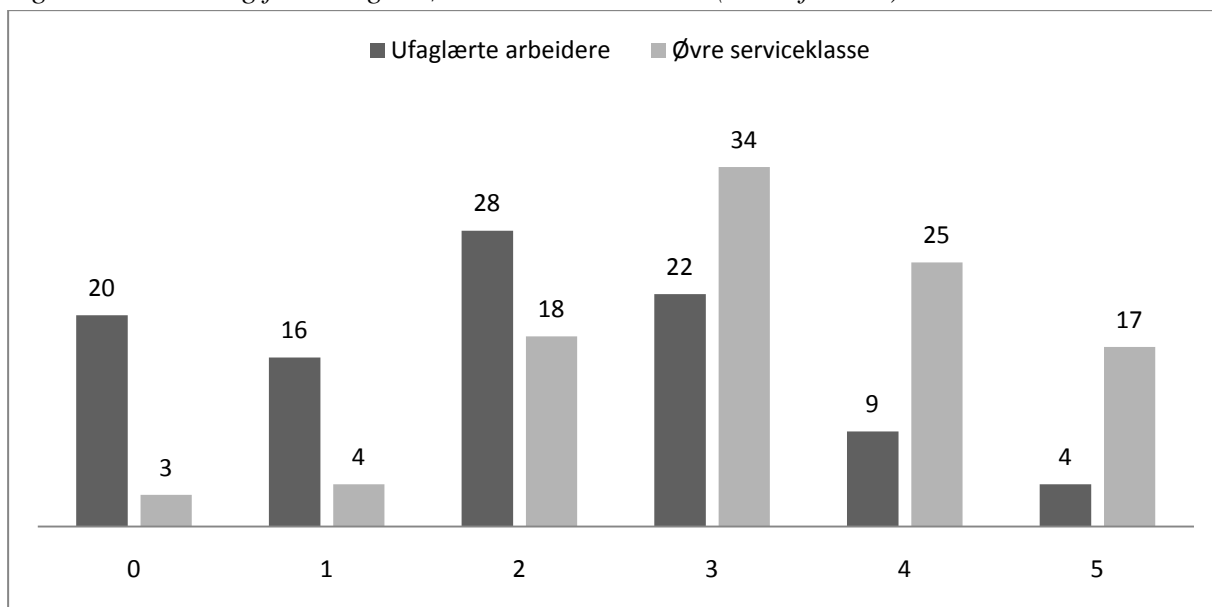
ungdommene er i, vil kunne stå som en mulig forklaring på at de ulike klassene har ulik grad av deltakelse. Særlig gjelder dette for aktiviteter som krever relativt dyrt utstyr. Hvis man ser på de tre aktivitetene som undersøkes i denne oppgaven, er det nærliggende å anta at ungdommenes tilgang på økonomiske ressurser er av størst betydning for ungdommenes alpinbakkeaktiviteter. Når det gjelder skitur krever også dette et minimum av utstyr, selv om det ikke trenger å koste all verdens for et par ski og et par staver. Fottur i skog og mark må kunne sies å være tilnærmet gratis, hvis man ser bort i fra trikkebilletten for å komme seg til markagrensen. Tidligere undersøkelser har bidratt til å si noe om hvilken betydning ulik økonomisk ressurstilgang har for deltakelse i de ulike aktivitetene. Levekårsundersøkelsen fra 2007 viser at barn og ungdom med foreldre med høy inntekt har større sannsynlighet for å delta på skitur og i alpinbakken. Selv om inntekt er av mindre betydning for deltakelse på fottur, er det en viss forskjell særlig mellom laveste og høyeste inntektsnivå (Vaage, 2009).

Hypotesen som skal testes her kan formuleres slik:

H3: Tilgang på økonomiske ressurser bidrar til å forklare noe av grunnen til at ungdom i øvre serviceklasse har en relativt høyere andel deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere.

Til hypotesen knyttes to forventninger. For det *første* forventes det at ungdom i øvre serviceklasse har høyere tilgang på økonomiske ressurser sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. For det *andre* forventes det at økonomisk ressurstilgang bidrar til å forklare noe av grunnen til klasseforskjellen i deltakelse blant unge i alpinbakkeaktiviteter slik det ble vist forrige kapitels bivariate analyser, og slik det er vist i tidligere forskning (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008).

Figur 5.3 Klasse og fordeling av økonomiske ressurser (skala fra 0-5). Prosent.

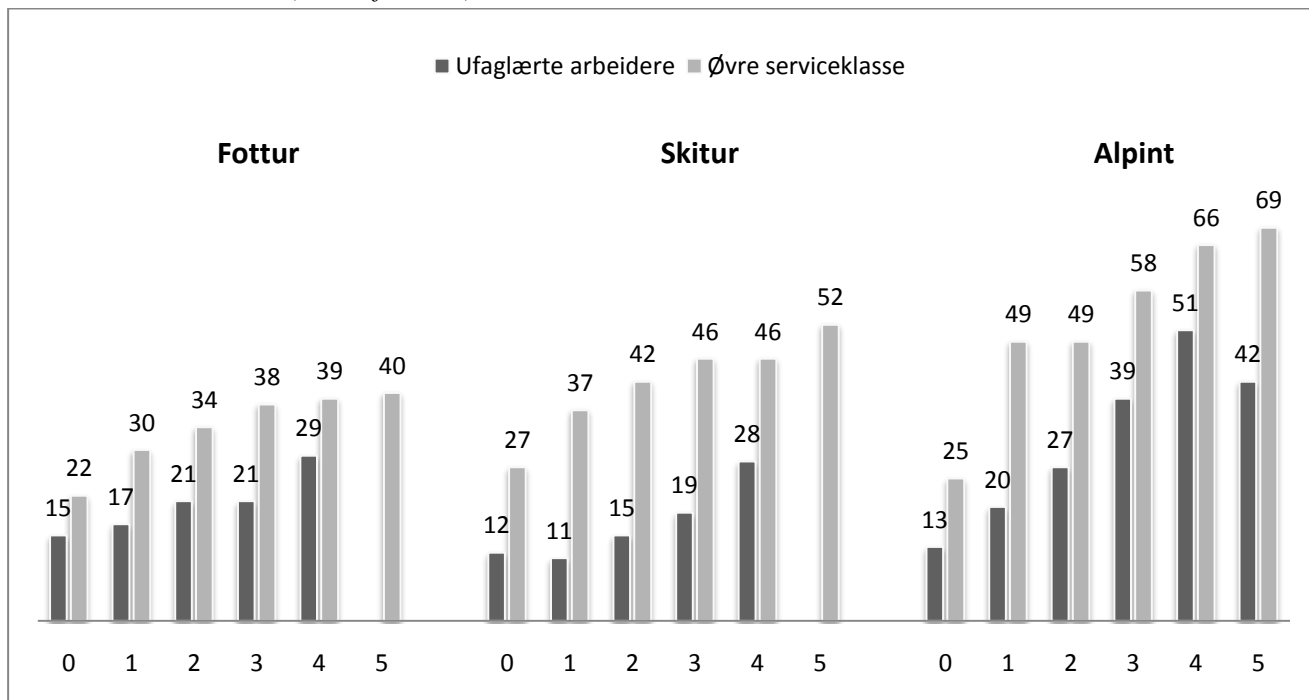
Signifikanstest: $X^2=767,28$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1315$. Øvre serviceklasse: $N=2404$.

Som nevnt i metodekapitlet er økonomisk ressursvariabel et indirekte mål; variabelen er en sumskåre basert på om ungdommene har (1) eget soverom, (2) hvor mange biler som finnes i husholdningen, og (3) hvor mange feriereiser ungdommene har vært på det siste året. Figur 5.3 viser hvordan økonomisk ressursvariabel fordeler seg mellom de to klassene. Fordelingen som forventet.²⁶ Klassen ufaglærte arbeidere har den største andelen med lav tilgang. Om lag seks av ti ungdom i denne klassen skårer under tre på ressursvariabelen. I øvre serviceklasse er det omvendt. Her skårer tre av fire ungdom tre eller høyere på ressursvariabelen.

I figur 5.4 er det kontrollert for økonomisk ressursvariabel i en trivariat modell. Økonomisk ressursvariabel er trukket inn for å undersøke om noe av klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse kan ligge på ungdommenes ulike økonomiske ressurstilgang.

²⁶ Variabelen er en "kvasi-kontinuerlig" variabel, som i utgangspunktet gjør det mulig å benytte andre analysemetoder (som for eksempel ANOVA). At de her presenteres i prosenter i en krysstabell er gjort for å få frem et tydeligst mulig bilde av det trivariate forholdet. Det er med andre ord gjort av pedagogiske grunner. Det samme gjelder for analysen i neste avsnitt, det vil si hvor det kontrolleres for ungdommenes kulturelle ressurstilgang.

Figur 5.4 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og tilgang på økonomiske ressurser (skala fra 0-5).

Signifikanstester (df=15): Fottur: $X^2=21,54$, $p=NS$. Skitur: $X^2=40,29$, $p<0,001$. Alpint: $X^2=160,65$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1315$. Øvre serviceklasse: $N=2404$.

Det er to forhold ved figur 5.4 som det er interessant å løfte frem, med tanke på hypotesen som er stilt. Det *første* er å undersøke i hvor stor grad andelen øker fra lavest til høyest verdi på økonomivariabelen for begge klassene.²⁷ Det *andre* vil være å undersøke i hvilken grad klasseforskjellene vedvarer når vi kontrollerer for ungdommenes økonomiske ressurstilgang.

Ved første øyekast oppdager man at betydningen av god familieøkonomi spiller mindre rolle for ungdommenes aktivitetsmønster på fottur i skog og mark sammenlignet med de to andre aktivitetene. Selv om fotturfiguren ikke er signifikant er mønsteret tydelig. Andelen aktive i øvre serviceklasse øker med 18 prosentpoeng, hvis man går fra laveste til høyeste verdi på økonomisk ressursvariabel. I klassen ufaglærte arbeidere er økningen på 14 prosentpoeng.²⁸

Videre ser man at klasseforskjellene vedvarer, selv når det kontrolleres for økonomisk

²⁷ Jeg har testet om den relative økningen i deltakelse er større i en av de to klassene når jeg kontrollerer for økonomisk ressurstilgang. Det er gjort med logistisk regresjon hvor et samspillsledd mellom klasse og økonomiske ressurser er inkludert (fottur: $p>0,518$; skitur: $p>0,478$; alpint: $p>0,070$). Selv om tendensen er at tilgang på økonomiske ressurser er av større betydning for deltakelse blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere, er ikke samspillsleddene signifikante på femprosentnivå i noen av aktivitetene.

²⁸ Høyeste skår på ressursvariabelen er fem, men i klassen ufaglærte arbeidere er det svært få aktive ungdom som har så høy tilgang på økonomiske ressurser, som rimer med figur 5-3. I de tilfeller hvor celleantallet (N) er mindre enn 10, er disse fjernet fra analysen. Få observasjoner øker sannsynligheten for slumpvariasjon (Skog, 2004 s 119).

ressurstilgang. Dette til tross for at forskjellen i andelen aktive mellom klassene krymper til 10 prosent i favør av øvre serviceklasse, hvis man sammenligner ungdommene med høyeste økonomisk ressurstilgang for begge klasser, dvs. de som skårer fire på økonomisk ressursvariabel. Forskjellen var på 17 prosentpoeng i den bivariante analysen.

Tar man for seg figuren for skitur i skog og mark finner man et lignende, men sterkere mønster sammenlignet med figuren for fottur. For det *første* ser man at jo høyere tilgang på økonomiske ressurser ungdommene har, dess større er andelen deltakere. Andelen aktive ungdom, med høyeste skår på økonomisk ressursvariabel i øvre serviceklasse, er 25 prosentpoeng høyere enn andelen ungdom fra klassen som skårer lavest. Andelen aktive i klassen ufaglærte arbeidere som skårer høyest på økonomisk ressursvariabel er 16 prosentpoeng høyere enn ungdom i denne klassen som skårer lavest. For det *andre* er det fremdeles relativt store klasseforskjeller i andelen deltakere, selv når vi kontrollerer for økonomisk ressurstilgang. Det er 18 prosentpoeng flere aktive ungdom i øvre serviceklasse som skårer 4 på økonomisk ressursvariabel sammenlignet med ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere med samme ressurstilgang. Klasseforskjellen var på nærmere 30 prosentpoeng i den bivariante analysen.

Tilgang på økonomiske ressurser er som forventet av størst betydning for deltakelse i alpinbakkeaktiviteter. Hvis man bruker samme fremgangsmåte som i beskrivelsene av de andre aktivitetene, ser man for det *første* at andelen aktive i alpinbakken øker i begge klassene, hvis man går fra laveste til høyeste skår på økonomivariabelen. Det er 44 prosentpoeng større andel aktive blant ungdom i øvre serviceklasse med høyeste tilgang på økonomiske ressurser sammenlignet med de med laveste tilgang. Andelen aktive blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere øker med 38 prosentpoeng, hvis man går fra de som skårer lavest på økonomiskskalaen til de som skårer 4.²⁹ For det *andre* vedvarer de relativt store klasseforskjeller også her, selv når man kontrollerer for økonomisk ressurstilgang. Det kommer frem at andelen aktive blant ungdom i øvre serviceklasse med høyeste økonomiske ressurstilgang er 27 prosentpoeng høyere enn ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere.³⁰ I den bivariante analysen var forskjellen på litt over 30 prosentpoeng.

²⁹ Vi kan se at det er flere aktive ungdom i denne klassen blant de som skårer 4 på økonomisk ressursvariabel enn blant ungdom som skårer 5. Årsaken til dette kan være slumpvariasjon, da antall ungdom i denne klassen med høyeste tilgang på økonomiske ressurser er relativt lavt (N=22).

³⁰ Forskjellen er enda mindre hvis vi ser på ungdom som skårer 4 på ressursvariabelen. Her er andelen aktive i øvre serviceklasse bare 15 prosentpoeng høyere enn i klassen ufaglærte arbeidere.

Økonomi – en barriere for deltakelse?

Gjennom hypotese 3 ønsket jeg å undersøke om økonomisk ressurstilgang kunne bidra til å forklare klassevariasjonen i deltakelse mellom klassene ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse. Funnene slik de er presentert i figur 5.4 gir delvis støtte til hypotesen. Aktiviteten fottur i skog og mark er ikke funnet signifikant, når det kontrolleres for ungdommenes økonomiske ressurstilgang. Når det gjelder deltakelse på fottur, bidrar ikke økonomisk ressursvariabel til å nyansere klasseforskjellene i deltakelse. En tolkning av dette kan være at økonomi ikke en barriere for deltakelse. I de to øvrige aktivitetene er funnene derimot sterkt signifikante. Man kan dermed si at noe av grunnen til at ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse har høyere deltakelse i skitur i skog og mark og alpinbakkeaktiviteter, skyldes at denne ungdomsgruppen har høyere tilgang på økonomiske ressurser sammenlignet med ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere. Det er viktig å presisere at ambisjonen her ikke har vært å finne ut om *effekten* av å ha bedre økonomi betyr mer for aktiviteten blant ungdom i øvre serviceklasse enn for klassen ufaglærte arbeidere. Her har jeg vært ute etter å belyse at noe av *grunnen* til at ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse har høyere andel deltakere, særlig i de mer kostnadskrevene aktivitetene, skyldes at flere av dem har høyere tilgang til økonomiske ressurser sammenlignet med ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere.

Selv om høy økonomisk ressurstilgang betyr økt sannsynlighet for deltakelse i friluftslivsaktiviteter, uavhengig av klassebakgrunn, ser man altså at klasseforskjellene vedvarer. Når tidligere forskning på friluftsliv slår fast at klassebakgrunn forklarer ulik grad av deltakelse (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000), er det den økonomiske klasseforskjellen man kan tenke seg at slår inn. Som forventet er høy økonomisk ressurstilgang av størst betydning for aktivitet i alpinbakken. Forklaringen til dette kan være enkel. Utstyr, transport og heiskort koster mye. Deltakelse i en kostnadskrevene aktivitet som alpint kan derfor tenkes å være utenfor det økonomiske handlingsrommet for familier med dårligere råd. Antagelsen støttes av tall fra SSB, hvor barn og unges deltakelse i alpinbakken avhenger av foreldrenes økonomi (Vaage, 2009). Selv om en skipakke for langrenn ikke trenger å koste så mye, er det likevel knyttet en viss økonomisk kostnad til aktiviteten. At økonomi skal fungere som barriere for deltakelse på fottur i skog og mark er mindre sannsynlig, selv om funnene i figur 5.4 tyder på at ungdom med god økonomi har større sannsynlighet for deltakelse også her. Tall fra Levekårsundersøkelsen viser noe av det samme mønsteret (Vaage, 2009). Men det kan tenkes at det finnes andre og bedre forklaringer på hvorfor klasseforskjellene er vedvarende i friluftslivsdeltakelse, selv etter kontroll av

økonomisk ressurstilgang. Aktivitetene kan kobles til klasse på annen måte enn langs den økonomiske dimensjonen, slik tidligere forskning også viser: ungdoms deltakelse i friluftsliv henger sammen med familiens kulturelle klima hjemme (Krange og Strandbu, 2004; Odden, 2008; Strandbu, 2000). I hvor stor grad dette bildet stemmer med ungdom i Oslo anno 2006, vil bli undersøkt i kommende avsnitt.

5.3 Friluftsliv og kulturelle ressurser

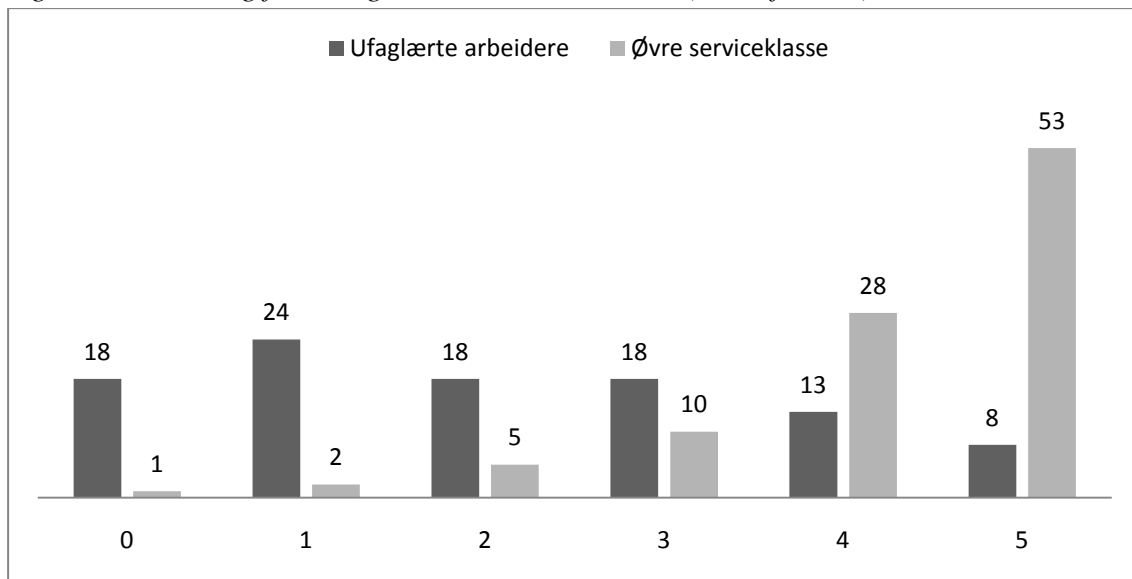
Her vil jeg undersøke om ungdommens ulike tilgang på kulturelle ressurser kan forklare noe av klasseforskjellen i Osloungdommens friluftslivsdeltakelse. Kulturelle ressurser er ment å fungere som en grov indikator på det klassekulturelle klimaet som måtte prege hjemmet til ungdommene i undersøkelsen. Slik kulturell ressursvariabel er benyttet i tidligere forskning på friluftsliv (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000), knyttes kulturell ressurstilgang til Bourdieus begrep om kulturell kapital (Bourdieu, 1984). Den tidligere friluftslivsforskningen her til lands gir en klar sammenheng mellom høy kulturell ressurstilgang og høy deltakelse i fottur i skog og mark. Det finnes derimot ingen forskning som undersøker forholdet mellom kulturell ressurstilgang og deltakelse i aktivitetene skitur i skog og mark og alpinbakkeaktiviteter. I kommende avsnitt er det følgende hypotese som skal testes:

H4: Tilgang på kulturelle ressurser bidrar til å forklare noe av grunnen til at ungdom i øvre serviceklasse har relativt høyere andel deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere.

Det forventes to ting av hypotesen. For det *første* at øvre serviceklasse skårer høyest på kulturell ressurstilgang. For det *andre* forventes en sammenheng mellom klassenes ressurstilgang og deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Forventningene er således i samsvar med tidligere forskning (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000).

Figur 5.5 viser hvordan kulturell ressurstilgang fordeler seg i klassen for ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse. Som nevnt tidligere er denne ressursvariabelen en sumskåre av to variabler: antall bøker i husholdningen og om familien holder avis(er). Skalaen går fra 0 til 5.

Figur 5.5 Klasse og fordeling av kulturelle ressurser (skala fra 0-5). Prosent

Signifikanstest: $X^2=1452,38$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1293$. Øvre serviceklasse: $N=2393$.

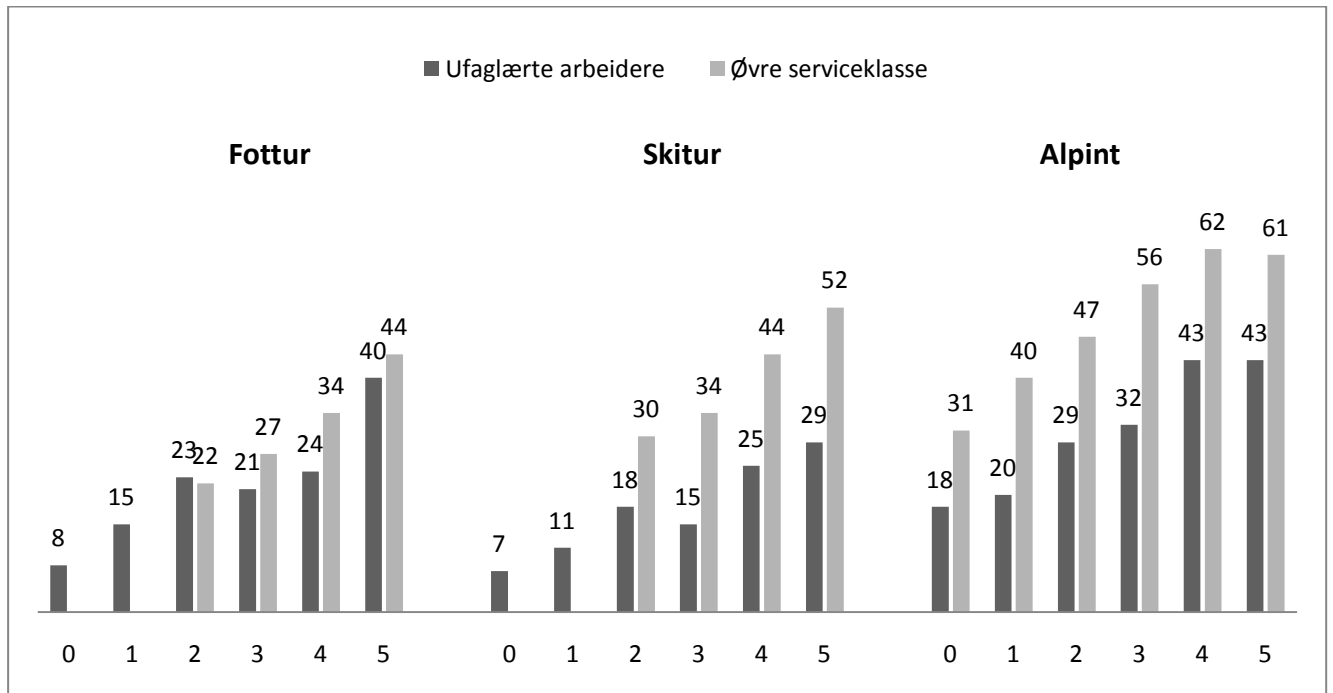
En rask gransking av figuren viser at kulturelle ressurser er svært ujevnt fordelt mellom klassen ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse. I klassen ufaglærte arbeider ligger 60 prosent av ungdommene mellom null og tre på ressurskalaen. Om lag hver fjerde ungdom i denne klassen skårer kun en på skalaen. For øvre serviceklasse er mønsteret annerledes. Her er det svært få som skårer lavere enn tre på skalaen, og over halvparten av ungdom i øvre serviceklasse får høyeste skår på kulturell ressurstilgang.

I figur 5.6 kobles klassevariabelen og kulturell ressursvariabel til ungdommenes deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Hvis man tar for seg fotturmodellen, oppdager man at klasseforskjellene i deltakelse nærmest er jevnet ut når vi kontrollerer for ungdommenes kulturelle ressurstilgang.³¹ Andelen aktive ungdom i øvre serviceklasse med høyeste skår på kulturell ressursvariabel er bare 4 prosentpoeng høyere enn andelen aktive ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere, med tilsvarende kulturell ressurstilgang. Klasseforskjellen i den bivariante analysen var på 17 prosentpoeng. Videre kan man observere at andelen aktive øker med 32 prosentpoeng, når man går fra ungdom i klassen ufaglærte arbeidere med lavest skår på

³¹ Jeg har testet samspill mellom klasse og kulturell ressurstilgang. Igjen er tendensen at kulturell ressurstilgang betyr mer for sannsynligheten for deltakelse blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere, men samspillsleddet er ikke signifikant på femprosentnivå i noen av aktivitetene (fottur: $p>0,368$; skitur: $p>0,386$; alpint: $p>0,70$).

ressursvariabelen til ungdom med høyest skår. Hvis man gjør det samme for ungdom i øvre serviceklasse er økningen på 22 prosentpoeng.³²

Figur 5.6 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og tilgang på kulturelle ressurser (skala fra 0-5).

Signifikanstester (df=15): Fottur: $X^2=121,24$, $p<0,001$. Skitur: $X^2=136,65$, $p<0,001$. Alpint: $X^2=79,67$, $p<0,001$.
Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1315. Øvre serviceklasse: N=2404.

Mønsteret for aktiviteten skitur i skog og mark ser noe annerledes ut sammenlignet med figuren for fottur. For det *første* ser man at klasseforskjellene vedvarer, selv om det kontrolleres for kulturell ressurstilgang. Ungdom i øvre serviceklasse med høyeste skår på kulturell ressursvariabel har 23 prosentpoeng høyere andel aktive enn ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere, med samme kulturelle ressurstilgang. I den bivariante analysen var forskjellen på om lag 30 prosentpoeng. For det *andre* er det en økning i andelen aktive, hvis man går fra lavest til høyest tilgang på kulturell ressursvariabel i begge klassene. Andelen aktive i øvre serviceklasse øker med 22 prosentpoeng, mot en økning i 20 prosentpoeng i klassen ufaglærte arbeidere.

³² N er mindre enn 10 for ungdom i øvre serviceklasse som skårer 0 og 1 på kulturell ressursvariabel. Disse er tatt ut av analysen.

Ta man for seg figuren for alpinbakkeaktiviteter, oppdager man for det *første* at klasseforskjellen i deltakelse er betydelig, selv når det kontrolleres for kulturell ressurstilgang. Det er om lag 20 prosentpoeng høyere andel aktive i alpinbakken i øvre serviceklasse med høyeste skår på kulturell ressursvariabel sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Klasseforskjellen i den bivariante analysen var på om lag 30 prosentpoeng. For det *andre* er økningen i andelen aktive fra laveste til høyeste verdi på kulturell ressurskala høy i begge klassene. I øvre serviceklasse øker andelen med 30 prosentpoeng, mens andelen aktive i klassen ufaglærte arbeidere øker med 25 prosentpoeng.

Klassekultur og friluftsliv

Analysen gir støtte for hypotese 4. Det å ha høy tilgang på kulturelle ressurser bidrar til å forklare noe av klasseforskjellen i friluftslivsdeltakelse blant Osoulungdommen, slik tidligere forskning også har vist (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000). Som figur 5.4 viser, vedvarer klasseforskjellene selv når det kontrolleres for kulturell ressurstilgang, særlig i aktivitetene skitur i skog og mark og alpinbakkeaktiviteter. For aktiviteten fottur i skog og mark utjevnes store deler av klasseforskjellen, når man inkluderer kulturell ressursvariabel. Her er det tydelig at kulturell ressursvariabel er en sterk bidragsyter i nyanseringen av klasseforskjellene i deltakelse i aktiviteten fottur i skog og mark. Dette kan tolkes dit hen at kulturell ressursvariabel fanger opp en dimensjon i Oslos klassesamfunn, en dimensjon som klasseskjemaet ikke er finmasket nok til å fange opp. Når det gjelder skitur i skog og mark er klasseforskjellene tydelige og vedvarende. Det kan tolkes på to måter. For det *første* at aktiviteten står sterkere, som en del av det kulturelle klimaet man finner igjen i øvre serviceklasse: at ungdommene her har høyere tilgang på kulturelle ressurser, samtidig som de tilhører klassen som utmerker seg med høyest andel aktive i skisporet (Odden, 2008; Vaage, 2009). Kulturell ressursvariabel bidrar dermed til å fange opp noe av klasseforskjellene; ungdom fra kulturelt bemidlede hjem er gruppen som viderefører skitradisjonen i Norge. For det *andre* kan klasseforskjellene tyde på at kulturell ressursvariabel som bakgrunnsvariabel er virksom sammen med flere bakgrunnsvariabler. Det vil si at kulturelle ressurser ikke forklarer hele bildet av klasseforskjellene i deltakelse på skitur i skog og mark. Klasseforskjellene i deltakelse er også sterke og vedvarende i alpinbakkeaktiviteter. Her er mønsteret det samme, om enn noe svakere, sammenlignet med skituraktiviteten. At høy kulturell ressurstilgang korrelerer sterkt og positivt med andelen aktive i alpinbakken, kan forklares med at foreldrene

til disse ungdommene, ved siden av å ha høy kulturell ressurstilgang, også er økonomisk bemidlede.

Avslutningsvis vil jeg kontrollere for samtlige av de uavhengige variablene i en logistisk regresjon, blant annet for å kontrollere for variasjon i friluftslivsdeltakelse når både økonomisk og kulturell ressursvariabel er inkludert i modellen. Men først ønsker jeg å undersøke sammenhengen mellom friluftslivsdeltakelse og de ulike målene som er trukket inn for å fange opp ulike sider ved ungdomstilværelsen. Hvis det er slik at det er noe i den ”øvre” klassekulturen som reproducerer klasseforskjeller i friluftslivsdeltakelse, vil det være interessant å undersøke om det kan forklares med ulike forhold ved ungdommenes hverdag.

6 Friluftslivsdeltakelse: livsstil, fritid og fremtid

Så langt i analysen har jeg konsentrert meg om strukturelle bakgrunnsvariabler i nyanseringen av den klasseskjeve deltakelsen i friluftslivsaktiviteter blant ungdom i Oslo. I kommende avsnitt flyttes blikket til andre sider ved ungdomstilværelsen. Her vil fokuset ligge på tre forhold ved ungdomstilværelsen, som kan tenkes å bidra til å forklare hvordan friluftslivsaktiviteter inngår i en "livsstilspakke" blant ungdom i Oslos øvre classesjikt. De tre variablene som forhåpentligvis skal bidra til en nyansering av friluftslivsdeltakelsen blant unge i Oslo er for det *første* ungdommenes organisasjonsdeltakelse, for det *andre* ungdommenes karakterer i skolen, og for det *tredje* ungdommenes fremtidige utdanningsambisjoner.

6.1 Organisert fritid

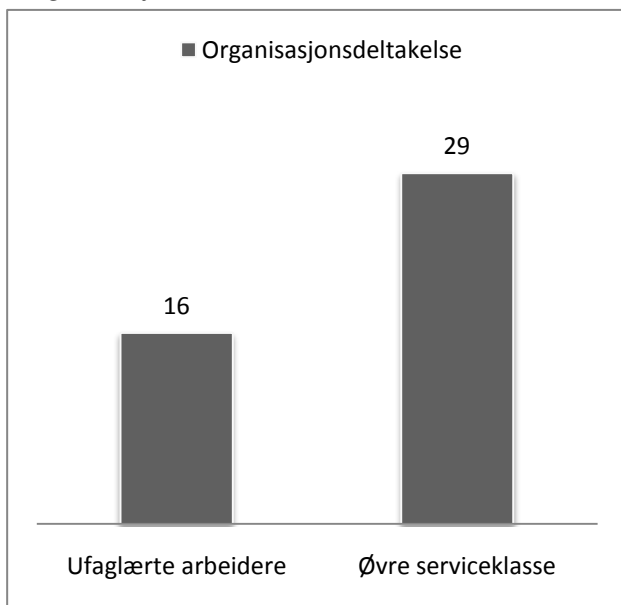
Fritid kan forstås på mange måter. Her vil fokuset være den fritiden ungdommene bruker *utenfor* hjemmet. I kommende avsnitt fokuseres det på ungdommenes deltakelse i organisasjoner, eller deres *organiserte fritid*. Tidligere forskning har vist en positiv sammenheng mellom høy klassebakgrunn og organisasjonsdeltakelse (Strandbu, 2000; Strandbu og Skogen, 2000). En annen forsker, Lareau, ser på det å ha en organisert fritid som et nøkkelelement i middelklassens oppdragelsesstrategi. Selv om hun benytter begrepet videre enn det å være aktiv i en organisasjon, inngår også slikt medlemskap i Lareaus analyser (Lareau, 2003; Stefansen, 2007). Organisasjonsmedlemskap betyr en forpliktelse til noe utover skolen og familien, uavhengig av hvilken organisasjon ungdommene måtte være medlemmer av. Organisasjonsdeltakelse betyr å *velge* og følge organisasjonens reglement, møte opp til avtalt tid, etc. Organisasjonene fungerer som et element i voksensamfunnets oppdragelsesprosjekt overfor ungdommen (Øia, 1994 s 41). Her vil jeg undersøke om ungdommens organisasjonsmedlemskap kan bidra til å forklare den klasseskjeve deltakelsen i friluftslivsaktiviteter. Det er følgende hypotese som skal testes:

H5: Ungdom som er medlem av en organisasjon har en høyere andel deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom som ikke er medlem.

Det forventes to ting av hypotesen. For det første at ungdom i øvre serviceklasse har flere organisasjonsmedlemmer sammenlignet med ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere. For det

andre forventes det at organisasjonsmedlemskap bidrar til å forklare grunnen til at ungdom i øvre serviceklasse har høyere andel deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Først er det hensiktsmessig å undersøke hvordan organisasjonsdeltakelse fordeler seg i klassen ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse.

Figur 6.1 Prosentandel som er medlem av en organisasjon etter klasse.

Signifikanstest: $X^2=81,34$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1317$. Øvre serviceklasse: $N=2407$.

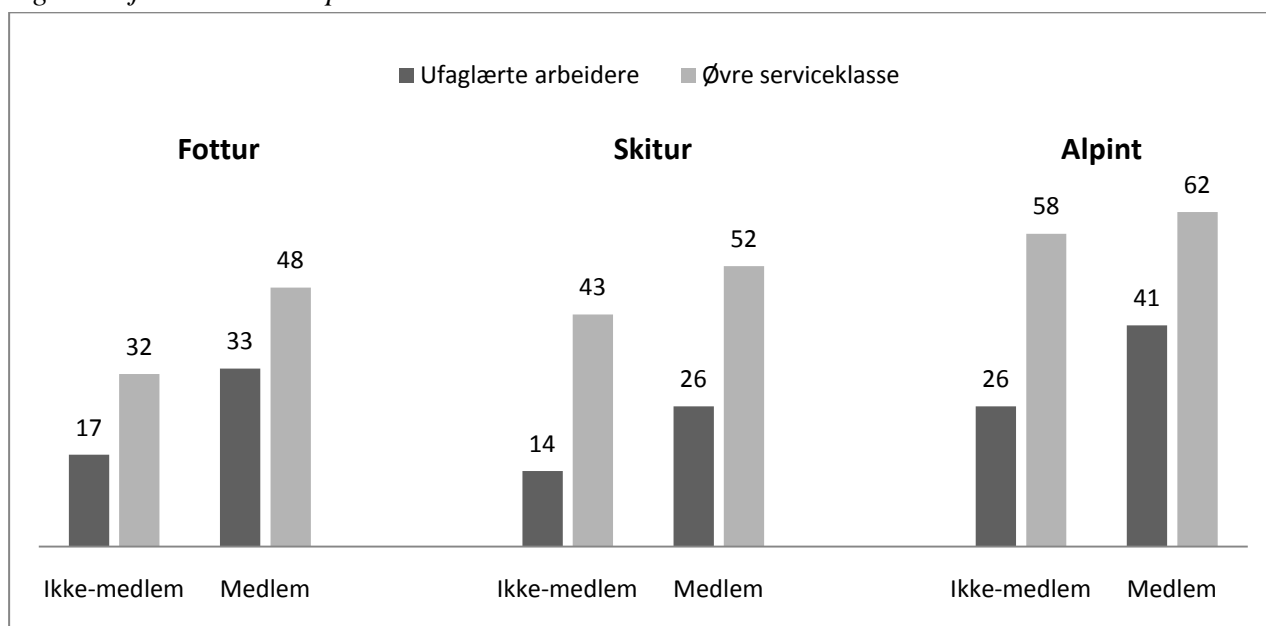
Figur 6.1 viser andelen ungdom i klassene som innehar et organisasjonsmedlemskap. Andelen medlemmer blant ungdom i øvre serviceklasse er omtrent dobbelt så stor som andelen i klassen ufaglærte arbeidere. Dette samsvarer med tidligere forskning på ungdoms organisasjonsmedlemskap (Strandbu, 2000; Øia, 1994).

I kommende analyse vil jeg undersøke om noe av klassevariasjonen i friluftslivsdeltakelse skyldes at ungdommene fra de to klassene i ulik grad innehar organisasjonsmedlemskap.

Hvis man undersøker figur 6.2 er det to forhold som er verdt å kommentere med tanke på hypotesen som skal testes. Det *første* går ut på å observere endringen i andelen aktive i begge klassene, når vi kontrollerer for organisasjonsmedlemskap. Det *andre* går ut på å undersøke om klasseforskjellen i deltakelse vedvarer, selv når organisasjonsmedlemskap er inkludert.

Undersøkes figuren for fottur i skog og mark, kan man for det *første* observere at den absolutte endringen blant andelen aktive ungdom i klassen ufaglærte arbeidere er 16 prosentpoeng høyere for organisasjonsmedlemmer enn for ikke-medlemmer.³³ For ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse øker andelen aktive også med 16 prosentpoeng, hvis man sammenligner medlemmer og ikke-medlemmer. For det *andre* vedvarer klasseforskjellen i deltakelse når man kontrollerer for organisasjonsmedlemskap i denne aktiviteten.

Figur 6.2 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og organisasjonsmedlemskap.

Signifikanstester (df=1): Fottur: $X^2=75,49$, $p<0,001$. Skitur: $X^2=35,74$, $p<0,001$. Alpint: $X^2=22,17$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: N=1315. Øvre serviceklasse: N=2404.

Studerer man figuren for skitur i skog og mark betyr medlemskap for det *første* noe mindre for andelen aktive i begge klassene sammenlignet med fotturaktiviteten. Blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere er andelen aktive 12 prosentpoeng høyere blant medlemmer enn blant ikke-medlemmer. Ved en tilsvarende sammenligning for ungdom i øvre serviceklasse, er økningen av andel aktive på ni prosentpoeng. For det *andre* er klasseforskjellen i deltakelse betydelig, selv når man kontrollerer for organisasjonsmedlemskap.

³³ Den relative økningen i samtlige av aktivitetene er høyest for ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Igjen er det verdt å nevne at dette er et mindre interessant poeng her, da jeg først og fremst er ute etter *grunner* til at øvre serviceklasse jevnt over har høyere andel deltakere, ikke hvilken *effekt* (i dette tilfelle) organisasjonsmedlemskap har for de ulike klassenes friluftslivsdeltakelse.

Undersøkes figuren for deltakelse i alpinbakkeaktiviteter kan man for det *første* observere at andelen aktive blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere øker med 15 prosentpoeng når man kontrollerer for organisasjonsmedlemskap. For ungdom i øvre serviceklasse er endringen marginal. Her er andelen aktive her med organisasjonsmedlemskap fire prosentpoeng høyere en blant aktive ikke-medlemmer. Videre kommer det frem at selv når det kontrolleres for organisasjonsmedlemskap i alpinbakkeaktiviteter, vedvarer klasseforskjellene i deltakelse.

Friluftsliv og organisasjonsmedlemskap

Selv om det å være aktiv i en organisasjon på fritiden gir økt sannsynlighet for deltakelse i samtlige av friluftslivsaktivitetene for ungdom i begge klasser, er klasseforskjellene vedvarende når man kontrollerer for organisasjonsmedlemskap. Dette gir støtte for hypotese 5. Størst betydning har medlemskap for ungdom i begge klasser når det gjelder aktiviteten fottur i skog og mark, deretter skitur i skog og mark og til slutt alpinbakkeaktiviteter. At ungdom med organisasjonsmedlemskap er mest aktive på fottur i skog og mark er slått fast gjennom tidligere forskning (Strandbu, 2000). Annen forskning har konstatert en sammenheng mellom organisasjonsdeltakelse blant unge og ”høy” klassebakgrunn (Heggen og Øia, 2005; Øia, 1994), noe som også støttes i mine funn. Ungdom fra øvre serviceklasse har en høyere andel medlemmer i organisasjoner sammenlignet med ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere. Som jeg har vært inne på, kan organisasjonsmedlemskap tolkes som en forpliktelse eller forberedelse mot voksentilværelsen. Lareau oppdaget gjennom sine studier at unge i middelklassen i større grad enn unge i arbeiderklassen hadde en fritid preget av å være organisert; at flere av de unge med høy klassebakgrunn hadde en fritid pakket med organiserte aktiviteter (Lareau, 2003 s 43). Wadel (1986) forstår organisasjonsmedlemskap som en *arena* hvor ungdommene blant annet er underlagt en viss grad av *uformell voksenkontroll* (Bakken, 1998): medlemskap i en organisasjon betyr at ungdommene deler en arena med de voksne utover skolen og hjemmet, en arena de voksne kan bruke til å overføre verdier og normer til de unge (Heggen og Øia, 2005; Øia, 1994). På hvilken måte bidrar organisasjonsmedlemskap til å forklare klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse? Spørsmålet kommer jeg tilbake til i kapittel 8. Først vil jeg i den kommende analysen undersøke to andre forhold som kan tenkes å bidra i forklaringen på den classeskjeve deltakelsen: ungdommenes karakterer og deres fremtidige utdanningsambisjoner. Kan karakterene og utdanningsambisjonene si oss noe om hvorfor klasseforskjellene synes å vedvare i friluftslivsdeltakelse?

6.2 Karakterer, utdanningsambisjoner og friluftsliv

Nå skal blikket rettes mot skolen, nærmere bestemt mot ungdommenes karakterer og deres fremtidige utdanningsambisjoner. Skolen er en viktig del av ungdomskulturen, og kan fortelle noe om ungdommenes holdninger til fremtidige arenaer som høyere utdanningsinstitusjoner og til slutt jobbmarked. Indikatorene som benyttes peker med andre ord *fremover*. Her ønsker jeg å vise hvordan deres prestasjoner og ambisjoner henger sammen med friluftslivsdeltakelse, for så å kunne si noe om sannsynligheten for at friluftsliv er noe som inngår i den "livsstilspakken" vi finner igjen i Oslosamfunnets øvre classesjikt. Først vil jeg se på ungdommenes karakterer.

Karakterer

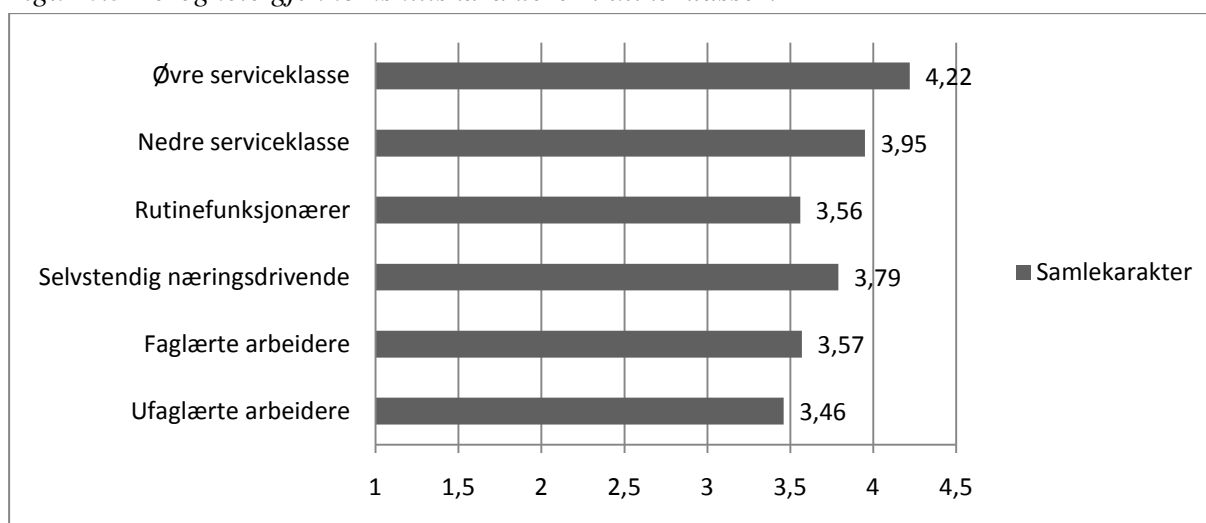
Karakterer danner grunnlaget for ungdommenes mulighet til å realisere sine utdanningsambisjoner. En må simpelthen ha gode nok karakterer for å komme inn på universitet eller høyskole. Det er gjort flere undersøkelser som knytter gode skoleprestasjoner til høy klassebakgrunn (Andersen, 2009; Bakken, 2007). Her er jeg interessert i klassevariasjonen i friluftslivsdeltakelse, og vil derfor undersøke om gjennomsnittskarakterene til ungdom i de aktuelle klassene kan bidra til å forklare noe av variasjonen i deltakelse.³⁴ Følgende hypotese kan stilles:

H6: Ungdom som deltar i friluftslivsaktiviteter har høyere gjennomsnittskarakterer sammenlignet med ungdom som ikke deltar.

Det forventes to ting av hypotesen. For det *første* at ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse skårer høyest på karakterskalaen. For det *andre* forventes det en positiv korrelasjon mellom høy klassebakgrunn, høye karakterer og deltakelse i friluftslivsaktivitetene.

³⁴ Som er ungdommenes samlekarakter i norsk, engelsk og matematikk (1-6).

Figur 6.3 Beregnete gjennomsnittskarakterer i ulike klasser.

Statistisk signifikans: $F=770,76$, $p<0,001$.

Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1282$. Faglærte arbeidere: $N=848$. Selvstendig næringsdrivende: $N=269$. Rutinefunksjonærer: $N=840$. Nedre serviceklasse: $N=3911$. Øvre serviceklasse: $N=2378$.

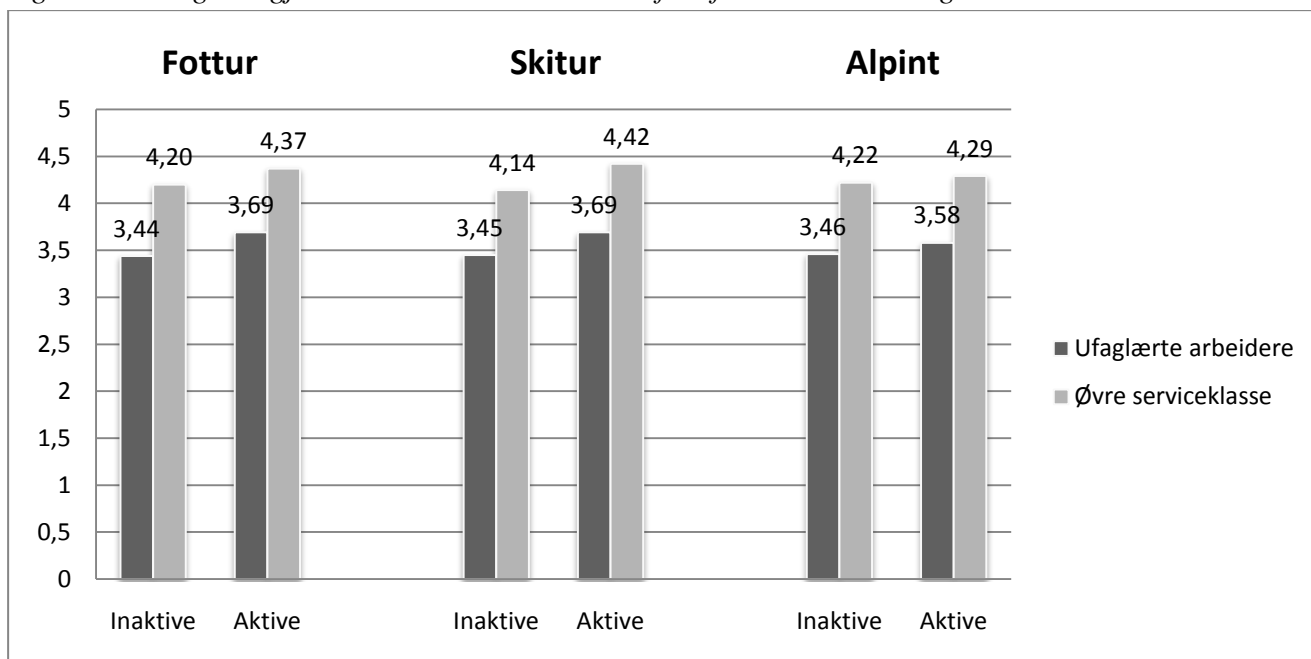
I figur 6.3 presenteres først gjennomsnittskarakterene i den fulle klassemodellen. Figur 6.3 demonstrerer at ungdommenes karakterforskjeller i de ulike klassene er relativt store. Igjen viser det seg at forskjellen er særlig stor mellom ungdom i øvre serviceklasse og ungdom i klassen ufaglærte arbeidere, og det er disse ungdommenes gjennomsnittskarakterer som danner grunnlaget for kommende analyse. Gjennomsnittskarakteren til ungdom i øvre serviceklasse er på 4,22; 0,76 karakterpoeng høyere enn for ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Her er snittet på 3,46. Karakterforskjellene i de to klassene er som forventet.³⁵

I figur 6.4 undersøkes gjennomsnittskarakterene til de aktive i klassene ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse, mot ungdommene i de to klassene som rapporterer at de sjeldent eller aldri driver med de tre aktivitetene. Det er to forhold i figur 6.4 som er interessant å kommentere med tanke på hypotesen som er stilt. For det *første* har deltakerne i alle tre aktiviteter høyere gjennomsnittskarakterer sammenlignet med de inaktive, uavhengig av klassebakgrunn.³⁶

³⁵ Karakterforskjellene i blant nederste og øverste klasse i Oslo sammenfaller i stor grad med karakterforskjellene på landsbasis, som er 4,2 for ungdom i øvre serviceklasse og 3,44 for ungdom i klassen ufaglærte arbeidere (Bakken, 2007 s 46).

³⁶ Kategorien "inaktive" er noe misvisende, men av plasshensyn kalles den dette. Dette er den samme kategorien av ungdom som krysset av for "sjeldent eller aldri" på spørsmål om aktivitetsnivå.

Figur 6.4 Beregnete gjennomsnittskarakterer etter friluftslivsdeltakelse og klasse.

Statistisk signifikans (ANOVA): Fottur: $F=254,25$, $p<0,001$. Skitur: $F=254,83$, $p<0,001$. Alpint: $F=224,98$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1282$. Øvre serviceklasse: $N=2378$.

Studerer man først ungdommene med bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere, øker gjennomsnittskarakteren med ca. 0,25 karakterpoeng for de som er aktive på fottur i skog og mark, sammenlignet med de inaktive. For ungdom i samme klasse som er aktive på skitur i skog og mark er tilsvarende økning på 0,26 karakterpoeng. Ungdom som er aktive i alpinbakken med bakgrunn i denne klassen har en gjennomsnittskarakter som er 0,11 karakterpoeng høyere enn snittet for gruppen av inaktive. Undersøker man deltakerne i samtlige av friluftslivsaktivitetene blant ungdom i øvre serviceklasse, finner vi også her at disse har en noe høyere gjennomsnittskarakter enn gruppen av inaktive i samme klasse. De aktive på fottur i øvre serviceklasse har 0,17 karakterpoeng høyere snitt enn de inaktive i denne klassen. Undersøker man den øvre serviceklasse videre oppdager man at det er ungdom som er aktive på skitur i skog og mark som har den høyeste gjennomsnittskarakteren. Den ligger 0,28 karakterpoeng høyere i denne gruppen sammenlignet med de inaktive i samme klasse. Ungdom øvre serviceklasse som er aktive i alpinbakken har bare en marginalt høyere gjennomsnittskarakter sammenlignet med de inaktive. For det *andre* kan man observere av figur 6.4 at klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse vedvarer selv etter at vi har kontrollert for ungdommenes gjennomsnittskarakterer. Gjennomsnittskarakteren for ungdom i klassen ufaglærte arbeidere øker noe hvis vi går fra de inaktive til de aktive, sammenlignet med ungdom i øvre serviceklasse. Dette gjelder for fottur i skog og mark samt

alpinbakkeaktiviteter. For aktiviteten skitur i skog og mark er mønsteret annerledes. Her øker klasseforskjellene i gjennomsnittskarakteren når man går fra inaktive til aktive i begge klasser. Det er verdt å understreke at samtlige av endringene er marginale.

Utdanningsambisjoner

Det andre jeg vil undersøke er ungdommenes fremtidige utdanningsambisjoner. For å få tilgang til godt betalte eller ”interessante” jobber på arbeidsmarkedet kreves som oftest høyere utdanning.³⁷ Ungdoms utdanningsambisjoner vil kunne gi oss innsikt i hva ungdommene selv tenker om sin fremtid. Fra før vet man at disse ambisjonene korrelerer sterkt med foreldrenes utdanningsnivå (Heggen og Øia, 2005), samtidig som friluftslivsdeltakelse blant de unge henger sammen med foreldrenes klassebakgrunn (som vist tidligere i oppgaven) og aktivitetsmønster (Odden, 2008). Her ønsker jeg å undersøke sammenhengen mellom friluftslivsdeltakelse, klasse og fremtidige utdanningsambisjoner.

Følgende hypotese skal testes:

H7: Det er flere ungdom med ambisjoner om høyere akademisk utdanning blant de som deltar i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med de som sjeldent eller aldri deltar.

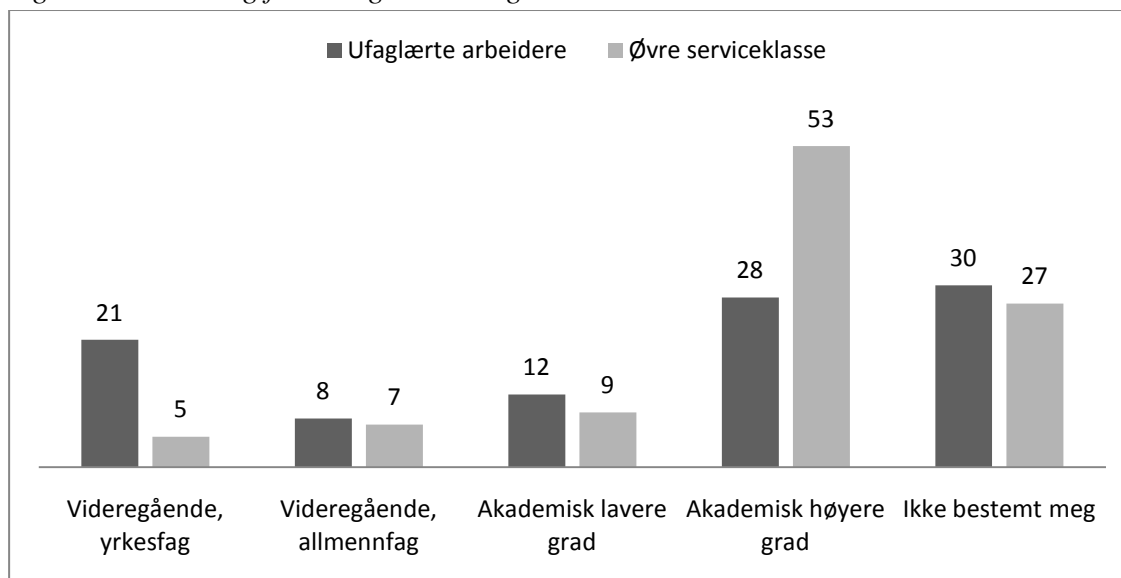
Her forventes det to ting. For det *første* at andelen ungdom i øvre serviceklasse som tenker å ta en akademisk utdanning er høyere sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. For det *andre* forventes det at gruppen ungdom med ambisjoner om høyere utdanning er gruppen med høyest andel aktive i friluftslivsdeltakelse.

Krysser man ungdommenes klassebakgrunn med deres fremtidige utdanningsambisjoner, ender man opp med et resultat slik det fremstilles i figur 6.5. Som forventet er det flere av ungdommene med bakgrunn i øvre serviceklasse som tenker seg å ta høyere akademisk utdanning (høyskole eller universitet, minimum 4 år), enn ungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Funnet samsvarer med tidligere forskning (Strandbu og Øia, 2007b). Godt over halvparten av ungdom i øvre serviceklasse har planer om høyere akademisk utdanning, mot

³⁷ Særlig ungdom i øvre serviceklasse ønsker seg en jobb som gir høy status (Strandbu og Øia, 2007b).

under en tredjedel av ungdommene i klassen ufaglærte arbeidere.³⁸ Samtidig ser man at hver femte ungdom i klassen ufaglærte arbeidere har planer om en yrkesfaglig utdanning, mot 4,5 prosent av ungdom med bakgrunn i øvre serviceklasse. Videre er gruppen av ungdom som ikke har bestemt seg for fremtidig utdanning omtrent like stor i begge klasser. Vi kan også observere at nærmere en tredjedel av ungdommene, uavhengig av klasse, ikke har bestemt seg for hvilken utdanning de skal ta.

Figur 6.5 Klasse og fremtidig utdanning. Prosent

Signifikanstest: $X^2=336,19$, $p<0,001$. Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1205$. Øvre serviceklasse: $N=2269$.

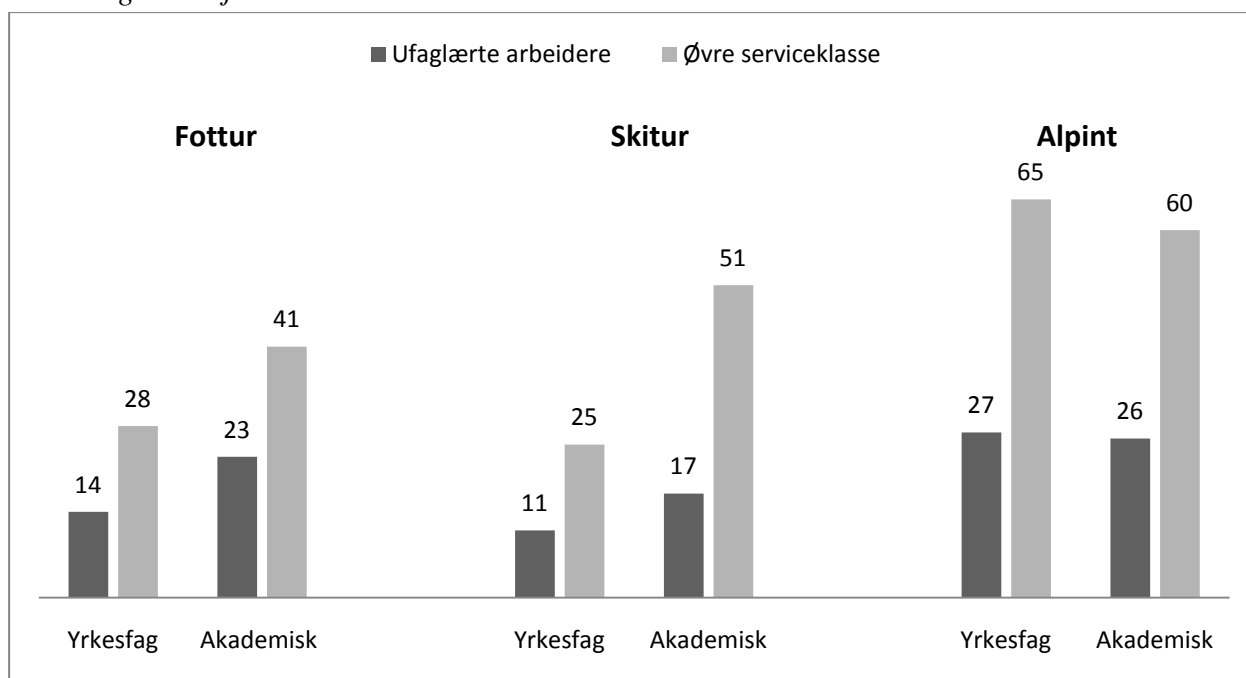
I kommende analyse følges to av ungdomsgruppene fra figur 6.5: ungdommene med ambisjoner om akademisk høyere utdanning, samt ungdommene med ambisjon om yrkesfaglig utdanning. Det er først og fremst disse alternativene som kjennetegner utdanningsvalgene til ungdom fra klassene ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse, og det er ungdom fra disse klassene som skiller seg ut hva deltakelse i friluftslivsaktiviteter angår. Som vist er ungdom fra øvre serviceklasse overrepresentert i friluftslivsdeltakelse, samtidig som ungdom fra klassen ufaglærte arbeidere er underrepresentert.

³⁸ At en tredjedel av ungdommene med bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere tenker å ta høyere akademisk utdanning, er et interessant funn i seg selv. Men selv om en stor andel av ungdommene i denne undersøkelsen har ambisjoner om høyere utdanning i begge klassene, som på sett og vis er i takt med undersøkelser som sier at flere unge tar høyere utdanning i dag enn tidligere (Boateng, 2005), er det fremdeles slik at barn av de med høyt utdannede foreldre dominerer i de høyere utdanningsinstitusjonene (Hansen og Mastekaasa, 2003; Hansen og Wiborg, 2010).

I figur 6.6 demonstreres hvordan deltakelse i friluftslivsaktiviteter blant ungdommene i klassene ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse ser ut når man kontrollerer for ungdommenes fremtidige utdanningsambisjoner.

Det er først og fremst to forhold ved figur 6.6 som er relevant å kommentere. Det *første* er i hvilken grad utdanningsambisjoner har noe å si for deltakelse i friluftslivsaktiviteter for ungdom i begge klassene. Det *andre* om klasseforskjellen er vedvarende etter at det kontrolleres for deres utdanningsambisjoner. Når det gjelder fotturaktiviteten betyr det å ha høye utdanningsambisjoner at man får en økning i andelen aktive i begge klasser. Det er ni prosentpoeng høyere andel aktive blant ungdom i klassen ufaglærte arbeidere som har planer om høyere utdanning sammenlignet med ungdom fra denne klassen som planlegger en yrkesfaglig utdanning.

Figur 6.6 Prosentandel som deltar i ulike friluftslivsaktiviteter etter klasse og fremtidig utdanningsambisjon.

Signifikanstest: Fottur: $X^2=12,69$, $p<0,001$ Skitur: $X^2=29,75$, $p<0,001$. Alpint: $X^2=0,93$, $p=NS$.
 Basistall: Ufaglærte arbeidere: $N=1205$. Øvre serviceklasse: $N=2269$.

For ungdom i øvre serviceklasse er forskjellene enda større. Her observeres at andelen aktive som tenker seg en høyere utdanning er 13 prosentpoeng høyere sammenlignet med aktive i gruppen som tenker seg en yrkesrettet utdanning.

Ved aktiviteten skitur i skog og mark, er for det *første* andelen aktive i klassen ufaglærte arbeidere som tenker seg en høyere akademisk utdanning seks prosentpoeng høyere enn for ungdom i samme klasse som tenker seg en yrkesrettet utdanning. For ungdom i øvre serviceklasse øker andelen deltakere på skitur med 25 prosentpoeng, hvis man går fra ungdom i denne klassen som tenker seg en yrkesfaglig utdanning til ungdom som tenker seg en akademisk utdanning. Over halvparten i sistnevnte kategori går en skitur minst en gang i måneden. For det *andre* observeres at klasseforskjellene i ungdommenes deltakelse på skitur i skog og mark er vedvarende når man kontrollerer for gjennomsnittskarakterer.

Undersøkes ungdommenes deltakelse i alpinbakkeaktiviteter er mønsteret annerledes enn for de to foregående aktivitetene. Man kan for det *første* observere at andelen aktive faktisk er lavere blant ungdom i begge klasser som tenker seg en høyere akademisk utdanning, sammenlignet med de som tenker seg en yrkesfaglig utdanning. Selv om endringen er marginal, ett prosentpoeng for ungdom i klassen ufaglærte arbeidere og fem prosentpoeng for ungdom i øvre serviceklasse ($p=NS$), skiller mønsteret seg klart fra de to øvrige aktivitetene. For det *andre* kan man observere at klasseforskjellene i deltakelse i alpinbakkeaktiviteter er sterkt vedvarende, selv etter at det er kontrollert for de to inkluderte utdanningsvalgene.

Friluftsliv og fremtiden

Hypotese 6 og 7 ville undersøke om ungdommenes karakterer og utdanningsambisjoner bidro til å forklare noe av klassenes ulike deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Analysene gir delvis støtte for hypotesene. Hvis man først ser på hypotese 6, har ungdom som er deltakende i alle tre aktiviteter bedre gjennomsnittskarakterer sammenlignet med gruppen med inaktive. Her er det gruppen som er aktive på skitur som skiller seg ut som gruppen med særlig gode karakterer. Selv om ungdom med bakgrunn i begge klassene har høyere karakterer enn de inaktive, er det ungdom i øvre serviceklasse som igjen utmerker seg. Karakterforskjellen er mindre mellom de aktive i alpinbakken og de inaktive. Videre er det som tidligere vist en sammenheng mellom høy kassetilhørighet og egen ambisjon om høyere akademisk utdanning (Heggen og Øia, 2005; Skogen, 1999), og i mine analyser kan man observere at dette også gir en økning i sannsynligheten for deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Men her går det et skille mellom fottur- og skituraktivitetene på den ene siden, og alpinbakkeaktiviteter på den andre. Ungdom som er aktive på fottur og skitur i skog og mark har også de beste karakterene og de høyeste utdanningsambisjonene. Skogen (1999) kom til et lignende funn på

klassekulturell reproduksjon, hvor han blant annet knytter aktiviteter som besøk i teatret og på kunstutstillinger til utdanningsambisjonene for ungdom i middelklassen.³⁹

Gruppen som delvis skiller seg ut er ungdom som er aktive i alpinbakken. Selv om tidligere forskning har vist at disse også er de mest aktive innenfor fottur i skog og mark (Strandbu og Øia, 2004), og selv om deres karakterer er marginalt bedre enn i gruppen inaktive, virker det ikke som ungdomsgruppen er så ensartet når man kontrollerer for deres fremtidige utdanningsambisjoner. En grunn kan være at livsstilen knyttet til alpinbakkeaktiviteter, og da særlig snøbrettkjørerne,⁴⁰ ofte forbindes med en frigjøring fra voksenkulturen. Aktiviteten fremstår da som et ledd i det å skape seg tilhørighet utover den etablerte voksenkulturen (Fauske og Øia, 2003). Det kan være sånn at alpinbakken fremstår som en arena hvor kulturen, normene og tilknytningen til jevnaldermiljøet er viktigere for denne gruppen ungdommer enn for de aktive på fottur og skitur. Tidligere forskning har også vist oss at for snøbrettkjørerne er *leken* det viktigste: "... i staden for søken etter tryggleik og kontroll vil snowboardarane ha risiko og uvisse" (Ese, 2004 s 21). Å oppnå gode karakterer, samt å ha ambisjoner om høyere utdanning, må kunne sees på som sikring av fremtiden. Selv om funnene mine viser forskjeller i utdanningsambisjoner mellom gruppen som er aktive i alpinbakken og gruppen som er aktive på fottur og skitur i skog og mark, er karakterene fremdeles høyere for de aktive i alpinbakken sammenlignet med det bivariate funnet i figur 6.4. Men på tross av gode karakterer, kan det virke som ungdomsgruppen som er aktive i alpinbakken i alle fall til en viss grad ser på lek og moro med venner i dag som mer attraktivt enn tanken på utdanning for sikring av morgendagen.

³⁹ Skogen benyttet seg av en annen klassemodell enn den som brukes her, hvor han opererte med et horisontalt skille på middelklassen: teknisk-økonomisk mellomlag og humanistisk-sosiale mellomlag (Skogen, 1999; Strandbu, 2000). Det var sistnevnte klassefraksjon funnene kobles til.

⁴⁰ Som nevnt tidligere var over halvparten av de aktive i alpinbakken i 2004, snøbrettkjørere (Odden, 2008)

7 Full modell for friluftsliv

Bildet av friluftslivsdeltakerne blant ungdom i Oslo begynner å ta form, men for å gjøre det enda tydeligere kontrolleres det i kommende analyse for samtlige av de uavhengige variablene i en full modell. Hvilke variabler står igjen med sterkest forklaringskraft når alle variablene er kontrollert for? De avhengige friluftslivsvariablene er dikotome (0 = aldri/nesten aldri aktiv, 1 = aktiv), og da er logistisk regresjonsanalyse mest anvendelig som statistisk verktøy. I logistisk regresjon benyttes odds og oddsrater for å si noe om forholdet mellom de inkluderte variablene. Det betyr i korte trekk at man regner ut sannsynligheten for deltakelse i friluftsliv, gitt ungdommenes ulike kombinasjoner på de uavhengige variablene. I Tabell 7.1 presenteres nøkkeltallene fra full regresjonsmodell for alle tre aktiviteter.⁴¹ Utover signifikansnivå og oddsratene for samtlige inkluderte variabler, er også parameterverdiene (B) og parameterverdienes standardfeil (S.E.) rapportert. Konstantleddet er en ungdom som skårer 0 på samtlige av de uavhengige variablene. Det vil si ungdom i klassen ufaglært arbeider med norsk bakgrunn, de har laveste skår på økonomisk og kulturell ressursvariabel, innehar ikke organisasjonsmedlemskap, får laveste gjennomsnittskaraktter og som har ambisjon om yrkesrettet utdanning.

For å illustrere betydningen av de ulike uavhengige variablene kan oddsratene i tabell 7.1 kan man predikere sannsynlighet for deltakelse, gitt bestemte kombinasjoner av de uavhengige variablene. Den predikerte sannsynligheten for deltakelse kan man finne på mange måter, blant annet ved å multiplisere de aktuelle odds og oddsratene. Formelen som benyttes er

$$\text{Andel} = \frac{\text{Odds}}{1 + \text{Odds}}$$

Som nevnt forteller oddsraten noe om hvor mange ganger større eller mindre oddsen for deltakelse blir når en gitt uavhengig variabel øker med 1 enhet. For å finne oddsen for deltakelse etter en bestemt kombinasjon av de uavhengige variablene, multipliseres ganske enkelt oddsen for konstantleddet med oddsratene ($\text{Exp}(B)$) for den bestemte kombinasjonen

⁴¹ Se vedlegg for hele modellen.

av de uavhengige variablene. Vi finner da sannsynligheten for at ungdommene med den gitte kombinasjonen av de uavhengige variablene er deltakere i de ulike friluftslivsaktivitetene.⁴²

Hovedinntrykket er at modellene for alle tre aktiviteter sammenfaller med mønsteret fra analysene allerede presentert, her presenteres derfor kun de mest relevante variablene med tanke på hypotesene stilt i de foregående analysene.

Først tabellen for fottur i skog og mark. Her er kun full modell rapportert, og man kan observere at klassevariabelens forklaringskraft forsvinner (NS) når vi inkluderer de øvrige uavhengige variablene.⁴³ Sammenlignet med den bivariante modellen har den fulle modellen sterkere forklaringskraft.⁴⁴ Videre kan man observere at de fleste uavhengige variablene signifikante på minimum 0,05-nivå, og hvis vi går igjennom modellens uavhengige variabler oppdager man at det først og fremst er to forklaringsvariabler som står for effektendringen på klassevariabelen.⁴⁵ Den første er kulturelle ressursvariabel, som er signifikant på 0,001-nivå. Det vil si at jo høyere kulturell ressurstilgang, dess større sannsynlighet for deltakelse. Med utgangspunkt i oddsratene gjengitt i tabellen kan man si med 95 prosent sannsynlighet si at når kulturell ressursvariabel øker med en, øker sannsynligheten for deltakelse på fottur i skog og mark med åtte prosentpoeng når man holder de øvrige variablene konstante. At ungdommene er medlem i en organisasjon har også en positiv innvirkning på sannsynligheten for fottur ($p < 0,001$). Ut i fra oddsraten for organisasjonsdeltakelse kan man med 95 prosent sikkerhet si at ungdommene som innehar organisasjonsmedlemskap øker sannsynligheten for deltakelse med 11 prosentpoeng sammenlignet med ungdom uten medlemskap, når de øvrige uavhengige variablene holdes konstante. Det er også et forventet unntak i fotturmodellen verdt å nevne. Heller ikke økonomisk ressursvariabel er signifikant. En grunn til dette kan være at variablene er sterkt korrelert: høy klassebakgrunn betyr høy tilgang på økonomiske ressurser.

Av modellen får vi frem et enda tydeligere bilde av den fotturaktive Osloungdommen. De er norskfødte med bakgrunn i Oslos øvre samfunnssjikt, de har høy tilgang på kulturelle ressurser i hjemmet. I tillegg til at de er aktive organisasjonsdeltakere på fritiden, er de også

⁴² Andeler og sannsynligheter er beslektet. For utdyping og eksempel, se Skog, 2004 s 363.

⁴³ Det er ingen signifikante samspillseffekter mellom klasse og de øvrige uavhengige variablene i noen av modellene (fottur, skitur, alpint).

⁴⁴ Verdiene for modell 1 for fottur (bivariat, klasse): $B=1,312$, $S.E.=0,080$, $p < 0,001$, $\text{Exp}(B)=3,712$, Nagelkerke $R^2=0,049$.

⁴⁵ Som nevnt innledningsvis er det mer korrekt å si at de inkluderte variablene fanger opp *samtidige årsaksrelasjoner*, selv om fremgangsmåten i analysen følger de samme prinsippene som i en kausalanalyse (Hellevik, 2002 s 71, 299).

best på skolen. De fleste av dem planlegger lenger utdanning på universitet eller høyskole. Målene som er benyttet i regresjonen bidrar til å forsterke antagelsen om at deltakelse på fottur i skog og mark inngår i en bestemt klassekulturell livsstil øverst i klassehierarkiet.

Tabell 7.1 Logistisk regresjon: deltakelse i friluftslivsaktiviteter etter klasse, landbakgrunn, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidig utdanningsambisjon

	Fottur i skog og mark				Skitur i skog og mark				Alpinbakkeaktiviteter			
	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)
Øvre serviceklasse ^a	0,017	0,121	NS	1,015	0,371	0,123	*	1,472	0,429	0,110	***	1,535
Innvandrerbakgrunn ^b	-0,403	0,133	*	0,702	-0,971	0,089	***	0,379	-0,804	0,119	***	0,448
Økonomiske ressurser (0-5)	0,003	0,034	NS	1,010	0,031	0,034	NS	1,032	0,262	0,033	***	1,299
Kulturelle ressurser (0-5)	0,261	0,039	***	1,303	0,240	0,040	***	1,271	0,120	0,035	**	1,127
Organisasjonsdeltakelse ^c	0,599	0,087	***	1,820	0,334	0,089	***	1,397	0,189	0,088	*	1,208
Karakterer (1-6)	0,140	0,056	*	1,150	0,182	0,057	**	1,200	-0,033	0,053	NS	0,968
Akademisk høyere grad ^d	0,378	0,170	*	1,460	0,776	0,182	***	2,174	-0,006	0,149	NS	0,994
Konstant	-3,095	0,276	***	0,069	-3,095	0,276	***	0,045	-1,246	0,231	***	0,288
Nagelkerke R ²	0,123				0,217				0,193			
N:	3332				3334				3332			

Signifikansnivå: ***=p<0,001, **=p<0,01, *=p<0,05, NS=p>0,05

^a: Referansekategori = ufaglærte arbeidere

^b: Referansekategori = ungdom med norsk bakgrunn

^c: Referansekategori = ikke medlem

^d: Referansekategori = videregående, yrkesfag

Hvis man studerer modellen for skitur i skog og mark i tabell 7.1 observeres først og fremst at effektendringen på den uavhengige klassevariabelen er betydelig sammenlignet med den bivariate modellen, selv om den fremdeles er signifikant.⁴⁶ Selv om de øvrige uavhengige forklaringsvariablene ikke forklarer variasjonen i deltakelse mellom ungdom i klassen ufaglærte arbeidere og øvre serviceklasse like godt som fotturmodellen, er det flere av variablene som reduserer klassevariabelens effekt betydelig. Man kan først observere at ungdom med innvandrerbakgrunn er betydelig sjeldnere å se på skitur i marka sammenlignet

⁴⁶ Verdiene for modell 1 for skitur (bivariat, klasse): B=1,537, S.E.=0,094, p<0,001, Exp(B)=4,649, Nagelkerke R²=0,128.

med ungdom med norsk bakgrunn ($p < 0,001$), og man kan si med 95 prosent sannsynlighet at kun et og et halvt prosent av innvandrerungdommene er på skitur i skog og mark sammenlignet med referansekategorien (ungdom med norsk bakgrunn), når de øvrige uavhengige variablene holdes konstante. I tillegg er kulturell ressursvariabel og variabel for organisasjonsdeltakelse signifikante ($p < 0,001$). Sannsynligheten for deltakelse øker med ca. fem prosentpoeng når kulturell ressursvariabel øker med 1, hvis man holder de øvrige variablene konstante. For ungdom som er medlem av en organisasjon øker sannsynligheten for deltakelse med seks prosentpoeng sammenlignet med ungdom som ikke er medlem, når man holder de øvrige variablene konstante. Videre gir karakterer og utdanningsambisjoner sterkt utslag på sannsynligheten for deltakelse ($p < 0,01$ og $p < 0,001$). Når gjennomsnittskarakteren øker med en kan man si med 95 prosent sikkerhet at sannsynligheten for deltakelse på skitur i skog og mark øker med fem prosentpoeng når de øvrige uavhengige variablene holdes konstante. Altså: jo bedre gjennomsnittskarakterer, dess større sannsynlighet for deltakelse. Ungdom som har ambisjoner om høyere akademisk utdanning, er også oftere å se på skitur i marka sammenlignet med referansekategorien (videregående, yrkesfag). Man kan si med 95 prosent sannsynlighet at ungdom som planlegger høyere utdanning har ni prosentpoeng større sannsynlighet for å være aktive på ski sammenlignet med ungdom som planlegger en yrkesrettet utdanning på videregående, når de øvrige uavhengige variablene holdes konstante.

Mønsteret gjentar seg. Norskfødt ungdom fra Oslos øvre classesjikt med høy kulturell ressurstilgang, er også de mest aktive på skitur i skog og mark. Skiturdeltakelsen korrelerer også sterkt og positivt med gode karakterer og ambisjoner om høyere akademisk utdanning. Ut i fra modellene i tabell 7.1 for friluftslivsaktivitetene fottur og skitur i skog og mark, styrkes antagelsen om at disse aktivitetene er en del av det kulturelle repertoaret vi finner igjen i Oslos øverste samfunnslag.

Som forventet skiller alpinbakkemodellen seg ut fra modellen for de to øvrige aktivitetene, slik jeg også har vist tidligere i analysen.⁴⁷ Det første man kan observere er at effektreduksjonen på klassevariabelen er betydelig svakere blant ungdom som er aktive i alpinbakken enn ungdom som er aktive på fottur og skitur i skog og mark. Man kan observere at klassevariabelen fremdeles gir høy forklaringskraft sammenlignet med modellene for fottur og skitur i skog og mark. Nederst i modellen får man bekreftet at både karakterer og planer

⁴⁷ Verdiene for modell 1 for alpinbakkeaktiviteter (bivariat, klasse): $B=1,312$, $S.E.=0,080$, $p < 0,001$, $\text{Exp}(B)=3,712$, Nagelkerke $R^2=0,113$.

om høyere akademisk utdanning har negativ effekt på sannsynligheten for deltakelse i alpinbakken, selv om målene ikke gir signifikant utslag.⁴⁸ De øvrige uavhengige variablene forklarer med andre ord mindre av endringseffekten for klassevariabelen i modellen for alpinbakkeaktiviteter, sammenlignet med modellene for fottur og skitur i skog og mark. Tar man for seg variablene som gir sterkest forklaringskraft på deltakelse i alpinbakken, kan man først og fremst observere at ungdom i øvre serviceklasse ($p < 0,001$) har 31 prosentpoeng større sannsynlighet for deltakelse sammenlignet med ungdom i klassen ufaglærte arbeidere, når de øvrige uavhengige variablene holdes konstante. Økonomisk ressursvariabel gir også sterk forklaringskraft. Hver gang økonomisk ressursvariabel øker med 1, øker sannsynligheten for deltakelse i alpinbakken med godt over 20 prosentpoeng når de øvrige variablene holdes konstante. Videre konstateres at høy kulturell ressurstilgang ($p < 0,01$) og organisasjonsdeltakelse ($p < 0,05$) øker sannsynligheten for deltakelse, samtidig som det å ha innvandrerbakgrunn slår negativt ut i sannsynligheten for deltakelse ($p < 0,001$).

Med utgangspunkt i de ulike variablene som er trukket inn i tabell 7.1 skiller ungdommene som er aktive i alpinbakken seg fra ungdommene som er aktive i det ”tradisjonelle” friluftslivet. På den *ene* siden korrelerer deltakelse i alpinbakken sterkt med målet på økonomisk ressurstilgang. Ressurser som kommer godt med når de boltrer seg i alpinbakkens terrengparker og halfpipes. Det *andre* som skiller denne gruppen fra ungdommene som er aktive i marka er at deres karakterer og fremtidig utdanningsambisjon ikke gir signifikante resultater. Vi er på sporet av en annen kultur enn den vi finner igjen blant utøverne av det tradisjonelle friluftslivet.

⁴⁸ Modellen som inkluderer ungdommenes gjennomsnittskarakterer og fremtidig utdanningsambisjon, gir ikke bedre ”goodness of fit” enn modellen uten disse uavhengige variablene. Som vi kan se av tabell c i appendix er målene for Nagelkerke R^2 i den logistiske regresjonsmodellen for alpinbakkeaktiviteter lik i modell 4 og 5. Det er imidlertid et mindre relevant poeng her. Ungdommenes gjennomsnittskarakterer og utdanningsambisjoner er inkludert ut i fra teoretiske betraktninger.

Flere typer

Tilbake til artikkelen *Født med klaseskiller på beina*: ”At nettopp Jørgen er blitt en ivrig og dyktig skiløper, er slett ikke tilfeldig: både mor og far er glade i å gå på ski. De er opptatt av helse og sunn livsstil. Og ikke minst, de er akademikere med gode inntekter” (Lundgaard, 2010), Oslos hvite middelklasse. Sitatet passer godt i beskrivelsen av den unge, aktive markautøveren som viderefører de tradisjonelle friluftslivsaktivitetene. Modellen som benyttes i forklaringen av klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse passer best på ungdom som er aktive på fottur og skitur i skog og mark. Med denne modellen nærmer vi oss en klassekultur med kulturelle impulser fra 1800-tallet, hvor byborgerne begynte å ta i bruk marka som sted for refleksjon og rekreasjon. Men bildet er mer nyansert. Funnene viser i tillegg at ungdommene som er aktive i skiløypa også har foreldre med god råd. Jørgen er langt i fra den eneste av ungdomsbefolkningen i Oslo som raser av gårde på kostbart skiutstyr i energisk dobbeldans, et eller annet sted i marka.

Bildet av den aktive i alpinbakken ser noe annerledes ut: ”I mange ungdommers øyne framstår skiturer som litt alvorlige, kjedelige og gammeldags, mens snowboard og frikjøring symboliserer det aktuelle, lekne, intense og lystbetonte” (Odden, 2008 s 136). Uttalelsen kommer fra tidligere redaktør i *Fri Flyt*, et magasin som har ”bratt” friluftsliv som tema.⁴⁹ Selv om tidligere forskning viser at det er en positiv korrelasjon mellom ungdoms deltakelse på skitur og i alpinbakken (Strandbu og Øia, 2004), viser mine analyser at det også finnes tydelige forskjeller mellom disse ungdomsgruppene. Blant de aktive i alpinbakken teller de økonomiske ressursene relativt mer og de kulturelle ressursene relativt mindre, når vi sammenligner med gruppene av aktive innenfor den tradisjonelle friluftsutøvelsen. En ting er at denne gruppen av ungdom har foreldre med flere biler og er på flere ferieturer i året. En annen ting er at de ligger omtrent på gjennomsnittet hva karakterer angår, og de har lavere utdanningsambisjoner sammenlignet med de aktive i marka. Særlig stor er forskjellen til ungdom som er aktive på langrenn. Ungdom som Jørgen.

⁴⁹ <http://www.friflyt.no/index.php?pagenr=12&artidnr=10190&zone=100&contenttype=> Lesedato 19. juni 2010.

8 Avslutning

Deltakelse i friluftslivsaktiviteter blant ungdom i Oslo varierer med ungdommenes klassebakgrunn. Omkring halvparten av alle ungdommene i øvre serviceklasse har drevet med en av friluftslivsaktivitetene minst en gang den siste måneden. Det er godt over dobbelt så mange som ungdom med bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere. Forskjellen i deltagelse har vist seg å være aller tydeligst mellom disse to klassene, som markerer ytterpunktene i Goldthorpes klasseskjema. Klasseforskjellene viser seg å være minst i aktiviteten fottur i skog og mark og størst i alpinbakkeaktiviteter. I mellom ligger forskjellen i deltagelse skitur i skog og mark. Samtidig som resultatet bekrefter at friluftslivsdeltakelse som klasserelaterte aktiviteter, finnes det flere nyanser verdt å løfte frem utover den bivariate sammenhengen. For det *første* er det kjent at ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere, som igjen er klassen med lavest andel aktive friluftslivsutøvere innen samtlige av aktivitetene. For det *andre* er det sånn at ungdom fra øvre serviceklasse med høy tilgang på økonomiske ressurser, oftest er å se i alpinbakken. For det *tredje* tilsier funnene at fottur og skitur i skog og mark er aktiviteter hvor klasseforskjellene er avhengig av tilgang på kulturelle ressurser, der de med mest ressurser er mest aktive. Ved å inkludere en *fjerde* og siste dimensjon prøver jeg å vise hvordan friluftslivsdeltakelse inngår i en "livsstilspakke" blant ungdom i Oslos øvre samfunnssjikt. Igjen tyder det på at det går et skille mellom aktive på fottur og skitur i skog og mark på den ene siden og aktive i alpinbakken på den andre. Ungdom fra øvre serviceklasse som er mest aktive på fottur og skitur i skog og mark, er også mest aktive i en eller annen organisasjon på fritiden. I tillegg finnes en klar sammenheng mellom ungdommenes klassetilhørighet, gode karakterer i skolen og deltagelse på fottur og skitur i skog og mark. Ungdom fra øvre serviceklasse som er mest aktive på fottur og skitur i skog og mark er også de som har de høyeste utdanningsambisjonene i undersøkelsen. For de aktive i alpinbakken er bildet noe annerledes. Kort oppsummert er alpinbakkeutøverne mindre aktive i organisasjoner, de har dårligere karakterer i skolen og de har lavere utdanningsambisjoner sammenlignet med de aktive innen fottur og særlig skitur i skog og mark.

8.1 Diskusjon

Deltar alle?

Innledningsvis i Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet, meldes følgende:

Friluftsliv blir utøvd av store delar av befolkninga (...) og krev som regel ikkje store, private investeringar. Friluftslivet er eit velferdsgode som skal sikrast og fordelast jamt i befolkninga som eit bidrag til god livskvalitet, auka trivsel, betre folkehelse og ei berekraftig utvikling.

Friluftsliv er ikke noe hele befolkningen driver med, selv om målsettingen fra regjeringen er klar og tydelig. I norsk sammenheng har studier vist oss at friluftslivsdeltakelse har vært knyttet til høy klassebakgrunn helt siden de første målingene ble gjennomført på 70-tallet (Odden, 2008; Vaage, 2009).⁵⁰ Studier som undersøker ungdoms deltakelse i friluftsliv har vist et lignende deltakermønster: ungdom fra det øverste sjiktet i samfunnet, er oftere deltakere i friluftslivsaktiviteter sammenlignet med ungdom fra lavere samfunnslag (Kranke og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000). Med utgangspunkt i en modifisert klassemodell bygget på Goldthorpes klasseskjema, bekreftes klasseforskjellene i friluftslivsdeltakelse blant ungdom i Oslo. Selv om den tidligere forskningen på ungdom og friluftsliv benytter andre mål på klassebakgrunn, peker funnene i samme retning: jo høyere klassebakgrunn, dess høyere andel deltakere. Som vist undersøkes flere dimensjoner i analysen, slik at klassevariasjonen i deltakelse nyanseres ytterligere. Den første dimensjonen jeg har trukket inn, er innvandreres forhold til aktivitetene.

Innvandrerungdom og det norske av alt

Overskriften ”det norske av alt” er hentet fra en av Den Norske Turistforeningens artikler, som omhandler foreningens forsøk på å motivere innvandrere til å ta del i den norske turkulturen.⁵¹ På samme måte har forvaltningen en uttalt målsetting om å rekruttere friluftslivsdeltakere blant innvandrerbefolkningen som et ledd i å gjøre friluftslivet tilgjengelig for alle.⁵² Ved siden av at økt friluftslivsdeltakelse har en positiv helsemessig effekt, ligger det også en klar oppfatning om friluftslivet som et særegent norsk fenomen. Et fenomen regjeringen synes å mene at innvandrerbefolkningen ville tjene på å bli en del av.

⁵⁰ Selv om klasseforskjellene er relativt små i noen aktiviteter, er hovedmønsteret klart og tydelig: høy klassebakgrunn korrelerer sterkt og positivt med friluftslivsdeltakelse.

⁵¹ http://www.turistforeningen.no/article.php?ar_id=21063 Lesedato 21. april 2010

⁵² <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=760> Lesedato 21. april 2010

Friluftslivet sine verdier var tidlegare aksepterte utan særleg diskusjon av ei relativt homogen befolkning der stort sett alle hadde vakse opp med friluftstradisjonar. Det vil ikkje vere like sjølvstøtt i tida framover. Prosentdelen med annan etnisk bakgrunn i det norske samfunnet vil auke.

I Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) er regjeringen inne på fremtidige utfordringer knyttet til innvandrerbefolkningens deltakelse i friluftsliv, hvor en av utfordringene går på tilrettelegging for deltakelse for denne gruppen.

Forestillingen om friluftslivet som noe særegent norsk fenomen støttes av den polskfødte filosofen Witoszek, som formulerer seg slik om nordmenns forhold til naturen:

Forestillingen om en innfødt 'naturtradisjon' innebærer i virkeligheten mer enn bare en 'identitetspakke' eller en dramaturgi for det nasjonale jeg. Den antyder de symbolsk-normative linjene som avgrensar det nasjonale domenet og som beskytter norsk identitet fra inngrep utenfra og brå forandring. (Witoszek, 1998 s 20)

Forvaltningen, Turistforeningen og Witoszek har en sammenfallende forestilling om at årsaken til innvandrerbefolkningens lave deltakelse i friluftslivsaktiviteter har å gjøre med at aktivitetene ikke er en del av innvandrerens verdigrunnlag, normer eller sosialisering. I forskningen omtales dette som *etnisitetshypotesen* (Shinew, m.fl., 2006): fraværet i deltakelse skyldes kort og godt at deres kulturelle bakgrunn er en annen enn befolkningen med norsk bakgrunn.⁵³ Hvis regjeringens målsetting fra ti år tilbake, som blant annet gikk ut på å legge til rette for at innvandrerbefolkningen skulle øke sitt aktivitetsnivå i skog og mark, er det lite i ungdomsbefolkningens deltakermønster i Oslo anno 2006 som tyder på at regjeringen har grunn til å slå seg til ro med godt gjennomført arbeid. Forsøk på å rekruttere innvandrerbefolkningen til turer i skog og mark fremstår altså, i tillegg til helseforbedring, som forsøk på å innlemme denne gruppen i forestillingen (eller idealet) om hva det norske friluftsliv skal være. I en studie hvor innvandrerkvinner ble intervjuet om deltakelse i utendørsaktiviteter viste det seg at mange av kvinnene brukte nærområdene i Groruddalen til rekreasjon, selv om de fleste ikke omtalte denne turgåingen som friluftsliv (Figari, m.fl., 2009 s 48-49). Forskerne tar til orde for at innvandrerens bruk av naturen og deres forståelse av hva friluftsliv er, ikke samstemmer med idealet om friluftslivet som "det norske av alt", med sterke normative konnotasjoner til nordmenn som et friskusfolk som bruker all sin fritid i skog og mark.

En kritikk som er rettet mot forskningen på innvandrere og friluftsliv, er at forskningen ikke tar hensyn til hvordan klassemessige ressurser er fordelt mellom innvandrerbefolkningen og majoritetsbefolkningen (Strandbu, 2000 s 87). Med det som ofte refereres til som

⁵³ Selv om overførbarheten sikkert kan diskuteres – det brukes ord som særnorsk om friluftslivet – finnes en rekke internasjonale studier som gir støtte til etnisitetshypotesen (for en oversikt, se Floyd, m.fl., 2008)

marginaliseringshypotesen (se f.eks. Baas, m.fl., 1993; Scott og Willits, 1998) forklarer den lave deltakelsen blant innvandrerbefolkningen med at gruppen mangler ressursene som må være på plass for deltakelse. Ser vi på aktiviteten fottur i skog og mark blant innvandrerungdommene i Oslo, det vil si deres deltakelse i en gratisaktivitet, er ungdommene underrepresentert også her. Det er åpenbart noe utover de økonomiske begrensningene som gjør at innvandrerungdommene sjeldnere er å se på fottur i skogene rundt Ullevålseter. En annen måte å forstå marginaliseringshypotesen på er at innvandrerungdommene er overrepresentert i et samfunnslag som er underrepresentert i deltakelse. Klasseforskjellene kan ha å gjøre med at innvandrerungdommene er overrepresentert i klassen ufaglærte arbeidere, klassen som er underrepresentert i samtlige av aktivitetene. Ungdom med norsk bakgrunn i klassen ufaglærte arbeidere fremviser samme aktivitetsmønster, men disse har et noe høyere deltakernivå. Ungdom med innvandrerbakgrunn som tilhører øvre serviceklasse har en betydelig større andel aktive i samtlige av friluftslivsaktivitetene sammenlignet med innvandrerungdom i klassen ufaglærte arbeidere. Det er tydelig at noe av den norske friluftskulturen fester seg til innvandrerungdommens livsstil gjennom deres klasses tilhørighet. Alt i alt viser funnene en klar reduksjon i deltakelse når innvandrerungdommene inkluderes i analysen. Ut fra de to nevnte hypotesene kan dette forstås på to måter. Enten har innvandrerungdommen i klassen ufaglærte arbeidere enda dårligere råd enn ungdom med norsk bakgrunn i samme klasse, eller så har de andre kulturelle interesser enn friluftslivsaktiviteter. Uansett er det slik at klasseforskjellene vedvarer blant Osloungdoms friluftslivsdeltakelse, selv etter at vi har kontrollert for ungdommens etniske bakgrunn.

Friluftsliv og klasse: økonomiske og kulturelle skillelinjer

Som vist har ungdommens klassebakgrunn mye og si for deltakelse i de friluftslivsaktivitetene som undersøkes her. Med klassevariabelen som eneste forklaringsvariabel fremkommer et enkelt, men unyansert bilde på deltakelsen. Mine bivariate analyser fra kapittel 4 konstaterer at ungdom fra øvre serviceklasse er overrepresentert i deltakelse i samtlige av aktivitetene. Ved å knytte de to komplementære klassevariablene økonomiske og kulturelle ressurser til den opprinnelige klassevariabelen, er det særlig to grupper deltakere blant ungdommene i øvre serviceklasse som synliggjøres. På den *ene* siden gruppen av ungdom med høy tilgang på økonomiske ressurser, gruppen som statistisk sett er mest aktive i alpinbakken. På den *andre* siden gruppen med høy tilgang på kulturelle ressurser, som statistisk sett er mest aktive på fottur og skitur i skog og mark. Tar man for seg

den andre gruppen først, er det som forventet en sterk og positiv sammenheng mellom tilgang på kulturelle ressurser og høy klassebakgrunn. Kulturelle ressurser har ment å fungere som en grov indikator på et klassekulturelt klima som særlig preger det øvre samfunnssjiktet, og som i tidligere forskning er knyttet til Bourdieus begrep om kulturell kapital (se f.eks. Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000; Strandbu og Skogen, 2000). Bourdieu skiller mellom økonomisk og kulturell kapital. Der den økonomiske kapitalen svarer til mer opplagte forhold som fordeling av økonomiske goder, eiendom, inntekt og videre, mens begrepet om kulturell kapital er knyttet til forhold som langt i fra er så innlysende og lett målbart som eiendom og kroner. Kroppsliggjort kulturell kapital⁵⁴ dreier seg om bestemte, klassespesifikke oppfattelseskategorier og handlingsorienteringer (Prieur, Sestoft, Esmark og Rosenlund, 2006 s 89). Når man observerer at tilgang på kulturelle ressurser har sterk og positiv korrelasjon både til øvre serviceklasse og andelen aktive på fottur og skitur i skog og mark, bidrar dette til å si noe om et bestemt kulturelt klima som råder i det øvre samfunnssjiktet. I sin hovedoppgave ser Ringerike på hvordan informantene ble sosialisert inn i en skikultur av sine foreldre. Ved å bli dratt med på søndagsturer av mor og far som liten, bygges en kompetanse og interesse for friluftsliv som voksen (Ringerike, 2006). Det er altså snakk om å sosialiseres inn i en bestemt kultur hvor friluftslivet står sentralt, noe som flere andre studier også viser (se f.eks. Gåsdaal, 1995; Odden, 2008; Skogen, 1999; Thrane, 2001). Det er ikke noe nytt at enkelte friluftslivsaktiviteter fremstår som spesielt populære i byens øvre sjikt. På slutten av 1800-tallet ble byborgernes naturdyrking fremstilt som "... komplementært til byen, industrialismen og den instrumentelle fornuft som preget det nye borgerskapets livsformer" (Strandbu og Øia, 2004 s 36). Byelitens romantisering av naturen og friluftslivet stod i kontrast til bøndenes nytteorienterte forhold til naturen. Naturen skulle ikke lenger kun utvinnes for ressurser, naturen skulle være et sted for rekreasjon og refleksjon. Slik oppstod fenomenet som ofte omtales som nikkersadelen. Drøye 100 år etter borgerskapets romantisering av naturen, kan det virke som noe av disse kulturelle verdiene holdes ved like av sønner og døtre av nåtidens borgerskap. Men det empiriske materiale gir ikke et entydig bilde av de aktive markaungdommene, som en gruppe blottet for annet enn kulturelt bemidlede foreldre. Ungdommene har også høy tilgang på økonomiske ressurser. At skituren i marka – selve kronaktiviteten i forestillingen om Norge som friluftslivsnasjon – også er

⁵⁴ Selv om den kulturelle ressursvariabelen benyttet i oppgaven ikke er et ideelt mål på denne formen for kulturell kapital, den svarer heller til det Bourdieu omtaler som objektivert kulturell kapital – en form for kapital som får den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen til å "virke" (Bourdieu, 2006) – er indikatoren god nok til å si noe om et klassekulturelt klima som særlig er å finne igjen blant ungdom i øvre serviceklasse.

populær blant økonomisk ressurssterke ungdom i Oslo, kan bevitnes av dagspressens økende interesse for aktiviteten. Dagens Næringsliv og Finansavisen, finansfolkets egne aviser, bugner over av treningstips, smøretips og reklame for de beste skiproduktene som kan kjøpes for penger.

Blant Osloundom som har foreldre med flere biler og stor bolig er det også populært med alpinbakkeaktiviteter, selv om klasseforskjellene i alpinbakken er mindre når vi kontrollerer for ungdommenes økonomiske ressurstilgang. Som forventet er det en betydelig opphoping av økonomisk privilegerte ungdom i øvre serviceklasse. Selv om målet på økonomiske ressurser benyttet i oppgaven ikke er direkte sammenlignbart med økonomimål benyttet i tidligere friluftslivsforskning, peker mitt funn i samme retning som tidligere undersøkelser (se f.eks. Vaage, 2009). At vi finner en positiv korrelasjon mellom høy tilgang på økonomiske ressurser og deltakelse i alpinbakken er kanskje ikke så overraskende. Alpinbakkeaktiviteter er kostbart; det kreves utstyr, transport og heiskort for utøvelse. Selv om alpinbakkeaktiviteter er den mest populære friluftslivsaktiviteten blant ungdommene i Oslo uavhengig av klassebakgrunn, domineres alpinbakken allikevel av ungdom med bakgrunn i en fraksjon av øvre serviceklasse med mye penger. Ungdommene her har mer enn nok av den nødvendige økonomiske ressurstilgangen som kreves for å kunne delta i alpinbakken.

Alpinbakkeaktiviteter gir ikke de samme kulturelle konnotasjoner som fottur og skitur i skog og mark. Først og fremst er aktivitetene som utøves i alpinbakken relativt unge aktiviteter, sammenlignet med de ”tradisjonelle” markaaktivitetene. Fra midten av 70-tallet vokste det frem alpintentre som paddehatter her til lands, særlig på Østlandet (Odden, 2008). Der røttene for friluftslivskulturen knyttet til fottur og skitur i skog og mark kan spores tilbake til 1800-tallet, har alpinbakkeaktiviteter kulturelle røtter av nyere dato. Hvis vi tar for oss den mest populære aktiviteten i alpinbakken, snøbrettkjøring,⁵⁵ har denne aktiviteten et kulturelt opphav i brettmiljøet som oppstod i USA på 60-tallet (O. Christensen, 2001; Strandbu og Øia, 2004). Christensen tolker i sin avhandling aktiviteten som en subkultur som står i en slags opposisjon mot den etablerte ”voksenkulturen”, en subkultur hvor *leken* står som sentralt begrep i denne gruppens selvforståelse (O. Christensen, 2001). Skogen skriver i en av sine studier av snøbrettingdom i Trysil: ”Vi trenger ikke lenger å gjøre noe *med* naturen, vi kan nøye oss med å leke i den og betrakte den” (Skogen, 2001 s 65). Kanskje representerer snøbrettkjørerne *leken* gjennom sine aktiviteter der de aktive på fottur og skitur i skog og

⁵⁵ I 2004 var over halvparten av alle aktive i alpinbakken blant Østlandsungdom, snøbrettkjørere (Odden, 2008 s 133)

mark representerer *alvoret* gjennom sin deltakelse. Sistnevnte aktiviteter som representerer en ”voksenkultur” som ungdommene velger å ta del i og gjøre til sitt eget kulturelle repertoar, en del av sin egen identitet.

Friluftsliv, identitet og livsstil

Blant ungdom i Oslo kan friluftslivsdeltakerne grovt sett deles inn i to grupper. Som vist i regresjonsanalysen i kapittel 7, kan vi trekke et grovt skille mellom ungdom som er mest aktive på fottur og skitur i skog og mark, og ungdom som er mest aktive i alpinbakken. Ulike aktiviteter som er en del av ungdommenes livsstil. Som Roberts uttrykker det: ”Middle-class lifestyles are really the crucial test case for the proposition that leisure activities have become significant sources of social identities” (Roberts, 2006 s 177). Den sosiale identiteten, det vil si både ungdommenes oppfatning av seg selv samt andres oppfatning av dem (Wyn og White, 1997), uttrykkes blant annet gjennom kulturelle uttrykk og aktiviteter, som for eksempel deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Ungdommenes sosiale identitet oppstår ikke uavhengig av deres klassebakgrunn. Det er snarere slik at deres identitet konstitueres blant annet av deres klasse-spesifikke ressurstilgang, som igjen danner grobunn for bestemte sosiale grupperinger, eller bestemte livsstiler. Men livsstil er et begrep som inneholder to distinksjoner. På den ene siden sikter det til individets levemåte, og på den andre siden til bestemte sosiale grupperinger av mennesker med bestemte vaner og holdninger (Fauske og Øia, 2003; Roberts, 2006).

Gruppens vaner og holdninger bidrar til å definere rammene til gruppemedlemmenes levemåte. Den norske friluftslivsidentiteten, det vil si forestillingen om Norge som en friluftslivsnasjon, bidrar også til å fortelle hvilke væremåter som er ”legitime” i vårt samfunn. I den kulturelle arven som kan spores helt tilbake til 1800-tallets embetsmenns ivrige innsats på å opphøye nordmenn som et folk som levde i takt med naturen, fremstilles nettopp friluftslivet som en ”naturlig” del av nordmenns livsførsel (Christensen, 2007). Men med inntoget av nye aktiviteter som alpinbakkeaktiviteter, er det ikke lett å snakke om en entydig ”livsstilspakke” som innebefatter alle friluftslivsaktivitetene. Blant unge i Oslo går det et skille mellom ungdom som er aktive på fottur og skitur i marka på den ene siden, og ungdom som er aktive i alpinbakken på den andre. Uansett om det skulle være slik at de aktive i alpinbakken også er de mest aktive i skisporet (Strandbu og Øia, 2004), er det funn i mine analyser som tyder på at det finnes forskjeller mellom dem. Som jeg allerede har vært inne på gir de to aktivitetstypene ulike kulturelle konnotasjoner, som på sin side kan fungere forsterkende på skillet mellom de to gruppene. Gjennom deltakelse på skitur i marka

uttrykkes en annen levemåte eller livsstil, enn snøbrettkjøring i Tryvann. Ved siden av høy klassebakgrunn, er rammene for livsstilen viktige for om man er aktiv i skog og mark. Disse rammene er knyttet til høy tilgang på kulturelle ressurser, høy organisasjonsdeltakelse, gode karakterer, samt ambisjon om høyere akademisk utdanning. Man ser et tydelig mønster. Blant denne gruppen ungdom er det ikke bare friluftslivsaktivitetene i marka som preger livsstilen. Ofte er de aktive i en eller annen organisasjon som bidrar til at ungdommene ”modnes” som samfunnsmedlemmer (Øia, 1994). De får de beste karakterene, som gjør det mulig for dem å realisere sine uttalte ambisjoner om høyere akademisk utdanning. Satt på spissen kan man si at deres livsstil omgis av en kulturell nimbus, hvor fotturer og skiturer i marka også synes å virke som kulturelle markører for deler av det øverste samfunnssjiktet i Oslo.

På den andre siden av det grove skillet finner vi alpinbakkedeltakerne. Her er sammensetningen av ungdommene mindre entydig, selv om ungdom som tilhører det øvre samfunnssjiktet også er mest aktive i alpinbakken. Deltakelse i alpinbakken korrelerer sterkt med både øvre serviceklasse og økonomisk ressursvariabel. Som Skogen skriver om den største alpinbakkeaktiviteten i dag: ”Snowboardkulturen kan sies å reflektere enkelte trekk ved en middelklassekultur, som jakten på selvrealisering og det nye, oppbrudd fra det lokale og en individualistisk orientering som kommer til uttrykk gjennom søken etter fellesskap basert på frie valg” (Skogen, 2001 s 66). Fellesskapet eller livsstilen, spesielt knyttet til snowboardkulturen, står således i en kontrast til kulturen rundt aktivitetene i marka. Dette er en livsstil som på den ene siden har ekspandert utover skillene som trekkes opp i klassemodellen benyttet i denne oppgaven, samtidig som deltakelsen på den andre siden tydelig er befestet i den økonomisk bemidlede fraksjonen av Oslos øverste classesjikt. Alpinbakken fremstår som en tumleplass hvor folk med mye penger, uansett hvor disse måtte finne seg i en grovskåren klassemodell, kan boltre seg i all sin prakt.

Sånne gutter og jenter vil næringslivet ha

Overskriften er hentet fra avisartikkelen *Født med klasseskille på bena* (Lundgaard, 2010) og er uttalt av Sigmund Loland, rektor ved Idrettshøgskolen, som videre konkluderer: ”Å være skiløper gir status. De som ikke behersker en sunn og aktiv livsstil, havner lett i den kulturelle underklassen”. Er det rimelig å rangere friluftslivsaktiviteter på en slik måte som Lodal tar til orde for?

Det er store klasseskiller i friluftslivsdeltakelse blant ungdom i Oslo. Klasseskillene har i andre undersøkelser vist seg å være stabil over tid (Odden, 2008; Vaage, 2009). Flere i det øverste klassesjiktet går på fottur i marka, flere spenner skiene på beina når snøen kommer og flere står slalåm eller snøbrett, sammenlignet med de øvrige klassene. Det er snakk om ungdom med foreldre som har lang utdanning, godt betalte jobber og som i tillegg er kulturelt bemidlede. Hvordan kan dette forstås med utgangspunkt i de klasseteoretiske bidragene?

Gjennom Chan og Goldthorpes (2006) skille mellom ”kulturelt altetedende” og de med ”begrenset kulturorientering”, er den første kategorien beskrivende for ungdom fra øvre serviceklasse.⁵⁶ Ungdommene har ressurs sammensetningen som skal til for å spille på et bredt kulturelt repertoar. I tillegg til at deres foreldre holder et høyere aktivitetsnivå innen friluftsliv (Odden, 2008), er det økonomiske og kulturelle ressursgrunnlaget på plass for at ungdommene også skal kunne delta i friluftslivsaktiviteter. Funnene mine samsvarer således med tidligere forskning som benytter samme klasseindikatorer som her (Krange og Strandbu, 2004; Strandbu, 2000). Chan og Goldthorpe tar avstand fra å forstå kulturelt forbruk langs aksen ”lav-høy”, det vil si å gradere kulturelt forbruk etter ”homologi-argumentet”: høy klasses tilhørighet = høykulturelt forbruk, og lav klasses tilhørighet = lavkulturelt forbruk. (se f.eks. Chan og Goldthorpe, 2007b, 2007c). På tross av avvisningen av denne koblingen mellom klasse og kulturelt forbruk åpner forfatterne for at de kulturelt altetedende kan forbruke ulike kulturelle uttrykk ulikt (Chan og Goldthorpe, 2007d s 68). Sagt med andre ord synes Chan og Goldthorpe å mene at gruppen av kulturelt altetedende står i posisjon til å statusrangere uttrykkene i det kulturelle repertoaret de til enhver tid spiller på. Tolket slik virker det som de kulturelt altetedende står i en dobbelt gunstig posisjon: de har et høyere kulturelt forbruk (dvs. er deltakende i flere aktiviteter), samtidig som de står i en posisjon til å rangere forbruket (aktivitetene) fra lav til høy. For Chan og Goldthorpe er det med andre ord ingen motsetning mellom å drive med en bestemt aktivitet, samtidig som utøveren tenker seg at aktiviteten er ”low-brow”. Selv om likheten med Bourdieus teori på dette punktet er slående, tar de avstand fra Bourdieus forsøk på å overkomme Webers skille mellom klasse og status med å ”... ’yoke together’ these two – in our view, qualitatively quite different – forms of stratification” (Chan og Goldthorpe, 2007b s 186). I kampen om det klasseteoretiske hegemoniet er dette viktige skillelinjer, i friluftslivsforskningen derimot anser jeg skillelinjene som mindre relevante. Ungdommenes identitet og livsstil slik dette kommer til uttrykk gjennom deres

⁵⁶ I og med at det empiriske materialet ikke åpner for muligheten til å følge statusoperasjonaliseringen til Chan og Goldthorpe (2004), kobles friluftslivsdeltakelse til klasse i den avsluttende diskusjonen.

friluftslivsdeltakelse, har en tydelig normativ dimensjon. Men på hvilken måte kan man tenke seg at friluftslivsdeltakelse kan brukes utover selve aktiviteten? Hvilken rolle spiller kultur?

En teoretiker som tilbyr en løsning på hvordan kultur kan forstås i en større klasseteoretisk sammenheng, er Bourdieu. Friluftslivsdeltakelse kan forstås som måter å distingvere seg på. Som tidligere forskning har vist tilskrives ulike fritidsaktiviteter, deriblant friluftslivsaktiviteter, ulike symbolske attributter (se f.eks. Gåsdaal, 1995; Odden, 2008; Skogen, 1999; Thrane, 2001). Kulturelle symboler omgjøres til kulturell kapital. Bourdieu viser hvordan kulturelle koder og kunnskapsformer henger sammen med en klassespesifikk praksis, en praksis som er avgjørende i reproduksjonen av klasseforskjeller. Bourdieu hevder at sosialisering er et nøkkelbegrep når kulturell reproduksjon av klasseforskjeller skal forstås. Sosialisering er også et nøkkelbegrep hvis man skal nærme seg en forståelse av hvorfor friluftslivsdeltakelse er skjevfordelt etter ungdommenes klassebakgrunn. Som nevnt undersøker Ringerike hvordan hans informanter ble sosialisert inn i en bestemt skikultur av sine foreldre, ved å bli dratt med på søndagsturer av mor og far som liten. Slik bygges en kompetanse og interesse for friluftsliv som voksen (Ringerike, 2006). Ved siden av en klassespesifikk praksis eller livsstil som gir ungdommene den ”rette” friluftslivskunnskapen, er livsstilen til ungdommene i øvre serviceklasse også preget av andre forhold. De er mest aktive i organisasjonsdeltakelse. Lareau knytter organisering av unges hverdag til en klassespesifikk sosialiseringsstrategi, hvor blant annet høy grad av organisert fritid preger middelklassebarnas hverdag (Lareau, 2003). For Lareau strekker organiseringen seg *utover* det at hverdagen er preget av å være mer eller mindre strukturert av ulike aktiviteter.⁵⁷ Men hva ligger i en organisert hverdag som gir fordeler utover selve medlemskapet? Og på hvilke måter eller områder kan en tenke seg at et slikt medlemskap gir ”avkastning”? Som jeg var inne på i analysen innebærer medlemskap forpliktelse til noe utover arenaer som hjemmet og skolen. Ungdommene som er aktive i ulike organisasjoner på fritiden er også de mest aktive deltakerne på fottur og skitur i skog og mark. Gruppen tilhører et classesjikt eller en klassefraksjon som innehar en bestemt type livsstil. En livsstil preget av bestemte holdninger og verdier, hvor særlig friluftslivsaktivitetene fottur og skitur i skog og mark også inngår i gruppens kulturelle repertoar. I organisasjonen som arena oppstår et samspill mellom ungdommene og de voksne, hvor de ønskede normene gjennom lærling, imitasjon og

⁵⁷ Selv om Lareau viser oss flere sider ved fritiden blant ungdom i middelklassen som er organisert, synes deltakelse i ulike organiserte aktiviteter utenfor hjemmet å være viktig når hun skiller klassenes sosialiseringspraksis fra hverandre. Se for eksempel ukeplanen til Garrett Tallinger, en middelklassegutt Lareau følger i sin studie (Lareau, 2003 s 43).

identifikasjon, overføres og videreføres (Bø, 2000). En annen arena som kan kaste lys over hvordan friluftslivsaktiviteter kan tenkes å inngå i kulturell reproduksjon, er skolen. For de fleste av oss virker det innlysende at ungdommenes mer eller mindre aktive deltakelse i friluftsliv ikke gir de samme ringvirkningene som dårlige karakterer eller lave utdanningsambisjoner. Det er derfor viktig nok en gang å understreke at formålet her har vært å vise hvordan friluftslivsaktiviteter henger sammen med ungdommenes karakterer og utdanningsambisjoner for å få frem hvordan friluftslivsaktiviteter kan forstås som en del av en "livsstilspakke" vi særlig finner igjen blant ungdom i Oslos høyere samfunnsjikt. En rekke studier har vist at på tross av idealet om enhetsskolen, selve grunnpilaren i den sosialdemokratiske skolepolitikken, viser det seg at det fremdeles er systematiske forskjeller mellom ungdoms skolekarakterer målt etter deres klassebakgrunn, samtidig som det er en klar sammenheng mellom unges klassebakgrunn og deres utdanningsambisjoner og utdanningsvalg (se f.eks. Andersen, 2009; Bakken, 2007; Hansen, 2005). Skogen bruker i en av sine studier ungdommenes utdanningsambisjoner for å vise hvordan ulike kulturelle interesser kan benyttes for å forstå kulturell reproduksjon av sosiale forskjeller (Skogen, 1999). Gode karakterer og ambisjoner om høyere utdanning er med på å bekrefte at friluftslivsdeltakelse er en del av en livsstilspakke som går i arv, et kulturelt repertoar ungdommene sosialiseres inn i både gjennom foreldrenes interesser og vaner, men også gjennom ungdommenes egen selvstendigjøring. Kultur blir omsettelig som kapital. Kapital som kan benyttes til å skaffe seg goder og fordeler i vårt moderne samfunn.

Noen former for friluftsliv har lange tradisjoner i Norge, tradisjoner som er knyttet til den norske eliten. Oppgaven gir et glimt av Osoulungdom slik de identifiseres gjennom deltakelse i friluftslivsaktiviteter, samtidig som denne ungdommen bærer elitens kjennetegn. Mine analyser motbeviser i alle fall ikke at fremtidens elite også kommer til å drive med bestemte former for friluftslivsaktiviteter.

Litteraturliste

- Andersen, P. L. (2009). *Sosial ulikhet i enhetsskolen. Betydningen av klasse og kulturell kapital for skoleprestasjoner.*
- Baas, J. M., Ewert, A. og Chavez, D. J. (1993). Influence of ethnicity on recreation and natural-environment use patterns - managing recreation sites for ethnic and racial diversity. [Article]. *Environmental Management*, 17(4), 523-529.
- Bakken, A. (1998). *Ungdomstid i storbyen.* Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bakken, A. (2007). Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur. In Å. Strandbu og T. Øia (Eds.), *Ungdomsskolens klasseskiller* (pp. 197 s.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Bakken, A. (2008). *Er det skolens skyld?: en kunnskapsoversikt om skolens bidrag til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner.* Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Birkelund, G. E. (2010). Klasse og kjønn. In K. Dahlgren og J. Ljunggren (Eds.), *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (pp. 58-70). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bischoff, A. (2003). På stier mellom landskap og landskaping *Rapport fra konferansen Forskning i friluft: Øyer 19.-20. november 2002* (pp. S. 199-211). [Oslo]: Friluftslivets fellesorganisasjon.
- Boateng, S. K. (2005). Flere tar utdanning - og stadig lengre: utdanning *Samfunnsspeilet* (Vol. 19(2005)nr 4, pp. S. 39-44). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. [Article]. *Social Science Information Sur Les Sciences Sociales*, 17(6), 819-840.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgement of taste.* London: Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (2006). Pierre Bourdieu. *Agora*(1-2).
- Bourdieu, P., Passeron, J.-C., Bundgård, P. F. og Esmark, K. (2006). *Reproduksjonen: bidrag til en teori om undervisningssystemet.* København: Hans Reitzel.
- Bryman, A. og Cramer, D. (1994). *Quantitative data analysis for social scientists.* London: Routledge.
- Butler, T. og Savage, M. (1995). *Social change and the middle classes.* London: UCL Press.

- Bø, I. (2000). *Barnet og de andre: nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. [Oslo]: Universitetsforl.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2004). Is There a Status Order in Contemporary British Society? Evidence from the Occupational Structure of Friendship. *European Sociological Review*, 20(5), 383-401.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2005). The social stratification of theatre, dance and cinema attendance. *Cultural Trends*, 14(3), 193-212.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2006). Social Stratification and Cultural Consumption: Music in England. *European Sociological Review*, 23(1), 1-19.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2007a). Social Status and Newspaper Readership. *American Journal of Sociology*, 112(4), 1095-1134.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2007b). Social stratification and cultural consumption: The visual arts in England. *Poetics*, 35, 168-190.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2007c). Class and Status: The Conceptual Distinction and its Empirical Relevance. *American Sociological Review*, 72(4), 512-532.
- Chan, T. W. og Goldthorpe, J. H. (2007d). Special Issue: Social status and cultural consumption in seven countries - Introduction. [Editorial Material]. *Poetics*, 35(2-3), 67-69.
- Christensen (2007). Jakten på det norske: perspektiver på utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet. In Ø. Sørensen (Ed.), (pp. 404 s.). Oslo: Pensumtjeneste.
- Christensen, O. (2001). *Absolutt snowboard: kampen mot kjedsomheten*. Oslo: Norsk folkeminnelag.
- Elstad, J. I. (2010a). *Datakvalitet i Ung i Oslo 2006: kommentarer og vurderinger*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Elstad, J. I. (2010b). Klasseforskjeller i helse: Et spørsmål om arbeid? In K. Dahlgren og J. Ljunggren (Eds.), *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Erikson og Goldthorpe, J. H. (1992). *The constant flux: a study of class mobility in industrial societies*. Oxford: Clarendon Press.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. London: Faber & Faber.
- Erikson, R., Goldthorpe, J. H. og Portocarero, L. (1979). Intergenerational class mobility in 3 Western European societies - England, France and Sweden. [Article]. *British Journal of Sociology*, 30(4), 415-441.

- Ese, J. (2004). *Helser ein enno på framande i fjellet?: nye trendar i den norske naturen*. J. Ese, [Oslo].
- Fauske, H. og Øia, T. (2003). *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt forl.
- Fekjær, S. B. (2010). Klasse og innvandrerbakgrunn: To sider av samme sak? In K. Dahlgren og J. Ljunggren (Eds.), *Klassebilder: ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (pp. 84-97): Universitetsforlaget.
- Figari, H., Haaland, H. og Krange, O. (2009). *Friluftsliv som hverdagsliv. Innvandrerkvinnens bruk av utendørsområder i Groruddalen*.
- Flemmen, M. (2008). *Den økonomiske overklassen: fra teoretiske til praktiske perspektiv*. M. Flemmen, Oslo.
- Floyd, M. F., Bocarro, J. N. og Thompson, T. D. (2008). Research on race and ethnicity in leisure studies: A review of five major journals. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 40(1), 1-22.
- Floyd, M. F., McGuire, F. A., Shinew, K. J. og Noe, F. P. (1994). Race, class and leisure activity - marginality and ethnicity revisited. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 26(2), 158-173.
- Fuglerud, Ø. og Eriksen, T. H. (2007). *Grenser for kultur?: perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Oslo: Pax.
- Giles-Corti, B. og Donovan, R. J. (2002). Socioeconomic status differences in recreational physical activity levels and real and perceived access to a supportive physical environment. [Article]. *Preventive Medicine*, 35(6), 601-611.
- Goldthorpe, J. H. (2000). *On sociology: numbers, narratives, and the integration of research and theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Goldthorpe, J. H. (2008). Social Class: How Does It Work? In A. Lareau og D. Conley (Eds.). New York: Russell Sage Foundation.
- Gåsdal, O. (1995). *Deltakelse i friluftsliv: sosiale mål og fysiske hindringer*. Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, AVH, Universitetet i Trondheim, [Trondheim].
- Hansen, M. N. (2005). Utdanning og ulikhet valg, prestasjoner og sosiale settinger. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 2, 133-157.
- Hansen, M. N. og Mastekaasa, A. (2003). Utdanning, ulikhet og forandring (pp. S. 69-98). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Hansen, M. N. og Wiborg, Ø. (2010). Klassereisen - mer vanlig i dag? In K. Dahlgren og J. Ljunggren (Eds.), *Klassebilder: Ulikhet og sosial mobilitet i Norge* (pp. 197-227). Oslo: Universitetsforlaget.
- Heggen, K. og Øia, T. (2005). *Ungdom i endring: mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt forl.
- Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforl.
- Jenkins, J. M. og Pigram, J. J. (2006). Outdoor Recreation. In S. M. Shaw, A. J. Veal og C. Rojek (Eds.), *A Handbook of leisure studies* (pp. XIII, 577 s.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Krange, O. (2004). *Grenser for individualisering: ungdom mellom ny og gammel modernitet*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- Krange, O. og Strandbu, Å. (2004). *Ungdom, idrett og friluftsliv: skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: class, race, and family life*. Berkeley: University of California Press.
- Lareau, A. og Weininger, E. B. (2003). Cultural capital in educational research: A critical assessment. *Theory and Society*, 32(5-6), 567-606.
- Le Roux, B., Rouanet, H., Savage, M. og Warde, A. (2008). Class and Cultural Division in the UK. [Article]. *Sociology-the Journal of the British Sociological Association*, 42(6), 1049-1071.
- Lee, J. H., Scott, D. og Floyd, M. F. (2001). Structural inequalities in outdoor recreation participation: A multiple hierarchy stratification perspective. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 33(4), 427-449.
- Lundgaard, H. (2010, 20. februar). Født med klasseskiller på bena. *Aftenposten*, pp. 11-13,
- Marx, K. (1992). *Karl Marx : arbeid, kapital, fremmedgjøring: sentrale tekster*. Oslo: Falken.
- Miljøverndepartementet (2001). *Friluftsliv: ein veg til høgare livskvalitet*. [Oslo]: [Regjeringen].
- Miljøverndepartementet (2009). *Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse: rapport fra det nordiske miljøprosjektet "Friluftsliv og psykisk helse"*. København: Nordisk Ministerråd.
- Murdock, G. (1988). Class Stratification and Cultural Consumption: Some Motifs in the Work of Pierre Bourdieu. In F. Coalter (Ed.), *Freedom and constraint: the paradoxes*

- of leisure : ten years of the Leisure Studies Association* (pp. xiv, 279 s.). London: Routledge.
- Odden, A. (2008). *Hva skjer med norsk friluftsliv?: en studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Geografisk institutt, Trondheim.
- Olszewska, A. og Roberts, K. (1989). *Leisure and life-style: a comparative analysis of free time*. London: Sage Publications.
- Pape, H. og Storvoll, E. E. (2005). "Foreldrelanging" og ungdomsfyll. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 5(1), 51-70.
- Prieur, A., Sestoft, C., Esmark, K. og Rosenlund, L. (2006). *Pierre Bourdieu: en introduktion*. København: Reitzel.
- Ringdal, K. (1994). Intergenerational Class Mobility in Post-War Norway: A Weakening of Vertical Barriers? *European Sociological Review*, 10(3), 273-288.
- Ringerike, G. S. (2006). *Ut på tur, aldri sur - ut på ski, alltid blid: en studie av de kulturelle læringsprosessene rundt overføringen av en skikultur*. G.S. Ringerike, Oslo.
- Roberts, K. (2006). *Leisure in contemporary society*. Wallingford: CABI.
- Scott, D. og Willits, F. K. (1998). Adolescent and adult leisure patterns: A reassessment. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 30(3), 319-330.
- Shinew, K. J., Stodolska, M., Floyd, M., Hibbler, D., Allison, M., Johnson, C., et al. (2006). Race and ethnicity in leisure behavior: Where have we been and where do we need to go? [Editorial Material]. *Leisure Sciences*, 28(4), 403-408.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Skogen, K. (1993). *Ungdom, friluftsliv og organisasjoner*. Oslo: Ungforsk.
- Skogen, K. (1996). Ungdom, miljø og klasse (pp. s. 89-101). [Oslo]: Cappelen akademisk forl.
- Skogen, K. (1999). *Cultures and natures: cultural patterns, environmental orientations and outdoor recreation practices among Norwegian youth*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- Skogen, K. (2001). Ungdom: i spenninga mellom det lokale og det globale. In K. Heggen, J. O. Myklebust og T. Øia (Eds.), (pp. 202 s.). Oslo: Samlaget.
- Sofranko, A. J. og Nolan, M. F. (2009). Early Life Experiences and Adult Sports Participation. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 41(3), 425-437.

- Sosialt utsyn* (2000). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Stamps, S. M. og Stamps, M. B. (1985). Race, class and leisure activities of urban residents. [Article]. *Journal of Leisure Research*, 17(1), 40-56.
- Stefansen, K. (2007). Familiens rolle i reproduksjonen av ulikhet. Kunnskapsbidrag fra kvalitative studier av foreldreskapet. *Sosiologisk tidsskrift*, 15(3).
- Strandbu, Å. (2000). *Storbyungdom og natur: en undersøkelse av Osloungdoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, Å. og Bakken, A. (2007). *Aktiv Oslo-ungdom: en studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, Å. og Skogen, K. (2000). Environmentalism among Norwegian Youth: Different Paths to Attitudes and Action? *Journal of Youth Studies*, 3(2), 189-209.
- Strandbu, Å. og Øia, T. (2004). Tidsskrift for ungdomsforskning.
- Strandbu, Å. og Øia, T. (2007a). *Ung i Norge: skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Strandbu, Å. og Øia, T. (Eds.). (2007b). *Ung i Norge. Skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Thrane, C. (2001). *Fritid og sosial differensiering*. Høgskolen i Lillehammer, Lillehammer.
- Tordsson, B. (2003). *Å svare på naturens åpne tiltale: en undersøkelse av meningsdimensjoner i norsk friluftsliv på 1900-tallet og en drøftelse av friluftsliv som sosiokulturelt fenomen*. Norges idrettshøgskole, Institutt for samfunnsfag, Oslo.
- Tufte, P. A. (2000). En intuitiv innføring i logistisk regresjon. Retrieved from http://sifo.no/files/file48351_arbeidsnotat08-2000web.pdf
- Vaage, O. F. (2002). Mer fritid, mindre husholdsarbeid: utviklingen i tidsbruk de siste 30-årene *Samfunnsspeilet* (Vol. 16(2002)nr 4/5, pp. S. 2-8). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Vaage, O. F. (2009). *Mosjon, friluftsliv og kulturaktiviteter: resultater fra Levekårsundersøkelsene fra 1997 til 2007*. Oslo: SSB.
- van Lenthe, F. J., Brug, J. og Mackenbach, J. P. (2005). Neighbourhood inequalities in physical inactivity: the role of neighbourhood attractiveness, proximity to local facilities and safety in the Netherlands. [Article]. *Social Science & Medicine*, 60(4), 763-775.

- Veblen, T. (1976). *Den arbeidsfrie klasse: en økonomisk studie av institusjoners utvikling*. Oslo: Gyldendal.
- Vrålstad, S., Løvbak, T. og Mørk, E. (2009). Sterk inntektsvekst - forskjeller består: inntekt, lønn og forbruk *Samfunnsspeilet* (Vol. 23(2009) nr 5-6, pp. S. 59-73). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Walker, G. J. og Kiecolt, K. J. (1995). Social class and wilderness use. [Proceedings Paper]. *Leisure Sciences*, 17(4), 295-308.
- Weber, M. (2000). *Makt og byråkrati: essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier* (E. Fivelsdal, Trans.). [Oslo]: Gyldendal.
- Witoszek, N. (1998). *Norske naturmytologier: fra Edda til økofilosofi*. Oslo: Pax.
- Wright, E. O. (1997). *Class counts: comparative studies in class analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wright, E. O. (2005). *Approaches to class analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- www.frifo.no. Retrieved 27. mars, from <http://www.frifo.no/Default.asp?WCI=DisplayGroup&WCE=167&DGI=167>
- Wyn, J. og White, R. (1997). *Rethinking youth*. London: Sage.
- Øia, T. (1994). *Norske ungdomskulturer*. [Vallset]: Oplandske bokforl.
- Øia, T. (2007). *Ung i Oslo: levekår og sosiale forskjeller*. Oslo: NOVA.
- Øia, T. og Vestel, V. (2007). *Møter i det flerkulturelle*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Østby, L. (2004). *Innvandrere i Norge - hvem er de, og hvordan går det med dem?* Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Østby, L. (2010). *Innvandrere med lavinntekt*. Oslo: SSB.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 32464.

Vedlegg

Tabell A: Logistisk regresjon: deltakelse på fottur i skog og mark etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner.

	Modell 1				Modell 2				Modell 3				Modell 4				Modell 5			
	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)
Øvre serviceklasse ^a	0,913	0,088	***	2,491	0,581	0,102	***	1,787	0,145	0,116	NS	1,156	0,117	0,117	NS	1,125	0,017	0,121	NS	1,015
Minoritetsbakgrunn ^b					-0,731	0,119	***	0,481	-0,350	0,130	*	0,704	-0,326	0,131	*	0,722	-0,403	0,133	*	0,702
Økonomiske ressurser (0-5)									0,012	0,033	NS	1,012	0,010	0,034	NS	1,010	0,003	0,034	NS	1,010
Kulturelle ressurser (0-5)									0,310	0,038	***	1,364	0,294	0,038	***	1,342	0,261	0,039	***	1,303
Organisasjonsdeltakelse ^c													0,617	0,087	***	1,854	0,599	0,087	***	1,820
Karakterer (1-6)																	0,140	0,056	*	1,150
Akademisk høyere grad ^d																	0,378	0,170	*	1,460
Konstant	-1,438	0,076	***	0,237	1,054	0,095	***	0,348	-2,023	0,168	***	0,132	-2,114	0,169	***	0,121	-3,095	0,276	***	0,069
Nagelkerke R ²	0,049				0,065				0,095				0,115				0,123			

N: 3274

Signifikansnivå: ***=p<0,001, **=p<0,01, *=p<0,05, NS=p>0,05

^a: Referansekategori = ufaglærte arbeidere

^b: Referansekategori = ungdom med norsk bakgrunn

^c: Referansekategori = Ikke medlem

^d: Referansekategori = videregående, yrkesfag

Tabell B: Logistisk regresjon: deltakelse på skitur i skog og mark etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner.

	Modell 1				Modell 2				Modell 3				Modell 4				Modell 5			
	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)
Øvre serviceklasse ^a	1,537	0,094	***	4,649	1,036	0,107	***	2,819	0,597	0,117	***	1,817	0,585	0,118	***	1,795	0,371	0,123	*	1,472
Minoritetsbakgrunn ^b					-1,236	0,130	***	0,290	-0,852	0,139	***	0,426	-0,838	0,139	***	0,433	-0,971	0,089	***	0,379
Økonomiske ressurser (0-5)									0,042	0,034	NS	1,043	0,042	0,034	NS	1,043	0,031	0,034	NS	1,032
Kulturelle ressurser (0-5)									0,300	0,038	***	1,350	0,289	0,038	***	1,336	0,240	0,040	***	1,271
Organisasjonsdeltakelse ^c													0,356	0,088	***	1,427	0,334	0,089	***	1,397
Karakterer (1-6)																	0,182	0,057	**	1,200
Akademisk høyere grad ^d																	0,776	0,182	***	2,174
Konstant	-1,705	0,083	***	0,182	-1,119	0,098	***	0,327	-2,133	0,171	***	0,118	-2,181	0,172	***	0,113	-3,095	0,276	***	0,045
Nagelkerke R ²	0,128				0,166				0,192				0,198				0,217			

N: 3275

Signifikansnivå: ***=p<0,001, **=p<0,01, *=p<0,05, NS=p>0,05

^a: Referansekategori = ufaglærte arbeidere

^b: Referansekategori = ungdom med norsk bakgrunn

^c: Referansekategori = Ikke medlem

^d: Referansekategori = videregående, yrkesfag

Tabell C: Logistisk regresjon: deltakelse i alpinbakkeaktiviteter etter klasse, etnisitet, ressurser i hjemmet, organisasjonsdeltakelse, karakterer og fremtidige utdanningsambisjoner.

	Modell 1				Modell 2				Modell 3				Modell 4				Modell 5			
	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)	B	S.E.	p	Exp(B)
Øvre serviceklasse ^a	1,312	0,080	***	3,712	0,802	0,092	***	2,231	0,424	0,106	***	1,528	0,417	0,106	***	1,517	0,429	0,110	***	1,535
Minoritetsbakgrunn ^b					-1,166	0,107	***	0,312	-0,814	0,117	***	0,443	-0,807	0,117	***	0,446	-0,804	0,119	***	0,448
Økonomiske ressurser (0-5)									0,263	0,032	***	1,300	0,263	0,032	***	1,301	0,262	0,033	***	1,299
Kulturelle ressurser (0-5)									0,119	0,034	***	1,127	0,114	0,034	**	1,121	0,120	0,035	**	1,127
Organisasjonsdeltakelse ^c													0,182	0,087	*	1,199	0,189	0,088	*	1,208
Karakterer (1-6)																	-0,033	0,053	NS	0,968
Akademisk høyere grad ^d																	0,006	0,149	NS	0,994
Konstant	-0,941	0,067	***	0,390	-0,338	0,085	***	0,713	-1,348	0,147	***	0,260	-1,372	0,148	***	0,254	-1,246	0,231	***	0,288
Nagelkerke R ²	0,113				0,159				0,191				0,193				0,193			

N: 3274

Signifikansnivå: ***=p<0,001, **=p<0,01, *=p<0,05, NS=p>0,05

^a: Referansekategori = ufaglærte arbeidere

^b: Referansekategori = ungdom med norsk bakgrunn

^c: Referansekategori = Ikke medlem

^d: Referansekategori = videregående, yrkesfag